

***Orientering
af domsmænd og nævninger
vedrørende
behandling af
straffesager
ved Københavns Byret***

Januar 2012

De bydes hermed hjertelig velkommen som lægdommer (domsmand/nævning) i Københavns Byret.

De skal i de kommende år jævnlige som medlem af retten, enten som domsmand eller som nævning, tage stilling til, om personer er skyldige i at have begået strafbare forhold og - såfremt skyldsspørgsmålet besvares bekræftende - være med til at fastsætte straffen for lovovertrædelsen.

Denne opgave er meget vigtig, ikke blot set i relation til den enkelte sag, men også den enkelte tiltalte.

Når vi i Danmark har valgt en ordning, der indebærer, at ikke blot juridisk uddannede dommere, men også repræsentanter for befolkningen i almindelighed deltager i pådømmelsen af straffesager, er det ud fra et ønske om, at strafferetsplejen altid skal varetages i størst mulig overensstemmelse med, hvad der i den danske befolkning som helhed findes ret og rimeligt.

Lægdommerne har mindst samme indflydelse på en straffesags resultat som de juridiske dommere, selv om de ikke spiller den samme rolle under sagens behandling. Som den, der sidder inde med den juridisk-faglige sagkundskab, er det selvfølgelig en juridisk dommer, der leder forhandlingerne i retssalen og de forhandlinger, der foregår mellem retens medlemmer indbyrdes, når de skal finde frem til, hvorledes sagen skal afgøres. Det er endvidere under hele forløbet en juridisk dommers opgave at vejlede Dem om retsregler og praksis og om den fremgangsmåde, der følges ved afviklingen af straffesager.

Alligevel mener jeg, at det kan være værdifuldt for Dem at modtage en generel orientering om, hvorledes en straffesag behandles i byretten og om nogle af de begreber og udtryk, som De vil møde under Deres virke som domsmand eller nævning. Jeg har forsøgt at give en sådan orientering på de følgende sider.

Orienteringen tilstræber kun at give Dem oplysninger om en straffesags forløb og om de regler, der gælder herfor. Orienteringen kommer derfor ikke ind på mere principielle eller etiske spørgsmål om, hvad der er formålet med straf eller om, hvorvidt den gældende retspraksis på et bestemt område er hensigtsmæssig.

Nærværende orientering supplerer det, der blev oplyst på byrettens informationsmøder og i øvrigt den generelle "Vejledning til domsmænd og nævninger", som De allerede har modtaget fra Domstolsstyrelsen.

Søren Axelsen
retspræsident

/

Stig Nørskov-Jensen
sekretariatschef

INDHOLDSFORTEGNELSE

Straffeloven og retsplejeloven kort orientering	6
<i>Efterforskning</i>	6
Sigtelsen	6
Anholdelse	6
Varetægtsfængsling	6
Varetægtsfængsling medfører afkortning af straffen	7
Isolation	7
Andre efterforskningsskridt	8
<i>Tiltalen</i>	8
Anklagemyndigheden	8
Rigsadvokaten	8
Statsadvokaterne	8
Politidirektørerne	8
Anklageskrift	9
<i>Danmarks Domstole</i>	9
Byretter	9
Københavns Byret	9
Landsretterne	10
Højesteret	10
Hvilken byret behandler den enkelte straffesag?	10
Særligt om tilståelsessager	10
<i>Lægdommeres medvirken i straffesager</i>	10
Doms mænd	10
Nævninger	11
<i>Udpegning af lægdommere</i>	11
Grundlisterne	11
Hvordan bliver man lægdommer, og hvordan bliver man fritaget?	11
Udtagelse af lægdommere til de enkelte sager	12
Hvor ofte skal lægdommeren i funktion?	12
Indkaldelse til de enkelte sager	12
Udeblivelse uden lovligt forfald	12
Hvor lang tid varer sagerne?	12
Lægdommeres honorar	12
<i>Forsvarer og bistandsadvokat</i>	13
Beskikket forsvarer	13
Valgt forsvarer	14
Bistandsadvokat for offeret/forurettede	14

Sagens berømmelse	14
<i>Særligt om domsmandssager</i>	14
Hovedforhandlingen i domsmandssager	14
Hvor foregår hovedforhandlingen?	15
Hvornår skal domsmændene møde?	15
Det indledende møde mellem dommeren og domsmændene	15
Habilitet	15
Underskrivelse af en erklæring	15
I retssalen	15
Beklædningsreglement	15
Offentlighed	16
Begrænsning af adgangen til retslokalet (bestemmes af retsformanden alene)	16
Lukkede døre (bestemmes af den samlede ret)	16
Referatforbud (den samlede ret)	17
Navneforbud (den samlede ret)	17
Afhøringen af tiltalte	18
Vidneafhøringer	18
Vidneforklaring uden tiltaltes eller andres tilstedeværelse (retsformanden alene)	18
Hemmeligholdelse af vidnets bopæl (den samlede ret)	18
Anonyme vidner (den samlede ret)	18
Vidnefritagelse (den samlede ret)	18
Anden bevisførelse	19
Proceduren	19
Tiltalte har det sidste ord	19
Rettenes beslutninger under hovedforhandlingen	19
Voteringen	19
Domsafsigelse	20
Erstatningskrav (retsformanden alene)	20
Sagsomkostninger	20
Fortsat varetægtsfængsling efter dom (retsformanden alene)	21
<i>Særligt om nævningesager</i>	21
Indledning	21
Antallet af nævninge og dommere	22
Hvor foregår hovedforhandlingen i nævningesager?	22
Hvornår skal nævningerne møde?	22
Det indledende møde mellem retsformanden og nævningerne	22
I retssalen	22
Hovedforhandlingen	22
Afgørelsen af skyldsspørgsmålet	23
Forhandlingen om en eventuel sanktionsfastsættelse	23
Fastsættelsen af en eventuel straf eller anden sanktion	23
<i>Anke</i>	24
Ankefrist	24
Ankebegrænsning	24

<i>Sagsbehandlingen i landsretten</i>	24
Domsmandssager	24
Nævningesager	25
<i>Nærmere om skyldsspørgsmålet</i>	25
Gerningsindholdet	25
Forsæt og uagtsomhed	25
Medvirken	27
Forsøg	27
Nødværge	27
Nødret	27
Forældelse	28
Gerningsmanden skal være over 15 år (kriminal lavalder)	28
Straffelovens bestemmelser om psykisk afvigende kriminelle	28
Straffelovens § 16 (utilregnelig)	28
Straffelovens § 69 (andre psykiatriske diagnoser)	29
Straffelovens § 70 (forvaring og farlighedsvurdering)	29
De psykiatriske særforanstaltninger	30
Dom til anbringelse	30
Dom til ambulantly behandling	30
Straffelovens § 73 (ikke-forbigående tilstand)	30
Bevisbyrde	31
Bevisbedømmelse	31
<i>Nærmere om sanktionsfastsættelsen</i>	32
Strafferammer	32
Strafferammen ved flere forbrydelser	32
Strafudmålingen i den enkelte sag	32
Strafudmålingen, når gerningsmanden er dømt for en anden forbrydelse, efter at den aktuelle lovovertrædelse er begået (straffelovens § 89)	33
Strafferammerne	34
Prøveløsladelse	34
Forvaring	34
Betinget frihedsstraf	34
Samfundstjeneste	35
Bøde	35
Forvandlingsstraf	35
Konfiskation	35
Rettighedsfortabelse	36
Forskellige principper inden for strafferetsplejen	36
<i>Lovbestemmelser</i>	
Uddrag af retsplejeloven	38
Uddrag af straffeloven	59

Straffeloven og retsplejeloven kort orientering

Som lægdommer (domsmand eller nævning) i straffesager kommer man til at høre om forskellige retsregler og strafferetlige principper, men der er navnlig to love, som lægdommerne med sikkerhed vil stifte bekendtskab med, og som også præger denne orientering, det er straffeloven og retsplejeloven.

Straffeloven indeholder de generelle betingelser for straf (f.eks. at man skal være over den kriminelle lavalder på gerningstidspunktet for at kunne straffes for en forbrydelse). Straffeloven indeholder endvidere en beskrivelse af de fleste af de lovovertrædelser, som vi normalt betragter som *forbrydelser*. Straffeloven angiver også minimum og maksimum for de straffe, der i de enkelte tilfælde kan blive tale om at udmåle. I den sidste del af nærværende orientering findes et uddrag af straffeloven med lovens beskrivelse af de forbrydelsestyper, der oftest forekommer i straffesager.

Retsplejeloven indeholder bl.a. detaljerede regler om, hvorledes retssager - herunder straffesager - skal behandles. Retsplejeloven indeholder f.eks. også de regler, der gælder for domsmænd og nævninger, herunder om, hvorledes de udpeges, hvilke sager de medvirker i, hvilke beføjelser de har osv.

Efterforskning

En straffesag starter i almindelighed med, at politiet indleder en *efterforskning* enten på eget initiativ eller efter anmeldelse (retsplejelovens § 742).

Efterforskningen består navnlig i, at politiet foretager afhøring af den eller de personer, der mistænkes for en forbrydelse, og af vidner.

Sigtelsen

Når politiet mener, at en mistanke mod en person for at have begået et strafbart forhold er stærk nok, vil der blive rejst *sigtelse* mod den pågældende. Den mistænkte bliver herefter betegnet som *den sigtede*.

En sigtet har efter retsplejeloven forskellige rettigheder, bl.a. ret til at få en forsvarer beskikket, dvs. en advokat, der skal yde den sigtede bistand under sagen. Forsvareren har bl.a. adgang til at overvære politiafhøringer af den sigtede.

Enhver skal opgive navn, adresse og fødselsdato, når politiet forlanger det (retsplejelovens § 750). Bortset herfra er hverken en sigtet eller andre forpligtet til at lade sig afhøre af politiet. Det skal politiet fortælle en sigtet, inden afhøringen begynder og politiet skal samtidig også fortælle sigtede, hvad sigtelsen går ud på (retsplejelovens § 752).

Anholdelse

Er en person sigtet for en forbrydelse af en vis grovhed, kan politiet *anholde og tilbageholde* den pågældende (retsplejelovens § 755).

Varetægtsfængsling

Såfremt politiet begærer en anholdt tilbageholdt (frihedsberøvet) mere end 24 timer, skal retten bestemme det. Dette fremgår af grundlovens § 71, stk. 3.

Derfor kaldes det retsmøde, hvori en dommer tager stilling til, om en person skal frihedsberøves ud over 24 timer fra anholdelsen, for et *grundlovsforhør*.

En dommer kan kun imødekomme politiets anmodning om at varetægtsfængsle en sigtet, hvis nogle ganske bestemte betingelser er opfyldt. Disse betingelser fremgår nærmere af retsplejelovens § 762, stk. 1 og 2.

Efter stk. 1 kan en sigtet kun varetægtsfængsles, når der er *begrundet mistanke* om, at han eller hun har begået en lovovertrædelse, som efter loven *kan* medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover.

Dernæst skal mindst én af følgende 3 betingelser være opfyldt:

- 1) Der skal være bestemte grunde til at antage, at den sigtede vil *unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen*, dvs. at han eller hun vil flygte eller i hvert fald ikke møde op i retten for at få sagen afgjort. Denne bestemmelse anvendes ofte over for personer uden fast bopæl eller udlændinge uden fast tilknytning til Danmark.
- 2) Der skal være bestemte grunde til at tro, at den sigtede på fri fod vil *begå nye lovovertrædelser*, der kan medføre fængsel i mindst 1 år og 6 måneder.
- 3) Der skal være bestemte grunde til at tro, at den sigtede vil *vanskeliggøre efterforskningen* i sagen, f.eks. ved at fjerne spor eller advare eller påvirke, eventuelt true vidner.

Varetægtsfængsling kan også ske, hvis der foreligger ikke blot en begrundet mistanke, men en *særligt bestyrket mistanke* om, at den sigtede har begået en lovovertrædelse, og *hensynet til retsfølelsen* i samfundet efter oplysningerne om *forholdets grovhed* skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod, og forbrydelsen enten

- a) *kan* medføre fængsel i 6 år eller derover, eller
- b) er en *voldsforbrydelse eller lignende*, der konkret skønnes at ville medføre fængsel i mindst 60 dage.

Hvis dommeren bestemmer, at der skal ske varetægtsfængsling, skal der fastsættes en frist for varetægtsfængslingens længde. Fristen skal være så kort som muligt og må ikke overstige 4 uger, men kan forlænges, dog højst med 4 uger ad gangen. Når tidspunktet for hovedforhandling i sagen er fastsat, kan varetægtsfængslingen dog forlænges indtil hovedforhandlingen.

Varetægtsfængsling medfører afkortning af straffen

Hvis en person, der har været varetægtsfængslet, idømmes frihedsstraf, bliver straffen *reduceret* med det antal dage, varetægtsfængslingen har varet. Retten kan dog bestemme, at hele straffen skal anses for udstået, selv om den idømte straf er længere end den tid, hvori den dømte har været frihedsberøvet.

Isolation

Efter retsplejelovens § 770 a kan retten bestemme, at en person, der er varetægtsfængslet, skal udelukkes fra fællesskab med andre indsatte (isolation), hvis formålet med varetægtsfængslingen gør det påkrævet.

Dette kan være tilfældet, hvis der er grund til at formode, at sigtede gennem andre indsatte vil påvirke medsigtede eller vidner.

Isolation må ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 14 dage, hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 4 år. Hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 4 år eller derover, men ikke fængsel i 6 år, må isolation ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 uger. Hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må isolation ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 8 uger. Retten kan dog undtagelsesvis tillade længere isolation, hvis afgørende hensyn til forfølgningen gør fortsat isolation påkrævet, uanset den tid, den pågældende hidtil har været isoleret, og lovovertrædelsen kan ventes at ville medføre en konkret straf på mindst 2 års fængsel.

Andre efterforskningskridt

Politiet kan foretage en lang række andre efterforskningskridt, f.eks. ransagning, sikring af fingeraftryk og telefonaflytning. Mange af disse indgreb kræver rettens tilladelse.

Tiltalen

Formålet med efterforskningen er at tilvejebringe grundlaget for, om der skal rejses en *tiltale*.

Tiltalen er en beslutning om, at retten skal behandle en straffesag mod den sigtede, som efter tiltalerejsningen betegnes som *den tiltalte*.

Anklagemyndigheden

Det er *anklagemyndigheden*, der afgør, om der skal rejses tiltale i en straffesag.

Anklagemyndigheden hører under Justitsministeren.

Rigsadvokaten

Den øverste embedsmand i anklagemyndigheden er rigsadvokaten.

Statsadvokaterne

Rigsadvokaten er chef for landets 8 statsadvokater, hvoraf de 6 er ansvarlige for hver deres geografiske område. Statsadvokaterne fører tilsyn med politidirektørerne og rejser tiltale i visse alvorligere sager. Den statsadvokat, der dækker Københavns retskreds, er Statsadvokaten for København og Bornholm. Se for nærmere information rigsadvokatens hjemmeside: www.rigsadvokaten.dk/page64.aspx

Politidirektørerne

Under statsadvokaterne fungerer politidirektørerne (cheferne for politiet i de enkelte politikredse) som anklagemyndighed. Politidirektøren rejser tiltale i langt de fleste af de straffesager, der behandles ved byretterne. Den politidirektør, der dækker Københavns retskreds, er Politidirektøren i København. Se for nærmere information politiets hjemmeside: www.politi.dk

Anklageskrift

Tiltalen formuleres i et *anklageskrift*. Heri gør anklagemyndigheden rede for, hvilken lovbestemmelse der antages at være overtrådt. Endvidere gives en beskrivelse af de faktiske omstændigheder, som anklagemyndigheden vil søge at bevise.

Danmarks Domstole

Afgørelsen i en straffesag træffes af en domstol (bortset fra de sager, der afgøres ved, at den sigtede betaler en bøde efter at have modtaget et bødeforlæg). Se for nærmere information domstolens hjemmeside: www.domstol.dk

Byretter

Danmark er efter retskredsreformen, der trådte i kraft 1. januar 2007, inddelt i 24 retskredse (mod tidligere 82), hver med sin byret. Efter 1. januar 2008 påbegyndes og behandles *alle straffesager* ved byretterne som 1. instans.

Københavns Byret

Københavns Byret er den største af Danmarks 24 byretter. Retten betjener en stor del af Københavns Kommune samt Dragør og Tårnby kommuner. Retskredsen betjener ca. 400.000 indbyggere. De områder af Københavns Kommune, der ikke hører under Københavns Byret, er Bispebjerg - Brønshøj provsti, Valby - Vanløse provsti og Sydhavns Sogn.

Det betyder, at adresser med postnummer 2500, 2700 og 2720 hører under Retten på Frederiksberg. Postnumrene 2200, 2400 og 2450 deles mellem Københavns Byret og retten på Frederiksberg.

Byrettens retspræsident har det øverste ansvar for administrationen af retten. I byretten er foruden retspræsidenten ansat 64 jurister fordelt med 42 dommere, 4 retsassessorer og 18 dommerfuldmægtige samt ca. 150 ikke-jurister fordelt mellem kontorfunktionærer, vagtmestre, portnere, servicemedarbejdere, it-medarbejdere, retsbude, elever og jobtrænere.

Til brug for behandling af civile sager og straffesager har byretten i alt 36 retssale til rådighed, der er beliggende henholdsvis på Domhuset på Nytorv 25-27, 1450 Kbh. K (retssal 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21 og 60), Annekset i Slutterigade 1, 1461 Kbh. K (retssal 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 32 og retssal 70-fristafdelingen), i Hestemøllestræde 6, 1. sal, 1464 Kbh. K (retssal 80) og på Rådhuspladsen 45-47, 1550 Kbh. K (retssal 36, 37, 38, 39, 41 og 42). Skiftesager, notarialforretninger og fogedsager behandles i Hestemøllestræde 6, stuen, 1. sal og 3. sal (mødelokale 1-15), 1464 Kbh. K. Herudover har byretten på Domhuset på Nytorv 25, 1450 Kbh. K, etableret et info-center, som vil kunne besvare de fleste generelle spørgsmål og yde generel vejledning. Stævninger og anmodninger om udskrifter kan indleveres til Info-centret. Byrettens regnskabsafdeling er beliggende i Hestemøllestræde 6, 3. sal, 1464 Kbh. K, tlf. 33 44 80 30 og e-mail: kasse.kbh@domstol.dk

Byrettens telefonnummer er: 33 44 80 00.

For mere information se Københavns Byrets hjemmeside: <http://www.domstol.dk/Kobenhavnsbyret>

Landsretterne

Byrettens dom i en straffesag kan *ankes* til en landsret af både anklagemyndigheden og den tiltalte. For visse sagers vedkommende er ankeadgangen dog begrænset, se for nærmere information nedenfor side 24.

Der findes to *landsretter*: Vestre Landsret med hovedsæde i Viborg, som dækker Jylland, og Østre Landsret med hovedsæde i København, som dækker resten af landet.

Højesteret

Landsrettens afgørelse kan indbringes for landets øverste domstol, *Højesteret*. Dette kræver dog tilladelse fra en særlig myndighed, Procesbevillingsnævnet. Højesteret kan kun tage stilling til sanktionsfastsættelsen eller til lovfortolkningsspørgsmål. Højesteret kan altså ikke tage stilling til landsrettens afgørelse af bevisspørgsmål.

Hvilken byret behandler den enkelte straffesag?

Straffesager behandles som udgangspunkt af byretten i den retskreds, *hvor det strafbare forhold antages at være begået*. I visse tilfælde kan en straffesag dog også behandles af byretten i den retskreds, hvor sigtede bor eller opholder sig.

Særligt om tilståelsessager

I de tilfælde, hvor den sigtede erkender sig skyldig, vil der normalt ikke blive behov for nogen bevisførelse.

Anklagemyndigheden og sigtede er her enige om skyldsspørgsmålet, og som regel vil retten ikke være betænkelig ved at lægge denne enighed til grund for sagens afgørelse. I retsplejeloven er der fastsat en enkel procedure for den slags tilfælde. Når sagen fremmes som tilståelsessag, afgøres den af den juridiske dommer alene, altså *uden at lægdommere medvirker*, uanset hvor alvorlig sagen i øvrigt er.

Hvis det under retsmødet viser sig, at en sag, der var forudsat afgjort som tilståelsessag, af den ene eller anden grund ikke kan afgøres på denne måde, vil sagen blive udsat, og anklagemyndigheden vil – hvis sigtelsen fastholdes – rejse tiltale med udfærdigelse af anklageskrift, og herefter behandles sagen med domsmænd eller nævninger.

Lægdommeres medvirken i straffesager**Domsmænd**

Der medvirker som regel *domsmænd* i straffesager, hvor der bliver *spørgsmål om idømmelse af frihedsstraf* (bortset fra sager, hvor anklagemyndigheden kræver den tiltalte idømt mindst 4 års fængsel), eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse. Domsmænd medvirker dog ikke i sager, der behandles som tilståelsessager, jf. ovenfor. Visse almindeligt forekommende straffesager, der kan medføre frihedsstraf, behandles som regel uden domsmænd. Dette gælder f.eks. sager om spirituskørsel.

Domsmandssager behandles i byretten af én juridisk dommer og to domsmænd. Domsmandene og den juridiske dommer har hver én stemme, både hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er skyldig og spørgsmålet om fastsættelsen af en eventuel straf. Stemmer de to domsmænd således f.eks. for at frifinde en tiltalt, mens dommeren stemmer for domfældelse, kommer dommen til at lyde på frifindelse.

Nævninger

Der medvirker *nævninger* i straffesager, hvor anklagemyndigheden har krævet den tiltalte idømt mindst 4 års fængsel. Der medvirker dog ikke nævninger i sager, der behandles som tilståelsessager eller f.eks. i narkotikasager og sager om dokumentfalsk. Se undtagelserne i retsplejelovens § 686, stk. 5.

Nævningers og domsmænds udtagelse

Grundlisterne

Der vælges hvert 4. år et antal personer, der anses egnede til at virke som lægdommere i straffesager, af hver kommunalbestyrelse. Listerne over disse personer kaldes *grundlister*. Udtagelsen til grundlisten foretages inden for hver kommune af et grundlisteudvalg, der udpeges af kommunalbestyrelsen. Det afgøres ved lodtrækning blandt de personer, der er opført på grundlisterne, hvem der skal opføres på en byrets lægdommerliste. Den enkelte byrets lægdommerliste omfatter personer, der er optaget på grundlisterne fra kommuner inden for den pågældende retskreds. Lodtrækningen foretages af vedkommende landsretspræsident. Når de enkelte byretters lægdommere er udpeget, dannes *landsrettens* lægdommerlister ved lodtrækning blandt de personer, der er tilbage på grundlisterne.

Hvordan bliver man lægdommer, og hvordan bliver man fritaget?

Enhver uberygtet mand eller kvinde, der har valget til folketinget, og som ikke vil være fyldt 70 år inden 4-års periodens udløb, kan optages på grundlisten. Dog er en række persongrupper, fortrinsvis med juridisk uddannelse, f.eks. advokater og dommere, *udelukket* fra at blive domsmænd. Endvidere kan følgende personer via landsrettens præsident begære sig *fritaget for* nævninge- og domsmandshvervet:

- 1) Folketingets medlemmer og dets tjenestemænd,
- 2) tjenstgørende militærpersoner,
- 3) told- og postvæsenets tjenestemænd, faste brandfolk samt personer ansat ved jernbaner, telegrafer og telefoner,
- 4) læger og jordemødre,
- 5) lodser,
- 6) medlemmer af Sø- og Handelsretten i København, sø- og handelskyndige dommere ved byret og landsret, sagkyndige dommere i børneforsorgssager og lægdommere ved boligretterne,
- 7) personer, som er fyldt 60 år,
- 8) personer, som på grund af deres helbredstilstand eller erhvervs- eller familieforhold ikke uden fare for deres velfærd kan opfylde nævninge- eller domsmandspligten,

- 9) personer, som har taget bopæl i en anden kreds end den, for hvilken deres udtagelse gælder.

Udtagelse af lægdommere til de enkelte sager

Byretten udtager de lægdommere, der skal medvirke i de enkelte sager i den rækkefølge, de står på den liste, der modtages fra landsrettens præsident. Når man er nået listen til ende, begynder man forfra.

Hvor ofte skal lægdommeren i funktion?

Det tilstræbes, at den enkelte lægdommer kommer til at virke ca. 4 gange om året, men da man ikke på forhånd kan vide, hvor mange sager der skal behandles i løbet af perioden, kan der blive tale om flere eller færre gange.

Indkaldelse til de enkelte sager

Ved Københavns Byret kan man normalt regne med at blive indkaldt med 14 dages varsel, men fristen kan være kortere, hvis det er nødvendigt. Lægdommerne anmodes om på en særlig blanket straks at bekræfte, at de har modtaget indkaldelsen, og at de agter at møde op. Man skal også straks give retten besked, hvis man mener at være lovligt forhindret (sygdom, bortrejse eller lignende). Når der sker indkaldelse til meget langvarige sager, vil retten se med forståelse på en anmodning fra en lægdommer om at slippe for at give møde, såfremt sagens varighed vil medføre væsentlig ulempe, f.eks. af arbejds-mæssige grunde.

Udeblivelse uden lovligt forfald

En domsmand eller nævning, som udebliver uden lovligt forfald eller uden rettidigt at have meldt sit forfald, straffes med en bøde på 1.000 kr. Det samme gælder den domsmand eller nævning, som efter at være mødt uden oplyst forfald unddrager sig opfyldelsen af de ham/hende som domsmand eller nævning påhvilende pligter.

Hvor lang tid varer sagerne?

Normalt kan lægdommerne regne med kun at skulle gøre tjeneste en enkelt dag ad gangen, men de skal normalt medvirke i *alle* de sager, der begynder den pågældende dag, også selv om sagen ikke afsluttes samme dag. Nogle sager er så omfattende, at behandlingen strækker sig over flere dage, uger eller måneder. Hvis en sag er meget langvarig, udtages ud over de "ordinære" lægdommere en eller flere suppleanter, som vil kunne medvirke ved sagens afgørelse, hvis en eller flere af de "ordinære" lægdommere skulle blive syge undervejs. Normalt starter hovedforhandlingen i en domsmandssag kl. 9.30, men retten kan sættes tidligere, hvis det af den ene eller anden grund er hensigtsmæssigt. Lægdommerne anmodes om at indfinde sig i retsbygningen 10 til 15 minutter før retshandlingen skal begynde. Det tilstræbes, at en retsdag ophører senest kl. 16.00, men en sag kan trække længere ud.

Nævningers og domsmænds honorar

Det følger af retsplejelovens § 90, jf. § 87, at Domstolsstyrelsen fastsætter regler om vederlag og rejsegodtgørelse til domsmænd og nævninge.

Reglerne om vederlag til domsmænd er reguleret i bekendtgørelse nr. 712 af 17. november 1987 om ydelser til lægdommere og vidner m.v., som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1503 af 14. december 2006.

Det følger af § 1, stk. 1, i bekendtgørelsen, at der tilkommer domsmænd 1.100,- kr. for hver dag og 120,- kr. for hver nat, de i anledning af deres hverv må være borte fra hjemmet.

Såfremt sagens behandling har strakt sig over et længere tidsrum, kan rettens formand undtagelsesvis tillægge en domsmand en særlig godtgørelse, såfremt den pågældende domsmands deltagelse i sagens behandling har påført vedkommende et tab, som væsentligt overstiger det i § 1, stk. 1, nævnte vederlag, jf. § 1, stk. 3.

Ifølge § 3 har domsmænd endvidere krav på godtgørelse til hotelophold og befordring efter de for ansatte i staten gældende regler. Der ydes dog kun befordringsgodtgørelse, hvis den pågældende må rejse mere end 3 kilometer for at nå retten.

Bekendtgørelsen regulerer ikke spørgsmålet om, hvorvidt der skal udbetales vederlag i tilfælde, hvor et retsmøde - eventuelt med kort varsel - bliver aflyst. I sådanne tilfælde må retten vurdere, om der - uanset aflysningen - alligevel er grundlag for at udbetale vederlag. I forbindelse med denne vurdering må den pågældende domsmands mulighed for at genoptage vedkommendes sædvanlige erhverv antages at være af væsentlig betydning.

I lighed med de øvrige byretter udbetaler Københavns Byret sædvanligvis ikke vederlag i de tilfælde, hvor nævninger og domsmænd får besked om aflysningen senest dagen før eller tidligt om morgenen samme dag. Der kan dog være omstændigheder, hvorefter der ud fra en konkret vurdering kan ydes vederlag.

Forsvarer og bistandsadvokat

I alle sager, hvor domsmænd eller nævninger medvirker, skal tiltalte have en forsvarer, dvs. en advokat, der varetager den tiltaltes interesser under sagen. Forholdet mellem en tiltalt og forsvareren kan være reguleret på to måder:

1) Beskikket forsvarer

Normalt bliver forsvareren udpeget ("beskikket") af retten. Dette indebærer bl.a., at retten i forbindelse med sagens afslutning fastsætter et salær til forsvareren. Normalt skal tiltalte betale salæret, hvis han eller hun bliver dømt i overensstemmelse med anklageskriftet, og forsvareren kan ikke forlange et højere salær end det, som retten har fastsat. Når sagen er afgjort, lægger statskassen pengene til salæret ud, således at den beskikkede forsvarer er sikker på at få betaling for sit arbejde. Hvis tiltalte dømmes til at betale salæret, vil politiet derefter afkræve det hos den pågældende.

De beskikkede forsvarere udtages efter en liste af forsvarere, der er antaget til at virke som offentlige forsvarere af justitsministeriet. Normalt vil den sigtede dog kunne få den advokat beskikket, som han eller hun selv ønsker. Hvis

sagen skal behandles i landsretten, er det dog en forudsætning, at den pågældende advokat har møderet for landsret.

2) Valgt forsvarer

Den sigtede kan også selv antage sin forsvarer, der så betegnes som sigtedes "valgte forsvarer". Er sigtedes forsvarer "valgt", blander retten sig ikke i salærfastsættelsen. Dette er et spørgsmål mellem forsvareren og klienten, og retten indestår heller ikke for, at salæret bliver betalt. Dog kan retten undtagelsesvis tilkende forsvareren et beløb af statskassen, når det efter sagens særlige omstændigheder findes rimeligt, at sigtede har valgt den pågældende forsvarer.

Bistandsadvokat for offeret/forurettede

En advokat kan også medvirke i en straffesag uden at være forsvarer for den tiltalte, nemlig som *bistandsadvokat for offeret* for en forbrydelse.

Den, der på den ene eller anden måde er forurettet ved en sædeligheds- eller voldsforbrydelse, får af retten beskikket en advokat (bistandsadvokat), når den pågældende anmoder om det. Beskikkelse af advokat kan dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Beder den forurettede ikke selv om beskikkelse af advokat, kan politiet anmode retten om at beskikke en advokat for den pågældende.

Bistandsadvokaten har adgang til at overvære afhøringer af den forurettede, såvel hos politiet som i retten, og har ret til at stille yderligere spørgsmål til den forurettede. Bistandsadvokaten underrettes om tidspunktet for afhøringer og retsmøder. Bistandsadvokaten har også adgang til at gøre sig bekendt med den forurettedes forklaring til politirapport.

Når der er rejst tiltale i sagen, har advokaten tillige adgang til at gøre sig bekendt med det øvrige materiale i sagen, som politiet har tilvejebragt, men bistandsadvokaten må ikke uden politiets samtykke overlevere det modtagne materiale til den forurettede eller andre eller gøre den forurettede eller andre bekendt med materialet.

Bistandsadvokaten er gratis for den forurettede.

Sagens berømmelse

Når byretten modtager anklageskriftet fra anklagemyndigheden, fastsættes tidspunktet for sagens behandling i retten. Tiltalte vil herefter få anklageskriftet og meddelelsen om tidspunktet for sagens retlige behandling (hovedforhandlingen) forkyndt enten af en stævningsmand eller ved brev. Forkyndelse skal helst ske for tiltalte personligt, men træffes tiltalte ikke, kan forkyndelse også ske for medlemmer af tiltaltes husstand eller arbejdsgiver m. fl.

Særligt om domsmandssager

Hovedforhandlingen i domsmandssager

Den behandling, der sker i retten, efter at sagens indledende faser er afsluttet, og som skal føre til sagens afslutning, kaldes *hovedforhandlingen*. Dette begreb er vigtigt, bl.a. fordi domsmænd kun deltager i hovedforhandlingen, men ikke i de indledende stadier af straffesagen. Til gengæld medvirker

domsmændene ved næsten alle afgørelser, der træffes under hovedforhandlingen, altså ikke blot når der skal træffes afgørelse om sagens udfald (dommen), men også i de fleste andre afgørelser, der kan blive tale om at træffe, inden man når så vidt, f. eks., om et vidne skal have lov til at undlade at afgive forklaring, eller om sagen skal udsættes af den ene eller anden grund.

Hvor foregår hovedforhandlingen?

Ved Københavns Byret kan en hovedforhandling i en domsmandssag foregå enten i retsbygningen på Domhuset, Nytorv 25-27, i Annekset, Slutterigade 1, eller på Rådhuspladsen 45-47. Det vil naturligvis altid fremgå af indkaldelsen, i hvilken retsbygning sagen foregår.

Hvornår skal domsmændene møde?

Domsmændene vil i reglen blive bedt om at møde i retsbygningen 10-15 minutter, inden hovedforhandlingen begynder.

Det indledende møde mellem dommeren og domsmændene

Inden selve retsmødet begynder, mødes domsmændene med den juridiske dommer, der kort vil oplyse, hvad sagen (eller sagerne) drejer sig om og udlevere kopi af anklageskrift og bevisfortegnelse, som er anklagerens fortegnelse over de vidner, der skal føres og de dokumenter eller andet, der vil blive anvendt som bevis i sagen.

Habilitet

Dommeren vil også oplyse navne m.v. på de personer, der er impliceret i sagen. Det er først og fremmest den eller de tiltalte, men også vidner eller den person, der er forurettet ved den forbrydelse, der skal behandles samt anklager og forsvarer. Dette skyldes, at domsmændene - på samme måde som den juridiske dommer - *kan* være inhabile, således at de ikke kan deltage i behandlingen af sagen. Man kan nemlig ikke medvirke som domsmand, hvis man er *personligt interesseret* i sagens udfald, eller hvis man *selv eller ens nærmeste er forurettet* ved forbrydelsen.

Man kan heller ikke deltage i behandlingen af en sag, hvis man har en nærmere *familiemæssig tilknytning* til tiltalte, forsvareren, anklageren, forurettede eller vidner eller f.eks. tidligere *selv* har været *vidne* i sagen. Naturligvis kan domsmændene spørge den juridiske dommer, hvis de er i tvivl om, hvorvidt de bør deltage i sagens behandling. Det er den juridiske dommer alene, der afgør spørgsmålet om domsmænds habilitet.

Underskrivelse af en erklæring

Inden hovedforhandlingen begynder, skal domsmændene i voteringsprotokollen underskrive en erklæring om, at de (med retsplejelovens ord) "på ære og samvittighed lover, at de som domsmænd opmærksomt vil følge forhandlingerne i retten og dømme således, som de finder ret og sandt at være efter loven og sagens bevisligheder."

I retssalen

Når dommerens indledende orientering er færdig, går dommeren og domsmændene ind i retssalen, hvor den tiltalte (som regel) vil være til stede sammen

med sin forsvarer og anklageren. Hovedforhandlingen kan dog i visse tilfælde fremmes til dom, selv om tiltalte ikke er til stede. Domsmændene og dommeren sætter sig bag dommerskranken med dommeren, der fungerer som retsformand, i midten.

Beklædningsreglement

Københavns Byret har vedtaget et beklædningsreglement, der også omfatter nævninger og domsmænd, med følgende ordlyd:

”Københavns Byret, der er at sidestille med en større virksomhed, modtager hver dag besøg af adskillige advokater, vidner, gæster m.fl. Alle medarbejdere/ansatte bør derfor tage hensyn til dette både i opførsel såvel som i påklædning. Husk, at alle medarbejdere/ansatte er byrettens ansigt udadtil.

Fritidstøj, sportstøj herunder shorts og lignende ser pænt ud – i fritiden og på sportspladsen, men ikke i Københavns Byret.

Såfremt medarbejderen/den ansatte i kraft af sin religion bærer hovedbeklædning, skal ansigtet være frit.

Det forventes derfor, at alle medarbejdere/ansatte er klædt på, som det sømmer sig i en virksomhed af vor type - en domstol - og at den enkelte medarbejder/ansatte således med sin påklædning og adfærd repræsenterer Københavns Byret på værdig og professionel vis.”

Offentlighed

Hovedreglen er, at hovedforhandlingen er offentlig tilgængelig.

Begrænsning af adgangen til retslokalet (bestemmes af retsformanden alene)

Retsformanden kan dog begrænse antallet af personer, der får adgang til et offentligt retsmøde, for at hindre, at retslokalet overfyldes. Retsformanden kan også nægte adgang for personer, som er under 15 år, eller som befinder sig i en sådan tilstand, at vedkommendes tilstedeværelse ville stride imod rettens værdighed eller god orden.

Endelig kan retsformanden nægte adgang til et offentligt retsmøde for bestemte personer eller grupper af personer, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne eller en part.

Lukkede døre (bestemmes af den samlede ret)

Retten (altså dommeren og de to domsmænd) kan bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre (dørlukning):

- 1) når hensynet til ro og orden i retslokalet kræver det,
- 2) når statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt kræver det, eller
- 3) når sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelser, herunder når der skal afgives forklaring om erhvervshemmeligheder,
- 4) når en tiltalt er under 18 år,
- 5) når der skal afgives forklaring af en polititjenestemand med en særlig tjenestefunktion, og det af hensyn til denne særlige tjenestefunktion er nødven-

digt at hemmeligholde identiteten,

- 6) når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare, eller
- 7) når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning i tilfælde, hvor det må forventes, at der senere rejses tiltale for samme forhold mod andre end de under sagen tiltalte, og ganske særlige hensyn gør det påkrævet, at dørene lukkes.

Der kan dog ikke træffes bestemmelse om dørlukning, hvis det er tilstrækkeligt at anvende reglerne om referat- eller navneforbud, jf. nedenfor, eller om udelukkelse af enkeltpersoner.

I sædelighedssager lukkes dørene under den forurettedes forklaring, når den pågældende anmoder om det.

Referatforbud (den samlede ret)

Den samlede ret (dommer og domsmænd i forening) kan forbyde offentlig gengivelse af forhandlingen (referatforbud):

- 1) når tiltalte er under 18 år,
- 2) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare,
- 3) når offentlig gengivelse kan skade sagens oplysning, eller
- 4) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse.

Referatforbud af hensyn til en tiltalt på 18 år eller derover, der er til stede, kan kun bestemmes efter anmodning fra den pågældende selv.

Navneforbud (den samlede ret)

Den samlede ret (dommer og domsmænd i forening) kan forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for tiltalte eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres (navneforbud):

- 1) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare, eller
- 2) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødvendig krænkelse.

Der vil ofte allerede være nedlagt navneforbud under efterforskningen, og navneforbuddet gælder kun, indtil der er afsagt dom i sagen. Navneforbuddet kan dog udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, hvis anken omfatter bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld.

Afgørelse om dørlukning (bortset fra, hvor den forurettede i en sædeligheds-sag har krav på lukkede døre), referatforbud og navneforbud træffes, efter at parterne og eventuelle tilstedeværende journalister har haft lejlighed til at udtale sig.

Afhøringen af tiltalte

Hovedforhandlingen indledes med, at anklageren oplæser anklageskriftet. Herefter spørges tiltalte, om han eller hun kan erkende sig skyldig. Derefter sker der afhøring af tiltalte, men kun hvis han eller hun er villig hertil. En tiltalt har nemlig ikke pligt til at afgive forklaring.

Det er dog sjældent, at en tiltalt benytter sig af sin ret til ikke at udtale sig. Først vil tiltalte blive afhørt af anklageren, derefter af sin forsvarer. Også dommeren og domsmændene kan stille spørgsmål, men bør i reglen vente hermed til anklageren og forsvareren er færdige med deres afhøringer. Hvis en domsmand ønsker at stille et spørgsmål, er det mest hensigtsmæssigt, at han eller hun forinden siger det til dommeren, således at dommeren kan give domsmanden ordet på et passende tidspunkt.

Vidneafhøringer

Efter at tiltalte er afhørt, sker der afhøring af de vidner, der er indkaldt. I modsætning til tiltalte, har vidnerne som udgangspunkt altid pligt til at besvare spørgsmål, jf. dog nærmere nedenfor om vidnefritagelse, og de har pligt til at fortælle sandheden. Falsk forklaring for retten straffes normalt med ubetinget fængselsstraf. Den tiltalte kan ikke straffes for falsk forklaring for retten. Tiltalte vil dog kunne straffes for medvirken til falsk forklaring, hvis han eller hun tilskynder et vidne til at afgive falsk forklaring.

Vidneforklaring uden tiltaltes eller andres tilstedeværelse (retsformanden alene)

Det hænder, at et vidne er meget nervøs for at afgive forklaring. Retsformanden har bl.a. i et sådant tilfælde mulighed for at bestemme, at tiltalte skal forlade retssalen, når det må antages, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Når tiltalte på ny kommer til stede i retssalen, skal han eller hun have oplysning om, hvad vidnet har forklaret.

Retsformanden kan endvidere nægte adgang til et offentligt retsmøde for bestemte personer eller grupper af personer, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne.

Hemmeligholdelse af vidnets bopæl (den samlede ret)

Den samlede ret kan efter anmodning bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, såfremt afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler derfor, og det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

Anonyme vidner (den samlede ret)

Den samlede ret kan efter anmodning bestemme, at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Vidnefritagelse (den samlede ret)

Ikke alle har pligt til at afgive vidneforklaring. Dette gælder bl.a. den tiltaltes nærmeste, f.eks. ægtefælle, samlever eller børn, medmindre retten pålægger vidnet at afgive forklaring. Dette kan ske, hvis retten finder, at forklaringerne er af afgørende betydning for sagens udfald, og når sagens beskaffenhed

og dens betydning for tiltalte eller samfundet berettiger dertil (retsplejelovens § 171). Det er dog sjældent, at retten pålægger den tiltaltes nærmeste at afgive vidneforklaring. Men hvis det sker, eller når et vidne giver afkald på sin ret til at nægte at afgive forklaring, har vidnet pligt til at tale sandt.

Anden bevisførelse

Ud over eventuelle vidneforklaringer vil der ofte blive oplæst dokumenter af betydning for sagen. Det kan f.eks. være skadestuejournal, politiattest (=lægeerklæring) eller tekniske erklæringer vedrørende våben, fingeraftryk, DNA-analyse m.v.

Man kalder afhøringen af tiltalte og eventuelle vidner og fremlæggelsen af dokumenter og andre bevismidler for *bevisførelsen*.

Proceduren

Når bevisførelsen er tilendebragt, redegør anklageren og derefter forsvaren for, hvorledes sagen efter deres respektive opfattelser bør afgøres (de "procederer" sagen). Normalt vil de begge omtale skyldsspørgsmålet og derpå straffens længde.

Tiltalte har det sidste ord

Tiltalte får lejlighed til at udtale sig, inden sagen optages til dom.

Retten beslutninger under hovedforhandlingen

Det er den juridiske dommer, der som retsformand leder hovedforhandlingen. Det er altså dommeren, der fører ordet på rettens vegne og f.eks. giver anklager og forsvarer ordet, og som indskærper vidnerne pligten til at tale sandhed. Imidlertid er retten ofte nødt til at træffe afgørelser af den ene eller anden karakter under hovedforhandlingen, f. eks., om hvorvidt dørene skal lukkes, eller i hvilket omfang der skal være adgang til at læse op af en politirapport. I langt de fleste tilfælde træffes afgørelsen af den juridiske dommer og domsmændene i fællesskab. Det er naturligvis den juridiske dommer, der har ansvaret for, at domsmændene deltager i de beslutninger, som kræver deres medvirken.

Voteringen

I domsmandssager vil dommeren og domsmændene normalt straks efter proceduren trække sig tilbage for at forhandle om, hvorledes sagen skal afgøres. Denne forhandling kaldes voteringen og foregår ikke for åbne døre.

Både den juridiske dommer og domsmændene har *tavshedspligt* med hensyn til, hvad der siges under voteringen.

Domsmændene må heller ikke tage genparter af sagens akter med, når de forlader retten ved sagens afslutning. Ved domsmandssager over flere dage gælder det samme som ved nævningesager, at domsmanden ikke må tale med nogen om sagen og ikke tage kopi af anklageskrift m.v. med sig.

Domsmandsretten skal først tage stilling til, om den tiltalte er skyldig. Hvis man når frem til, at dette er tilfældet, tages der stilling til spørgsmålet om straf og eventuelle andre retsfølger, f.eks. konfiskation af et våben, der har været brugt ved forbrydelsen. Endelig tager retten stilling til, om tiltalte skal betale

sagens omkostninger og - her alene den juridiske dommer - størrelsen af en beskikket forsvarers salær.

Hvis dommeren og de to domsmænd er enige om afgørelsen, afsiges dom i overensstemmelse hermed. Opnås der ikke enighed, har hver af rettens medlemmer én stemme, og der afsiges dom efter stemmeflertallet.

Hvis f.eks. dommeren og den ene domsmand stemmer for at anse den tiltalte for skyldig, mens den anden domsmand stemmer imod, kommer dommen til at lyde på, at tiltalte er skyldig.

Det er den juridiske dommer, der formulerer dommen. Domsmændenes navne nævnes ikke i dommen. Det vil fremgå af dommen, hvis der ikke har været enighed om skyldspørgsmålet eller strafudmålingen, og dette kan have betydning for anklagerens eller tiltaltes overvejelser om eventuelt at anke dommen til landsretten.

Hvis den juridiske dommer stemmer for at frifinde den tiltalte, men overstemmes af domsmændene, skal der gøres bemærkning om afstemningen i retsbogen. Bortset herfra nævnes det ikke i dommen, *hvem* der har stemt for hvad. Et medlem af retten, der ved voteringen kommer i mindretal, siges at afgive *dissens*.

Også det medlem af retten, der har stemt for frifindelse, er med til at fastsætte straffen, hvis der er flertal for at anse tiltalte for skyldig.

Resultatet af voteringen skrives ind i en voteringsprotokol.

Domsafsigelse

Rettens afgørelse skal træffes hurtigst muligt, efter at hovedforhandlingen er afsluttet. Dommen afsiges, ved at den juridiske dommer oplæser domsresultatet i retssalen. Normalt afsiges dommen umiddelbart efter voteringen, og domsmændene overværer i reglen domsafsigelsen. Dette er dog ikke obligatorisk. Kan afsigelsen ikke finde sted samme dag, som hovedforhandlingen er afsluttet, skal dommen afsiges senest inden en uge. Retten kan dog fravige den nævnte frist, såfremt særlige omstændigheder gør det påkrævet. Dette forekommer dog kun i meget langvarige og komplicerede sager. Hvis der ikke sker frifindelse af tiltalte, gøres han eller hun bekendt med, at sagen kan ankes, jf. herom nedenfor.

Erstatningskrav (retsformanden alene)

Hvis en tiltalt findes skyldig, kan retten eventuelt tage stilling til *erstatningskrav*, der er rejst under sagen af offeret, f.eks. erstatning for de ødelæggelser, en hærværksdømt har forvoldt.

Spørgsmålet om erstatning skal domsmændene imidlertid ikke beskæftige sig med, idet dette alene henhører under den juridiske dommers afgørelse.

Sagsomkostninger

Hvis en tiltalt findes skyldig i en strafbar handling, skal den pågældende i reglen betale sagsomkostninger. Disse består normalt kun af forsvarersalæret, men en tiltalt kan også blive dømt til at betale andre omkostninger, f.eks. udgifterne ved udtagelse af blodprøve og blodalkoholanalyse i en sag om spirituskørsel.

Fortsat varetægtsfængsling efter dom (retsformanden alene)

Efter domsafsigelsen er hovedforhandlingen færdig. Har tiltalte været varetægtsfængslet under hovedforhandlingen, er det muligt, at anklageren ønsker tiltalte fortsat varetægtsfængslet, hvis domsresultatet er en ikke helt kort frihedsstraf.

Alternativet er løsladelse, idet afsoning først finder sted efter Kriminalforsorgens bestemmelse. Da hovedforhandlingen som nævnt vil være afsluttet på det pågældende tidspunkt, skal domsmændene ikke deltage i afgørelsen om eventuel fortsat varetægtsfængsling.

Særligt om nævningesager***Indledning***

Fra den 1. januar 2008 behandles nævningesager i 1. instans ved byretterne. Det drejer sig om de alvorligste straffesager, dvs. sager, hvor der er spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, eller sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse eller forvaring. Typiske nævningesager er sager, hvor der er rejst tiltale for manddrab eller for særligt grove tilfælde af brandstiftelse, voldtægt eller røveri.

Også disse sager kan dog, hvis den tiltalte erkender sig skyldig, behandles efter reglerne om tilståelsessager, jf. ovenfor side 10, dvs. uden medvirken af lægdommere. Tiltalte kan også fravælge nævningebehandling og i stedet få sagen behandlet som domsmandssag.

Reglerne om nævningesager efter 1. januar 2008 er ændret væsentligt i forhold til de hidtidige regler om nævningesager ved landsretterne. Dette gælder navnlig det forhold, at nævningerne efter de tidligere regler afgjorde skyldsspørgsmålet alene, altså uden at de juridiske dommere deltog i afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Nu voterer nævninger og juridiske dommere sammen om skyldsspørgsmålet, således som det er tilfældet i domsmandssager.

Nævningesagerne ved byretterne vil i vidt omfang foregå på samme måde som domsmandssager. Dette gælder reglerne om offentlighed, begrænsning af adgangen til retslokalet, reglerne om, hvornår dørene lukkes, om referatforbud og navneforbud, som der er gjort rede for ovenfor i afsnittet om domsmandssager.

Der gælder også samme regler med hensyn til tiltaltes ret til ikke at udtale sig, vidnepligt, vidnefritagelse, eventuelt hemmeligholdelse af vidnets bopæl, anonyme vidner og bevisførelsen i det hele taget, proceduren og tiltaltes ret til det sidste ord, inden sagen afgøres.

Der er dog den væsentlige forskel på nævningesager og domsmandssager, at nævningerne ikke deltager i afgørelser af de spørgsmål, der kan opstå undervejs, f.eks. om dørlukning eller vidnefritagelse. Nævningerne skal først være med til at træffe afgørelse, når der skal tages stilling til skyldsspørgsmålet. Det er endvidere kun de juridiske dommere, der tager stilling til eventuelle erstatningskrav, der måtte være medtaget i sagen på samme måde, som det er den juridiske dommer alene, der tager stilling til dette i domsmandssager. Det samme gælder spørgsmålet om, hvorvidt en domfældt skal varetægtsfængsles efter dommen.

I det følgende redegøres for de særlige regler og forhold, der gælder med hensyn til nævningesager.

Antallet af nævninger og dommere

I nævningesager ved byretten består retten af 3 juridiske dommere og 6 nævninger. Én af de juridiske dommere er retsformand, som leder forhandlingen i retten.

Hvor foregår hovedforhandlingen i nævningesager?

De fleste nævningesager i Københavns Byret foregår i retssal 27, 36, 41 eller 60.

Hvornår skal nævningerne møde?

Nævningerne vil i reglen blive bedt om at møde en halv time, inden hovedforhandlingen begynder. Varer sagen flere dage, hvilket en nævningesag typisk gør, vil man de øvrige dage blive bedt om at møde 10 minutter, inden retsmødet begynder.

Det indledende møde mellem retsformanden og nævningerne

Inden hovedforhandlingen vil nævningerne mødes kort med retsformanden, der – ligesom i domsmandssager – vil oplyse navne m.v. på de personer, der er impliceret i sagen (tiltalte, vidner, forurettede, anklager og forsvarer), med henblik på, at det kan afklares, om der foreligger inhabilitet.

I retssalen

Når retsformandens indledende møde med nævningerne er færdigt, går nævningerne og dommerne ind i retssalen. Her vil den tiltalte (som regel) være til stede sammen med sin forsvarer og anklageren. I retslokalet sidder nævningerne og dommerne adskilt. Nævningerne sidder i den rækkefølge, de er udtaget. Når nævningerne kommer ind i retslokalet, får de udleveret en ekstrakt (bilagssamling), der indeholder anklageskriftet og sagens dokumenter. Ekstrakten må ikke benyttes uden for retslokalet før voteringen. Nævningerne må ikke udlevere ekstrakten til andre og må ikke tage den med hjem.

Nævningerne må i øvrigt ikke tale med eller have forbindelse med nogen om sagen uden for retslokalet, indtil dommen er afsagt. I retslokalet må de kun have samtale med eller forbindelse til dommerne.

Hovedforhandlingen

Hovedforhandlingen i en nævningesag i byretten indledes med, at anklageskriftet læses op af anklageren.

Derpå aflægger hver af nævningerne et løfte om - som det er udtrykt i retsplejeloven - ”på ære og samvittighed opmærksomt som nævninger at følge forhandlingen i retten og dømme således, som de hver især finder rigtigt efter loven og beviserne i sagen”. Nævningerne svarer herpå hver for sig stående: ”Det lover jeg på ære og samvittighed”. Anklageren får herefter ordet for kort at redegøre for tiltalen.

Derefter følger bevisførelsen på samme måde som i domsmandssager med afhøring af tiltalte og vidner samt gennemgang af dokumenter, der har betyd-

ning for sagen. Ligesom i domsmandssager har nævningerne adgang til at stille spørgsmål til dem, der afhøres, efter at have fået ordet af retsformanden.

I nævningesager afgøres skyldsspørgsmålet først - i modsætning til domsmandssager, hvor skyldsspørgsmålet og en eventuel strafudmåling afgøres samlet. Når bevisførelsen er slut, gør anklageren og derpå tiltalte forsvarer rede for, hvordan de bedømmer skyldsspørgsmålet - og kun dette. Inden skyldsspørgsmålet optages til særskilt kendelse, får tiltalte ordet.

Afgørelsen af skyldsspørgsmålet

Skyldsspørgsmålet afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab under ledelse af retsformanden. Dette foregår ligesom voteringen i domsmandssager for lukkede døre, og der er tavshedspligt med hensyn til, hvad der er passeret under voteringen.

Retsformanden vejleder nævningerne om de regler, der gælder for rådslagning og afstemning (voteringen). Efter rådslagning sker der afstemning om skyldsspørgsmålet. Ved afstemningen har hver dommer og hver nævning én stemme.

Nævningerne afgiver deres stemme først, idet retsformanden afkræver hver enkelt nævning deres stemme i den rækkefølge, hvori nævningerne er udtaget. Dernæst stemmer dommerne, sådan at retsformanden afgiver sin stemme sidst.

Kendelsen om skyldsspørgsmålet skal angive, hvor mange nævninger og dommere der har stemt for henholdsvis frifindelse og domfældelse. For at der kan ske domfældelse i byretten skal mindst 4 nævninger og mindst 2 juridiske dommere stemme for. Kendelsen skal endvidere indeholde en begrundelse for resultatet og, hvis der ikke er enighed, for eventuelle mindretalssynspunkter.

Hvis nævningernes og dommernes svar på skyldsspørgsmålet går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, afsiger retten straks frifindelsesdom.

Forhandlingen om en eventuel sanktionsfastsættelse

Kendelsen om skyldsspørgsmålet afsiges, efter at dommerne og nævningerne igen har indtaget deres pladser i retssalen. Hvis nævningerne og dommerne har fundet tiltalte skyldig, fortsætter forhandlingen i retssalen med, at anklageren og forsvareren udtaler sig om sanktionsspørgsmålet (straf og/eller andre sanktioner).

De har her lejlighed til at føre de beviser, som er nødvendige i den forbindelse, f.eks. forstraffe med gentagelsesvirkning. Man kan dog naturligvis ikke rejse tvivl om spørgsmål, som allerede er afgjort ved rettens kendelse om skyldsspørgsmålet.

Anklageren og derefter forsvareren får herefter ordet for at udtale sig om sanktionen og eventuelt andre punkter, der ikke tidligere har været grund til at inddrage i forhandlingen. Tiltalte får igen det sidste ord.

Fastsættelsen af en eventuel straf eller anden sanktion

Spørgsmålet om, hvilken straf eller anden sanktion en tiltalt, som er fundet skyldig, skal idømmes, bliver afgjort af nævningerne og dommerne i forening under ledelse af retsformanden. De træder derfor igen sammen til rådslagning (forhandling) og afstemning om fastsættelse af sanktionen. Ved afstemning om sanktionsspørgsmålet har hver nævning 1 stemme, og de juridiske dommere har tilsammen lige så mange stemmer som nævningerne. Afstemning fore-

går således, at 2 nævninger og 1 dommer skiftevis stemmer, sådan at nævningerne stemmer først, og retsformanden stemmer sidst. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det resultat, som er gunstigst for tiltalte.

Anke

Hvis tiltalte er til stede ved domsafsigelsen, vil han eller hun blive vejledt om reglerne for anke af dommen til landsretten.

Tiltalte kan anke, enten fordi han eller hun mener at være dømt med urette, eller fordi straffen findes for streng. Tiltalte har valget mellem at modtage dommen, anke straks eller tage betænkningstid indtil ankefristens udløb.

Ankefrist

Ankefristen er på 14 dage og regnes i reglen fra dommens afsigelse.

I tilfælde af at anklagemyndigheden eller tiltalte anker, har den anden part 14 dages (yderligere) ankefrist fra den dag, modpartens anke er blevet meddelt parten.

Ankebegrænsning

Efter retsplejelovens § 902, stk. 1, kan domme kun ankes af det offentlige (anklagemyndigheden), når der efter loven kan idømmes andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation for overovertrædelsen, (typisk frihedsstraf). Tiltalte kan efter § 902, stk. 2, kun anke, hvis tiltalte har givet møde i sagen, og mere end 20 dagbøder eller en bøde på 3.000 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger er idømt. Procesbevillingsnævnet kan dog efter retsplejelovens § 903, stk. 1, tillade anke af domme, der efter § 902 ikke kan indbringes for landsretten, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Der er en 14 dages frist for at ansøge om en sådan anketilladelse, og fristen beregnes på samme måde som ankefristen i sager, hvor anke ikke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Reglerne om ankebegrænsning har som hovedregel ikke betydning for domsmands- eller nævningesager.

Sagsbehandlingen i landsretten

Hvis byretsdommen ankes, udfærdiger statsadvokaten en ankemeddelelse, som sendes til landsretten. Landsretten bestemmer derefter, hvornår sagen skal foretages, og dette bliver meddelt tiltalte.

Domsmændssager i landsretten

Hvis dommen i en domsmændssag ankes, medvirker der også domsmænd i landsretten.

Ankes en dom i en tilståelsessag, der har været behandlet uden domsmænd i byretten, vil der også medvirke domsmænd ved landsretsbehandlingen.

Domsmændssager i landsretten behandles af tre juridiske dommere og tre domsmænd.

Ved landsretten sker en helt ny behandling af sagen efter stort set samme fremgangsmåde som ved byretten, hvis anken vedrører skyldsspørgsmålet (bevisanke).

Dette vil være tilfældet, enten hvis tiltalte er blevet helt eller delvis frifundet, og anklagemyndigheden har anket til dom efter anklageskriftet, eller hvis

tiltalte er fundet skyldig, og han eller hun selv har anket til hel eller delvis frifindelse.

Hvis anken er begrænset til at angå strafudmålingen, sker der ingen bevisførelse med hensyn til sagens faktum for landsretten (men måske nok afhøring af tiltalte om hans eller hendes personlige forhold), idet byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet lægges til grund.

Landsretten afgør sagen ved stemmeflertal. Hvis stemmerne står lige, gælder det resultat, der er mest gunstigt for tiltalte. Stemmer således 3 af rettens medlemmer for at anse tiltalte skyldig, og de øvrige 3 for frifindelse, vil tiltalte blive frifundet.

Landsrettens behandling af straffesag, der har været behandlet af Københavns Byret, sker ved Østre Landsrets hovedsæde i København beliggende Bredgade 59, 1260 København K.

Nævningesager

Ved anke af skyldsspørgsmålet i en nævningesag medvirker også nævninger i landsretten. I nævningesager ved landsretten medvirker 9 nævninger og 3 juridiske dommere. Ved afstemningen om skyldsspørgsmålet har hver dommer og hver nævning 1 stemme.

For at der kan ske domfældelse i landsretten, skal mindst 6 nævninger og mindst 2 juridiske dommere stemme for. Ved afstemning om sanktionsspørgsmålet har hver nævning 1 stemme, mens de juridiske dommere tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Afstemning foregår således, at 3 nævninger og 1 dommer skiftevis stemmer, sådan at nævningerne stemmer først, og retsformanden stemmer sidst. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det resultat, som er gunstigt for tiltalte.

Ved anke af andre forhold end skyldsspørgsmålet, f.eks. strafudmålingen eller procedurefejl behandles sagen under medvirken af domsmænd, jf. ovenfor.

Nærmere om skyldsspørgsmålet

I en straffesag er det først og fremmest rettens opgave at tage stilling til, om den tiltalte er skyldig i det, han eller hun er tiltalt for.

Gerningsindholdet

For at en person skal kunne straffes for en lovovertrædelse, skal vedkommende for det første rent *objektivt* have begået en strafbar handling. Juridisk udtrykkes det på den måde, at tiltalte skal have *realiseret gerningsindholdet* i den pågældende straffelovsbestemmelse. F.eks. siges det i straffelovens § 237, at den, der dræber en anden, straffes med fængsel fra 5 år indtil på livstid.

Gerningsindholdet i straffelovens § 237 er altså, at den pågældende har dræbt en anden person.

Forsæt og uagtsomhed

Men det er ikke nok til at blive fundet skyldig i en forbrydelse, at man rent objektivt har realiseret gerningsindholdet. Gerningsmandens subjektive forhold spiller også ind. Vi taler her om *subjektive strafbarhedsbetingelser*. Og når det f.eks. drejer sig om bestemmelsen i straffelovens § 237 er det en betingelse for straf, at gerningsmanden har handlet med *forsæt*.

Forsæt i juridisk forstand kan foreligge i forskellige grader. Den højeste grad, som kaldes direkte forsæt, foreligger i tilfælde, hvor gerningsmanden, da han handlede, havde til hensigt at opnå den følge, som gerningsindholdet beskriver. I drabstilfældet er der direkte forsæt, hvis gerningsmanden har haft til hensigt, at offeret skulle dø eller med andre ord har dræbt offeret *med vilje*.

Men der foreligger også forsæt, hvis gerningsmanden - uden egentlig at ville det - har *vidst*, at han med handlingen realiserede gerningsindholdet. Tænker man sig f.eks. en person, der anbringer en bombe i et fly for at slå sin arveonkel, der er passager i flyet, ihjel, vil denne person ikke bare have forsæt til at slå arveonklen ihjel, men også alle de andre passagerer og besætningen i flyet.

Det er sjældent klart, hvad en gerningsmand ville eller vidste. Der er kun vedkommendes egne ord herom, og det er indlysende, at strafansvar ikke kan være begrænset til tilfælde, hvor en gerningsmand tilstår, at han tilstræbte den strafbare følge af sin handling, eller vidste, at hans handling ville få den følge, der gjorde den strafbar.

Det juridiske forsætbegreb går derfor videre, idet der også foreligger forsæt, hvis gerningsmanden anså følgen for en *overvejende sandsynlig følge* af handlingen. Det kræves ikke, at der skal foreligge en indtil vished grænsende sandsynlighed, men tiltalte skal have indset muligheden for mere sandsynlig end usandsynlig, eller sagt firkantet mere end 50% sandsynlig.

I nogle relationer kan man også blive straffet, blot man har handlet *uagtsomt*. Derimod vil en person normalt ikke kunne straffes, hvis man ikke kan bebrejde den pågældende hans eller hendes handlemåde. Dette gælder, hvis man må betragte det passerende som et *hændeligt uheld*.

Hvis man tænker sig en bilist, der kører pænt med under 50 km/t hen ad en villavej, og der pludselig løber et barn ud foran bilen og bliver dræbt, uden at bilisten har haft nogen chance for at undgå påkørslen, foreligger der naturligvis ikke hverken forsæt eller uagtsomhed i relation til barnets død. Tilfældet vil - hvor tragisk det end er - blive betragtet som et hændeligt uheld, og der vil ikke blive rejst tiltale mod bilisten for noget som helst, selv om han jo objektivt set har "dræbt" barnet.

Tænker man sig i stedet, at bilisten har kørt med alt for høj hastighed, og at han under kørselen mister herredømmet over bilen og kører op på fortovet og dræber et barn dér, vil der normalt heller ikke være grundlag for at sige, at bilisten har dræbt barnet forsætligt. Men man vil utvivlsomt komme frem til, at bilisten har gjort sig skyldig i *uagtsomt manddrab*, fordi man i høj grad kan bebrejde bilisten hans kørsel. Man siger med juridisk terminologi, at barnets død kan tilregnes bilisten som *uagtsom*.

Begås overtrædelser af *straffeloven* kun ved uagtsomhed, straffes de ikke, med mindre dette fremgår særskilt af den pågældende straffebestemmelse. Dette gælder f.eks. uagtsomt manddrab.

Strafferammen vil normalt være væsentligt strengere ved en forsætlig end ved en uagtsom lovovertrædelse. F.eks. går strafferammen for forsætligt manddrab (straffelovens § 237) som nævnt fra 5 års fængsel som minimum til fængsel på livstid som maksimum. Strafferammen for uagtsomt manddrab (straffelovens § 241) går derimod fra bøde til fængsel i 4 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 8 år.

Overtrædelser af andre love end *straffeloven* kan straffes, hvad enten de er begået med forsæt eller ved uagtsomhed. Dette gælder f.eks. overtrædelser af *færdselsloven*.

Medvirken

Efter dansk ret er der principielt ikke nogen forskel på det strafansvar, der pålægges den, som udfører *selve den strafbare handling* og det strafansvar, der pålægges den, som *medvirker* til handlingens gennemførelse. Har en bankrøver en hjælper holdende i nærheden af banken, således at røveren hurtigt kan komme væk efter røveriet, vil chaufføren blive dømt for *medvirken* til bankrøveriet, selv om han ikke selv var den, der truede bankpersonalet med en pistol til at udlevere sig penge.

Forsøg

Selv om det ikke lykkedes for den tiltalte at udføre en forbrydelse - altså selv om gerningsindholdet ikke blev realiseret - kan der alligevel straffes, nemlig for *forsøg*. Dette udtrykkes således i straffelovens § 21:

Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, straffes, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg.

Det er altså også strafbart at *forsøge* at begå en forbrydelse, for at sige det enkelt.

Nødværge

En handling, der ellers ville være strafbar, kan være straffri, såfremt der foreligger *nødværge*. Herved forstår man det forhold, at en person afværger et retsstridigt angreb mod sig selv eller en anden ved at foretage en ellers strafbar handling mod angriberen. Nødværgehandlingen er straffri, hvis den har været *nødvendig* for at afværge angrebet, og der er et *rimeligt forhold* mellem nødværgehandlingen og den interesse, der forsvares.

Det udtrykkes i straffelovens § 13, stk. 1, på den måde, at nødværgehandlingen *ikke åbenbart må gå ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt*.

Som nævnt taler loven om, at nødværgehandlingen *ikke åbenbart må gå ud over, hvad der er forsvarligt*. Hermed tilkendegives det, at en rimelig tvivl om forsvarligheden af nødværgehandlingen kommer nødværgeudøveren til gode.

Overskrider man grænserne for lovligt nødværge, kan der dog alligevel indtræde straffrihed, hvis nødværgehandlingen har været rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse (straffelovens § 13, stk. 2).

Nødret

Efter straffelovens § 14 straffes en handling, der ellers ville være strafbar, heller ikke, hvis den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen må anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Forældelse

Straf er udelukket, hvis sagen først kommer for retten så lang tid efter, forbrydelsen er begået, at der er indtrådt *forældelse*. Efter straffelovens § 93 er forældelsesfristen:

- 1) 2 år, når strafferammen for overtrædelsen ikke overstiger fængsel i 1 år,
- 2) 5 år, når strafferammen for overtrædelsen ikke overstiger fængsel i 4 år,
- 3) 10 år, når strafferammen for overtrædelsen ikke overstiger fængsel i 10 år,
- 4) 15 år, når strafferammen for overtrædelsen ikke overstiger fængsel i 16 år.

Lovovertrædelser, der kan medføre livsvarigt fængsel (f.eks. drab), forældes ikke.

Sager om forbrydelser mod kønssædeligheden (seksualforbrydelser) er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre en 10 år.

Forældelsesfristen regnes fra den dag, den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt.

Gerningsmanden skal være over 15 år (kriminell lavalder)

Den kriminelle lavalder er en aldersmæssig grænse for, hvornår man pådrager sig et strafferetligt ansvar. Den kriminelle lavalder i Danmark er 15 år.

Den blev i 2010 sænket fra 15 år til 14 år, men den 1. marts 2012 blev grænsen igen hævet til 15 år. Den kriminelle lavalder betyder, at børn under 15 år ikke kan idømmes straf for en forbrydelse, uanset hvor grov den måtte være.

Med straf forstås også betinget dom, bøde eller tiltalefrafald. Et barn under lavalderen kan dog blive holdt erstatningsansvarligt for sine gerninger.

Begrundelsen for den kriminelle lavalder er typisk børns manglende modenhed og mangel på forståelse for konsekvenserne af deres handlinger, eller at ubetinget frihedsberøvende straf kan have skadelige virkninger på et barn. Kriminelle under 15 år bliver i stedet anbragt i en institution, eventuelt uden samtykke fra barnet og dets forældre.

Straffelovens bestemmelser om psykisk afvigende kriminelle

Bestemmelserne om psykisk afvigende kriminelle fremgår af straffelovens §§ 16, 68, 69 og 73. Hertil kommer en række andre bestemmelser for området, f.eks. straffelovens § 70, der omhandler betingelserne for anvendelse af forvaring af særligt farlige og § 72, der omhandler ændring eller ophævelse af idømte psykiatriske særforanstaltninger. § 84 og § 85 omhandler kriterier for strafnedsættelse/strafbortfald, hvor især § 85 har en vis retspsykiatrisk betydning.

Straffelovens § 16 (utilregnelig)

Af straffelovens § 16 fremgår, at personer, som på gerningsøjeblikket var utilregnelige på grund af sindssygdom eller mental retardering, ikke straffes.

De pågældende bliver altså fundet skyldige, men er straffri. Den retspsykiatriske opgave består alene i at vurdere, hvorvidt en sigtet er sindssyg (var sindssyg i gerningsøjeblikket) eller mentalt retarderet.

Det er domstolene, der tager stilling til, hvorvidt den pågældende også er utilregnelig. Ved denne konstruktion er det domstolene, der i sidste ende bestemmer, om en sindssyg (eller mentalt retarderet) er straffri eller ikke.

§ 16 indeholder ingen krav om kausalitet mellem psykisk abnormtilstand og kriminalitet. Lovens ord "sindssygdom" og "mental retardering" omhandler den psykiatriske definition af disse tilstande. "Sindssygdom" i § 16 omfatter således, hvad psykiatrien betegner som "psykose". Der findes altså ikke noget "juridisk sindssygdomsbegreb".

Også personer, der på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand, der må sidestilles med sindssygdom (og som af retten findes utilregnelige), er straffri. Denne del af bestemmelsen anvendes kun sjældent. Det kan f.eks. dreje sig om personer med svær hjerneskade, om kortvarige epileptiske urotilstande, hypoglykæmiske anfald mv. Bestemmelsen anvendes ikke over for selv meget svært karakterologisk afvigende kriminelle.

Mange strafbare forhold begås, mens gerningsmanden er under indflydelse af alkohol, narkotika eller andre rusmidler. Dette betyder imidlertid ikke, at gerningsmanden ikke kan straffes for forbrydelsen. Det er normalt heller ikke en formildende omstændighed, at gerningsmanden har været påvirket af alkohol, narkotika eller andre rusmidler.

En person kan være så påvirket af rusmidler, at han må betegnes som sindssyg. Efter straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt., kan der dog pålægges straf, når særlige omstændigheder taler derfor, hvis gerningsmanden *som følge af indflydelse af alkohol eller andre rusmidler* forbigående befandt sig i en tilstand af sindssygdom eller i en tilstand, der må ligestilles hermed (herunder en "patologisk rus").

Straffelovens § 69 (andre psykiatriske diagnoser)

Straffelovens § 69 omhandler sigtede, der befinder sig i en tilstand af "mangelfuld udvikling, svækkelse og forstyrrelse i de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed". Denne paragraf omhandler med andre ord alle andre psykiatriske diagnoser. Personer, der er omfattet af straffelovens § 69, kan idømmes en psykiatrisk særforanstaltning, hvis det findes mere formålstjenligt end straf mht. at forebygge nye kriminelle handlinger.

Bestemmelsen, der ikke bruges særlig hyppigt, anvendes typisk over for sinker, lettere demente, grænsepsykotiske og eventuelt unge med et misbrug, men ikke over for karakterafvigere.

Straffelovens § 70 - forvaring og farlighedsvurdering

Straffelovens § 70 omhandler anvendelsen af (tidsubestemt) forvaring af ikke-psykotiske personer, som er fundet skyldige i alvorlig, personfarlig kriminalitet, og som yderligere antages at frembyde en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

I de tilfælde, hvor spørgsmålet om anvendelse af forvaring er aktuel, vil der næsten uden undtagelse blive indhentet en mentalobservationserklæring. Psykiateren skal i disse tilfælde foretage en farlighedsvurdering af en ikke-sindssyg person.

De psykiatriske særforanstaltninger

Det sker kun yderst sjældent, at sindssyge eller mentalt retarderede idømmes almindelig straf. Den absolutte hovedregel er anvendelse af en særforanstaltning, jf. straffelovens § 68.

Dette betyder f.eks., at en gerningsmand, der var sindssyg på gerningstidspunktet, men ikke er sindssyg på undersøgelses-/domstidspunktet, vil kunne blive idømt en psykiatrisk særforanstaltning.

Ifølge § 68 er der dog mulighed for, at en person omfattet af § 16 bliver fundet skyldig og straffri, men uden at han idømmes en særforanstaltning. Det hedder i § 68, at retten kan: "...træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige".

Det er enkelte gange - i tilfælde af mindre alvorlig kriminalitet - set, at retten ikke har idømt en særforanstaltning, f.eks. fordi gerningsmanden er blevet rask. Det normale vil dog i disse tilfælde være, at anklagemyndigheden undlader tiltale.

Som anført kan også ikke-sindssyge i visse tilfælde blive idømt en psykiatrisk særforanstaltning (§ 69). Ved anbefaling af en særforanstaltning vil man for denne gruppe typisk lægge vægt på, at der er et behandlingsbehov, og at den sigtede er behandlingsmotiveret.

Dom til anbringelse

Dom til anbringelse betyder, at den dømte indlægges på en psykiatrisk afdeling, hvorefter den pågældende ikke kan udskrives, før retten giver tilladelse til det. Overlægen bestemmer, om den dømte skal være på åbent eller lukket afsnit, have terrænfrihed osv., og overlægen kan i begrænset omfang give tilladelse til udgang fra hospitalet. Statsadvokaten, eventuelt Justitsministeriet, kan give tilladelse til yderligere frihedsgoder.

Sindssyge, som skønnes at være meget farlige for andre mennesker, kan dømmes til anbringelse på Sikringsafdelingen.

Dom til psykiatrisk behandling på et hospital for sindslidende indebærer, at den dømte indlægges på psykiatrisk afdeling, men herefter er det afdelingen (overlægen), som selvstændigt tilrettelægger det videre behandlingsforløb, herunder bestemmer, hvornår patienten kan udskrives. Patienten (og afdelingen) er efter udskrivelse forpligtet til at bevare en ambulant kontakt, indtil retten afsiger kendelse om ophævelse af foranstaltningen.

Denne foranstaltningsform er ofte ledsaget af tilsyn af Kriminalforsorgen, hvor den psykiatriske afdeling varetager den psykiatriske behandling og kriminalforsorgen varetager social støtte mv.

Hvis der er behov for det, kan overlægen sammen med Kriminalforsorgen bestemme, at den retspsykiatriske patient skal genindlægges. (Her gælder psykiatrilovens bestemmelser om tvangsindlæggelse altså ikke).

Dom til ambulant behandling

Endelig kan der anvendes dom til ambulant behandling (eventuelt med mulighed for indlæggelse). Denne foranstaltningsform er ligeledes hyppigt kombineret med tilsyn af Kriminalforsorgen.

Hvis observanden findes skyldig i alvorlig (dvs. personfarlig) kriminalitet vil den idømte psykiatriske særforanstaltning være tidsubestemt, dvs. den ved-

varer, indtil retten ophæver den. I andre tilfælde vil retten fastsætte en længstetid for varigheden af den idømte psykiatriske særforanstaltning, typisk tre eller fem år.

For foranstaltninger dømt efter § 69 (de ikke-sindssyge) - og for denne gruppe anvendes typisk dom til behandling eller dom til ambulant behandling - skal der af retten fastsættes en samlet længstetid for frihedsberøvelse (=indlæggelse), typisk et år, som dog kan forlænges.

Straffelovens § 73 (ikke-forbigående tilstand)

Denne bestemmelse omhandler situationer, hvor en sigtet udvikler en ikke blot forbigående psykisk lidelse efter gerningstidspunktet, men før dom.

I praksis anvendes bestemmelsen næsten udelukkende over for personer, der har udviklet en længerevarende psykotisk tilstand.

De pågældende vil typisk blive anbragt på psykiatrisk hospital, eventuelt således at de overføres til fængsel til afsoning af resten af straffen, når deres psykiske tilstand tillader det.

Mentalt retarderede behandles principielt som sindssyge, men her varetages behandlingen af kommunernes sociale behandlingssystem, der har ansvaret for mentalt retarderede.

Bevisbyrde

Det er et fundamentalt princip i dansk strafferetspleje, at det er anklagemyndigheden, der har bevisbyrden for tiltaltes skyld. Dette gælder både spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte objektivt har realiseret gerningsindholdet, og de subjektive betingelser for straf.

At anklagemyndigheden har bevisbyrden betyder, at tiltalte skal frifindes, hvis retten ikke anser det for bevist, at han eller hun er skyldig.

Det udtrykkes i almindelighed på den måde, at enhver rimelig tvivl om, at tiltalte er skyldig, skal komme pågældende til gode.

Bevisbedømmelse

Hvordan det skal bevises, at tiltalte er skyldig, udtaler loven sig ikke om. Bevisbedømmelsen er fri. Dette betyder, at retten kan træffe sin afgørelse på grundlag af alle de oplysninger, der fremkommer under sagen, det være sig i form af vidneafhøringer eller tekniske undersøgelser.

Tiltalte kan imidlertid ikke bare findes skyldig i at have begået en forbrydelse, fordi retten finder frem til, at der er *større sandsynlighed* for at den tiltalte er skyldig, end at han eller hun er uskyldig. Det, der skal afgøres er, om det er *bevist*, at tiltalte er skyldig. Og dette indebærer, at det kan forekomme, at retten bliver nødt til at frifinde, selv om dommeren eller domsmanden "inderst inde" føler, at tiltalte er skyldig.

For ganske vist skal retten træffe sin afgørelse på grundlag af den *overbevisning*, som bevisførelsen har fremkaldt. Men denne overbevisning er ikke bare det helhedsindtryk, som bevisførelsen efterlader rent *subjektivt*. Det er nemlig rettens medlemmers pligt at gøre sig klart, hvilke *objektive* omstændigheder, der begrundes, at man kan finde en person skyldig.

Sagt med andre ord: For at kunne svare ja til skyldsspørgsmålet, må rettens medlemmer ikke blot personligt være overbevist om tiltaltes skyld. Der må også kunne henvises til *ydre konstaterbare omstændigheder* af en sådan art, at det efter almindelige tankelove og erfaringssætninger ikke er *til at komme uden om*, at den tiltalte har gjort det, som tiltalen lyder på. For det er kun den overbevisning, der grundes på, at der er tilstrækkeligt stærke ydre konstaterbare omstændigheder til stede, der er relevant, når det drejer sig om at fælde dom i en straffesag.

Nærmere om sanktionsfastsættelsen

Hvis retten har fundet det bevist, at tiltalte er helt eller delvis skyldig i det, tiltalen lyder på, skal den træffe afgørelse om *sanktionerne*.

For det første skal *straffen* fastsættes. Der kan endvidere blive tale om frakendelse af en rettighed, f.eks. *førerretsfrakendelse* i en færdselssag.

Der kan også i visse tilfælde blive spørgsmål om *konfiskation* af genstande, der har været brugt ved en forbrydelse, eller som er udbytte fra en forbrydelse.

Det er endvidere muligt, at retten skal afgøre, om der skal betales *erstatning* for de skader, der måtte være opstået som følge af forbrydelsen.

Endelig skal retten træffe bestemmelse om betaling af *sagsomkostninger*.

Strafferammer

Det fremgår af straffeloven og anden lovgivning, hvilken *strafferamme* der findes for de enkelte forbrydelser. F.eks. er strafferammen for tyveri som udgangspunkt fængsel i 1 år og 6 måneder. Er der tale om særdeles groft tyveri, kan straffen dog gå op til fængsel i 6 år. Normalt udnyttes strafferammen dog ikke fuldt ud, med mindre der er tale om ekstrem grove overtrædelser. Eksempelvis er strafferammen for vold efter straffelovens § 244 fængsel i 3 år, men langt de fleste voldssager er af en art, der ender med straffe fra 30 dage til nogle få måneders fængsel.

Strafferammen ved flere forbrydelser

Har nogen begået *flere lovovertrædelser*, fastsættes der for disse en *fælles straf* inden for den strengeste af de strafferammer, der kommer i betragtning. Under særdeles skærpene omstændigheder kan straffen dog overstige den strengeste strafferamme med indtil det halve.

Strafudmålingen i den enkelte sag

Det er vanskeligt at give generelle retningslinjer om strafudmålingen. Men den vigtigste vejledning har man i tidligere domme om tilsvarende sager. Det er et fundamentalt princip, at det lige skal behandles lige, og at alle er lige for loven.

Dog spiller også den tiltaltes personlige forhold en stor rolle.

Navnlig vil domstolene være tilbøjelige til at give den, der ikke tidligere er straffet, en relativt mildere bedømmelse end den, der er straffet mange gange tidligere for lignende kriminalitet. Straffeloven indeholder i § 80 en bestemmelse, der udtaler sig generelt om problematikken. Efter denne bestemmelse skal der ved straffens udmåling tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed og til oplysninger om gerningsmandens person, herunder om hans almindelige

personlige og sociale forhold, hans forhold før og efter gerningen samt hans bevæggrunde til denne.

Der kan være *skærpende omstændigheder*, der taler for en relativt streng bedømmelse af et strafbart forhold. Straffeloven nævner f.eks. i § 81, nr. 2, at det i reglen vil være en skærpende omstændighed, at gerningen er udført af flere i forening.

Der kan også foreligge *formildende omstændigheder*, der taler for en relativt mild bedømmelse, eller som eventuelt kan medføre, at straffen helt bortfalder. Straffeloven nævner en række eksempler herpå i § 82, f.eks.:

at gerningsmanden, da han foretog den strafbare handling, ikke var fyldt 18 år,

at gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om - eller undskyldelig misforståelse - af relevante retsregler,

at den forurettede har provokeret den tiltalte til handlingen,

at gerningen er begået under indflydelse af stærk sindsbevægelse, eller

at gerningsmanden har genoprettet den skade, som gerningen har medført.

I visse tilfælde kan straffen under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde (straffelovens § 83).

Strafudmålingen, når gerningsmanden er dømt for en anden forbrydelse, efter at den aktuelle lovovertrædelse er begået (straffelovens § 89).

Det er et fast princip, at alle verserende straffesager mod den samme person skal behandles samlet, således at der kan gøres op med alle sagerne på én gang. Har en person f.eks. begået vold den 1. september, og begår han tyveri den 15. september, *inden* han har fået sin dom for voldsforholdet, skal begge forholdene bedømmes på én gang, da der skal fastsættes en fælles straf inden for den strengeste strafferamme.

Sker der nu det, at den pågældende bliver dømt den 16. september, men kun for voldsforholdet (måske fordi tyveriforholdet endnu ikke er opdaget), opstår der et problem. Dette løses efter straffelovens § 89 på den måde, at den straf, som senere bliver idømt for tyveriforholdet, bliver en tillægsstraf til den straf, som blev idømt for voldsforholdet. Tænker man sig, at voldsforholdet gav 60 dages fængsel, og at de to forhold bedømt samlet ville have givet 3 måneders fængsel, vil tyveriforholdet, når det bedømmes, give en tillægsstraf på 30 dages fængsel, også selv om det måske ville have givet 40 dages fængsel, såfremt det skulle være blevet bedømt uafhængigt af voldsforholdet.

Man kan også tænke sig, at voldsforholdet isoleret betraget ville have givet 6 måneders fængsel, og at tyveriforholdet isoleret betraget ville have givet 20 dages fængsel, men at tyveriforholdet ville blive bedømt som så underordnet i forhold til voldsforholdet, at det ikke ville have medført, at en samlet bedømmelse af de to forhold ville have medført en strengere straf end de 6 måneder, som voldsforholdet indbragte. I en sådan situation vil der ikke blive idømt nogen tillægsstraf, hvis tyveriforholdet pådømmes efter voldsforholdet.

Strafformerne

De almindelige straffe er *fængsel* og *bøde*. Den tidligere strafform *hæfte*, der var en mildere frihedsstraf end fængsel, blev afskaffet i 2001. *Fængsel* kan idømmes på livstid eller på tid, ikke under 7 dage og ikke over 16 år.

Prøveløsladelse

Normalt bliver en frihedsstraf ikke afsonet fuldt ud, idet der kan blive tale om *prøveløsladelse*.

Dette vil normalt ske, når to tredjedele af straffetiden, dog mindst 2 måneder, er udstået. Prøveløsladelse kan dog i særlige tilfælde ske allerede, efter at den dømte har udstået halvdelen af straffetiden.

Efter de gældende regler har retten ikke noget at gøre med spørgsmålet om prøveløsladelse. Det er Kriminalforsorgen, der afgør, om en dømt person skal prøveløslades.

Prøveløsladelse betinges af, at den pågældende ikke i prøvetiden begår strafbart forhold. Begår den prøveløsladte nyt strafbart forhold i prøvetiden, vil den del af straffen, der ikke er udstået (reststraffen) helt eller delvis blive lagt til den straf, som den pågældende idømmes for det nye strafbare forhold.

Forvaring

Hvis en person har begået meget alvorlige og personfarlige forbrydelser (drab, voldtægt m.v.) og samtidig må antages fortsat at være til fare for andre, kan der blive tale om at idømme den pågældende tidsubegrænset forvaring. Sådanne sager vil være nævningsager.

Betinget frihedsstraf

Det er naturligvis ofte et afgørende spørgsmål, hvor lang en frihedsstraf der skal udmåles, men ofte er det endnu vigtigere, om en ubetinget frihedsstraf skal gøres betinget under bestemte betingelser, typisk at den domfældte ikke på ny begår kriminalitet, således at den ikke skal afsones efter domsafsigelsen, eller om den skal gøres ubetinget, således at der skal ske afsoning af frihedsstraffen.

I straffelovens § 56 står der følgende om betingede domme:

Finder retten det upåkrævet, at straf kommer til fuldbyrdelse, bestemmes det i dommen, at spørgsmålet om straffastsættelse udsættes og bortfalder efter en prøvetid.

Stk. 2. Såfremt det må anses for mere formålstjenligt, kan retten fastsætte straffen og bestemme, at fuldbyrdelsen udsættes og bortfalder ved udløbet af prøvetiden.

Efter § 56 stk. 3, skal udsættelsen betinges af, at den dømte ikke i prøvetiden begår strafbart forhold, og at pågældende overholder eventuelle andre vilkår, som måtte være fastsat. Der kan f.eks. være tale om, at den dømte skal underkaste sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol eller narkotika.

Der kan eventuelt blive tale om, at en del af den forskyldte straf skal fuldbyrdes, mens dommen i øvrigt gøres betinget (kombinationsdom).

Såfremt en betinget dømt begår nyt strafbart forhold i prøvetiden, fastsætter retten som udgangspunkt en ubetinget frihedsstraf for det nye forhold og det forhold, der førte til den betingede dom. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet:

- 1) idømme ubetinget straf alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med en ændring af vilkårene i den betingede dom, eller
- 2) afsige ny betinget dom vedrørende begge lovovertrædelser.

Samfundstjeneste

Såfremt en ren betinget dom ikke findes tilstrækkelig, kan retten, hvis tiltalte findes egnet hertil, idømme den pågældende samfundstjeneste, dvs. ulønnet arbejde i mindst 30 og højst 240 timer. En dom til samfundstjeneste er formelt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

I dommen står der enten, hvor lang tids (betinget) fængselsstraf den pågældende er idømt, eller at der vil blive taget stilling til længden af frihedsstraffen, hvis det bliver aktuelt, at den skal afsones (nemlig hvis vilkåret om samfundstjeneste ikke overholdes, eller hvis den pågældende begår ny kriminalitet).

Det er Kriminalforsorgen, der finder det arbejde, der skal udføres som samfundstjeneste. Det kan typisk bestå i velgørehedsarbejde eller arbejde i sportsklubber, kirker eller sociale institutioner.

Der vil som hovedregel til brug for sagen være indhentet en § 808-undersøgelse (= personundersøgelse), hvoraf det bl.a. fremgår, om tiltalte er fundet egnet til at udføre samfundstjeneste.

Bøde

Når bøde idømmes for overtrædelse af straffeloven, fastsættes bødestraffen som *dagbøder*. Dagbødernes antal fastsættes under hensyn til, hvor grov lovovertrædelsen har været.

Størrelsen af den enkelte dagbøde forudsættes teoretisk fastsat til et beløb svarende til den pågældendes gennemsnitlige indtægt pr. dag. Er der tale om bødestraf for overtrædelse af en anden lov end straffeloven, f.eks. færdselsloven, fastsættes bøden til et bestemt beløb.

Forvandlingsstraf

Når der i dommen træffes bestemmelse om betaling af en bøde, skal der samtidig fastsættes en såkaldt *forvandlingsstraf*, dvs. den frihedsstraf der kan komme på tale, hvis bøden ikke betales eller inddrives. Der er faste retningslinjer for, hvilken forvandlingsstraf der skal anvendes ved de forskellige bøde-størrelser.

Konfiskation

Ud over straf kan der blive tale om, at retten træffer bestemmelse om *konfiskation* af penge, genstande eller deres værdi. Det kan dreje sig om udbyttet ved en strafbar handling (f.eks. en fortjeneste ved narkohandel). Der kan også ske konfiskation af genstande, der har været brugt eller bestemt til at bruges ved en strafbar handling (f.eks. et våben i en voldssag eller et koben i en tyverisag) og genstande, der er frembragt ved en strafbar handling (f.eks. narkotika fremstillet af den tiltalte).

Rettighedsfortabelse

Der kan også blive spørgsmål om at fradømme en person en rettighed. F.eks. kan en advokat eller læge, der findes skyldig i et strafbart forhold, blive fradømt retten til at drive advokat-/lægevirksomhed i et bestemt tidsrum eller indtil videre.

Forskellige principper inden for strafferetsplejen

Den materielle sandheds princip er grundsætning inden for dansk strafferetspleje, ifølge hvilken retten i en straffesag så vidt muligt skal finde frem til sandheden. Heraf følger bl.a. kravet om anklagemyndighedens objektivitet samt reglen om, at en tilståelse aldrig er tilstrækkelig til domfældelse, men skal underbygges af faktuelle oplysninger.

Endvidere følger af den materielle sandheds princip en forpligtelse for dommeren til at stille spørgsmål, indkalde vidner mv., hvis det er nødvendigt for at finde frem til sandheden. Princippet finder ikke anvendelse i alle retsordninger, f.eks. ikke inden for anglo-amerikansk ret.

In dubio pro reo er et princip inden for strafferetsplejen, hvorefter tvivlen skal komme den tiltalte til gode. In dubio pro reo princippet er ikke lovfæstet i Danmark, men utvivlsomt gældende dansk ret.

Tvivl skal ikke forstås som enhver usikkerhed, men som rimeligt begrundet tvivl. Kan en sådan påvises, bør den tiltalte frifindes, uanset om retten subjektivt skulle føle sig overbevist om hans skyld.

Nulla poena sine lege - er kravet om forudsigelighed, der medfører et princip om, at man ikke kan straffe, uden at det har hjemmel i lov. I Danmark findes princippet i straffelovens § 1, og korresponderer i øvrigt med princippet om, at ukendskab til loven på den anden side ikke fritager for strafansvar.

Det akkusatoriske princip - for at der kan afsiges dom i en straffesag, skal sagen være oplyst. Forud går således en grundig undersøgelse af sagens konkrete omstændigheder, om hvorvidt betingelserne på at pålægge strafansvar er til stede, indsamling af oplysninger og beviser til brug for sagens afgørelse osv.

Anklagemyndighedens objektivitetsprincip - af princippet om den materielle sandhed følger, at anklagemyndigheden – modsat forsvaret – er underlagt et objektivitetsprincip, dvs. at opgaven ikke blot består i at få den eller de skyldige personer straffet, men også i at sikre, at der *ikke* rejses tiltale i situationer, hvori det skønnes, at den pågældende ikke vil blive kendt skyldig. Et andet udslag af objektivitetsprincippet er, at anklagemyndigheden under behandlingen af en straffesag i retten har pligt til at sørge for, at alle relevante oplysninger kommer frem - herunder også oplysninger, der taler til gunst for den tiltalte. Princippet antages også at gælde politiets efterforskning, der således på én og samme gang skal varetage hensynet til kriminalitetsbekæmpelsen og retssikkerheden. Objektivitetsprincippet medfører, at tiltale kun rejses, såfremt anklagemyndigheden skønner, at tiltalerejsning vil føre til en domfældelse.

Da det er anklagemyndigheden (politiet), der på baggrund af efterforskningen træffer beslutning om, hvorvidt tiltale skal rejses og tilmed skal komme med et forslag til dennes afgørelse (påstand), kan man sige, at politimanden stilles i noget nær samme situation som dommeren i det inkvisitoriske system.

Det er dog almindeligt accepteret, at politiet ikke kan være fuldstændig objektiv under efterforskningen, men at dette ikke har afgørende betydning, idet det i sidste ende er domstolene, der dømmer.

Favor defensionis - at det akkusatoriske princip giver anklagemyndigheden en fordel, og at tiltalte oftest er den svage part i en straffesag er bredt anerkendt. For at bringe balance i regnskabet anvendes generelt princippet om favor defensionis – begunstige af forsvaret.

Det kan virke forunderligt, at forsvaret i visse situationer begunstiges, når formålet med straffesager som nævnt er at finde frem til sandheden.

Det må hertil erindres, at straffesager meget kan resultere i sanktioner, der oftest kan være ødelæggende for den dømtes tilværelse.

Opstår situationer, hvor den ene eller den anden part må indrømmes fordele, anvendes derfor ofte et forsigtighedsprincip, således at fordelene tilfalder forsvaret. Disse tanker udtrykkes populært som: *“Hellere frifinde 10 skyldige end dømme én uskyldig”*. Et eksempel på anvendelsen af princippet er f.eks. som anført på side 23-24, at der ved stemmelighed blandt dommerne (domsmændene) i afgørelser om skyldsspørgsmål og strafudmåling skal gælde det for tiltalte gunstigste resultat.

Opsættende virkning er i retsplejen den retsvirkning af en appel, at retsafgørelsen ikke har virkning, før appelinstanten har truffet sin afgørelse.

Appelsager behandles efter Retsplejelovens regler om henholdsvis anke og kære. *Anke* anvendes ved appel af domme og medfører som hovedregel en ny mundtlig sagsbehandling i den overordnede instans af de spørgsmål, der er afgjort ved dommen. *Kære* anvendes ved appel af kendelser og beslutninger. Kæremål, som er den traditionelle betegnelse for sager, der er kæret, behandles som hovedregel skriftligt på grundlag af parternes skriftlige indlæg. Forskellen mellem anke og kære udviskes af, at Retsplejeloven indeholder hjemmel til, at borgerlige ankesager kan behandles skriftligt, og at kæremål i visse tilfælde kan behandles mundtligt.

Senest ajourført 12.12.12

o o o o **O** o o o o

/s.n-j

Uddrag af retsplejeloven

(lovbkg. nr. 1008 gældende pr. 24. oktober 2012)

Første bog.

Domsmagten m.m.

Andet afsnit.

Nævningers og domsmænds udtagelse

Kapitel 6

Almindelige bestemmelser

§ 68. For hver landsretsnævningekreds vælges for et tidsrum af 4 år regnet fra en 1. januar et antal personer, der må anses for egnede til at virke som nævninger eller domsmænd. Listerne over disse personer benævnes grundlister. For hver landsretsnævningekreds dannes en nævninge- og domsmandsliste ved lodtrækning blandt de personer, der er opført på grundlisterne. På samme måde dannes en nævninge- og domsmandsliste for hver byret, der ligger i landsretsnævningekredsen.

Stk. 2. Ved landsretsnævningekreds forstås den del af en landsretskreds, som i henhold til § 8, stk. 1 og 2, er henlagt til samme landsretstingsted.

Stk. 3. Nævninger og domsmænd kan efter udløbet af det tidsrum, for hvilket grundlisten gælder, færdigbehandle sager, i hvilke mundtlig forhandling er påbegyndt inden for dette tidsrum. Beføjelsen til i medfør af 1. pkt. at færdigbehandle påbegyndte sager ophører ved udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 70 år.

§ 69. Til nævning eller domsmand kan med de af § 70 følgende undtagelser udtages enhver uberygtet mand eller kvinde, der har valgt til Folketinget, medmindre den pågældende fylder 70 år inden udløbet af det tidsrum, for hvilket grundlisten gælder, eller på grund af åndelig eller legemlig svaghed eller utilstrækkeligt kendskab til det danske sprog er ude af stand til at fyldestgøre en nævnings og domsmands pligter.

§ 70. Udelukkede fra at være nævninger og domsmænd er: ministre, advokater, advokatfuldmægtige, centraladministrationens, domstolenes, anklagemyndighedens, overøvrighedens, politiets og fængselsvæsenets tjenestemænd og øvrige personale samt sognefogeder og folkekirkens og de anerkendte trossamfunds gejstlige.

§ 71. Følgende personer kan begære sig fritaget for nævninge- og domsmandshvervet:

- 1) Folketingets medlemmer og dets tjenestemænd,
- 2) tjenstgørende militærpersoner,

- 3) told- og postvæsenets tjenestemænd, faste brandfolk samt de ved jernbaner, telegrafer og telefoner ansatte personer,
- 4) læger og jordemødre,
- 5) lodser,
- 6) sagkyndige, der er beskikket efter § 92 i denne lov eller efter § 172 i lov om social service, og lægdommere ved boligretterne,
- 7) de, som er fyldt 60 år,
- 8) de, som på grund af deres helbredstilstand eller erhvervs- eller familieforhold ikke uden fare for deres velfærd kan opfylde nævninge- eller domsmandspligten,
- 9) de, som har taget bopæl i en anden kreds end den, for hvilken deres udtagelse gælder.

Kapitel 7

Grundlister

§ 72. Udtagelsen til grundlisten foretages inden for hver kommune af et grundlisteudvalg på 5 medlemmer, der udpeges af kommunalbestyrelsen for de kommunale råds valgperiode. I København kan kommunalbestyrelsen bestemme, at der skal nedsættes flere grundlisteudvalg. De nærmere regler om antallet af personer, der skal udtages, og om selve udtagelsen fastsættes af justitsministeren.

§ 73. I tilfælde af forsømmelse med grundlistens udarbejdelse kan landsrettens præsident under anvendelse af tvangsbøder pålægge grundlisteudvalget at træffe de foreskrevne foranstaltninger.

Kapitel 8

Nævninge- og domsmandslistes

§ 74. Efter modtagelsen af grundlisterne affatter landsrettens præsident nævninge- og domsmandslisterne.

Stk. 2. Byrettens nævninge- og domsmandsliste dannes ved lodtrækning blandt de personer, der er optaget på grundlisterne inden for retskredsen.

Stk. 3. Landsrettens nævninge- og domsmandsliste dannes for hver landsretsnævningekreds ved lodtrækning blandt de personer, der herefter er tilbage på grundlisterne inden for landsretsnævningekredsen.

§ 75. De på nævninge- og domsmandslisterne optagne personer underrettes om udtagelsen ved en skriftlig meddelelse, der skal indeholde opfordring til de pågældende om at rette henvendelse til landsrettens præsident, såfremt de anser sig udtaget med urette eller ønsker at fremsætte begæring om fritagelse efter § 71.

§ 76. Landsrettens præsident afgør, om de til nævninge- og domsmandslisterne udtagne opfylder betingelserne efter §§ 69 og 70 for at kunne være nævning eller domsmand, og om fremsatte begæring om fritagelse efter § 71 skal imødekommes. De trufne afgørelser kan ikke påklages.

§ 77. Bliver landsrettens præsident efter nævninge- og domsmandslisternes udarbejdelse opmærksom på grunde, som udelukker nogen af de på listerne opførte personer fra nævninge- og domsmandshvervet, eller tager han en begæring om fritagelse efter § 71 til følge, foretager han fornøden berigtigelse af listerne.

§ 78. Landsrettens præsident fastsætter antallet af nævninger og domsmænd, der skal udtages efter § 74. Antallet skal fastsættes således, at en nævning eller domsmand må ventes at komme til at virke 4 gange årligt.

Kapitel 9

Udtagelse af nævninger for de enkelte sager

§ 79. Når behandling skal finde sted af en sag, i hvilken nævninger skal medvirke, udtager ved landsretten retsformanden og ved byretterne præsidenten det fornødne antal nævninger og suppleanter af de øverst på nævninge- og domsmandslisten opførte personer, der ikke tidligere i det tidsrum, for hvilket listen gælder, har gjort tjeneste som nævninger eller domsmænd eller som suppleanter.

Stk. 2. Når man er nået listen til ende, sker udtagelse på ny forfra.

Stk. 3. Træffer landsretten i medfør af § 8, stk. 4, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for landsretsnevningekredsen, kan landsretten bestemme, at nævningerne skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for den landsretsnevningekreds, hvor sagen skal behandles. Træffer byretten i medfør af § 13, stk. 3, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for retskredsen, kan byretten bestemme, at nævninger skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for den retskreds, hvor sagen skal behandles. Inden der træffes afgørelse i medfør af 1. og 2. pkt., skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

§ 80. Meddelelse om, hvem der er udtaget som nævninger, tilstilles anklagemyndigheden samt tiltalte og forsvareren mindst to uger før hovedforhandlingen. Denne frist kan dog undtagelsesvis forkortes, dersom der er særlig grund til at fremskynde hovedforhandlingen.

§ 81. Når en nævningesag skal behandles ved byretten, har anklagemyndigheden og tiltalte ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 1 nævning, i sager angående politiske overtrædelser dog 2 nævninger.

Stk. 2. Når en nævningesag skal behandles ved landsretten, har anklagemyndigheden og tiltalte ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 2 nævninger, i sager angående politiske overtrædelser dog 3 nævninger.

Stk. 3. Anklagemyndigheden og tiltalte kan helt eller delvis give afkald på deres udskydningsret efter stk. 1 og 2.

Stk. 4. Er der i samme sag flere tiltalte, tilkommer der hver af disse udskydningsret. Anklagemyndigheden har i så fald ret til at udskyde samme antal nævninger som de tiltalte tilsammen.

Stk. 5. Såfremt en nævning udskydes, skal underretning herom gives retsformanden snarest muligt og senest 4 dage efter modtagelsen af den i § 80 nævnte meddelelse om, hvem der er udtaget som nævninger, eller, hvis fristen

efter § 80, 1. pkt., er forkortet i medfør af § 80, 2. pkt., senest dagen efter modtagelsen af den nævnte meddelelse.

§ 82. Retsformanden drager omsorg for, at det fornødne antal af de udtagne nævninger med en uges varsel indkaldes til at give møde i retten. Indkaldelsen skal indeholde oplysning om, at det påhviler en nævning, der mener at have lovligt forfald, snarest muligt skriftligt at meddele retsformanden dette, og om følgerne af undladelse heraf eller udeblivelse uden lovligt forfald.

Stk. 2. Er fristen efter § 80, 1. pkt., forkortet i medfør af § 80, 2. pkt., kan indkaldelse ske med kortere varsel end en uge.

§ 83. Finder retsformanden efter de foreliggende oplysninger, at et opgivet forfald er gyldigt, indkalder han yderligere en eller flere af de udtagne nævninger. Indkaldelse kan i så fald ske med kortere varsel end en uge.

Stk. 2. Om fornødent kan retsformanden supplere antallet af udtagne nævninger i overensstemmelse med bestemmelserne i § 79. Med hensyn til de således udtagne nævninger iagttages bestemmelserne i §§ 80-82 snarest muligt. De her omhandlede frister forkortes så meget, som omstændighederne gør nødvendigt.

§ 84. De i §§ 79 og 83 omhandlede afgørelser er ikke genstand for anke eller kære.

§ 85. En nævning, som udebliver uden lovligt forfald eller uden rettidigt at have meldt sit forfald, straffes med bøde. Det samme gælder den nævning, som efter at være mødt uden oplyst forfald unddrager sig opfyldelsen af de ham som nævning påhvilende pligter.

Stk. 2. Den afsagte kendelse forkyndes snarest muligt for den pågældende nævning. Denne har i en uge fra kendelsens forkyndelse adgang til at fremkomme med oplysninger for retten om, at han har haft lovligt forfald. Findes disse fyldestgørende, kan retten omgøre sin kendelse.

Stk. 3. Afgørelse af de i denne paragraf omhandlede spørgsmål træffes af retten.

Stk. 4. De omhandlede kendelser kan ikke gøres til genstand for anke, men kan påkæres, når bøden er over 400 kr.

§ 86. Dersom det fornødne antal nævninger ikke er mødt, når retten skal sættes, kan retsformanden uden at iagttage bestemmelsen i § 79 udtage og tilkalde det manglende antal nævninger blandt de på nævninge- og domsmandslisten opførte personer. Det samme gælder, dersom en nævning, der har givet møde, ikke kan deltage i sagens behandling.

Stk. 2. Såfremt den i § 81 nævnte udskydningsret ikke er udnyttet fuldt ud, skal der forinden tilkaldelsen gives anklagemyndigheden og tiltalte adgang til at foretage udskydning.

§ 86 a. Nævninger deltager i afgørelsen af skyldsspørgsmålet, jf. § 891 og § 931, stk. 2, og i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 894 og § 931, stk. 3, men deltager ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen.

§ 87. Domstolsstyrelsen fastsætter regler om vederlag og rejsegodtgørelse til nævninger.

Kapitel 9 a

Udtagelse af domsmænd for de enkelte sager

§ 88. Reglen i § 79 finder tilsvarende anvendelse ved udtagelse af domsmænd for de enkelte sager.

Stk. 2. Udtagelsen sker for en enkelt dag, således at de pågældende medvirker ved hovedforhandlingen og påkendelsen af alle de sager, hvis behandling påbegyndes den nævnte dag, selv om sagen ikke kan afsluttes samme dag.

§ 89. De udtagne domsmænd og suppleanter indkaldes med 3 dages varsel i overensstemmelse med reglerne i § 82, stk. 1.

§ 90. Bestemmelserne i §§ 83-86 og 87 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til domsmænd.

§ 91. Forinden en domsmand træder i virksomhed, forelægger retsformanden ham en erklæring til underskrift, hvori han på ære og samvittighed lover, at han som domsmand opmærksomt vil følge forhandlingerne i retten og dømme således, som han finder ret og sandt at være efter loven og sagens bevisligheder.

Stk. 2. Domsmænd virker med samme beføjelse som dommere under hovedforhandlingen og de i forbindelse med denne stående afgørelser, men deltager ikke i andre under sagen forefaldende retshandlinger eller afgørelser. Dog træffes de i § 998 omhandlede afgørelser under medvirken af domsmænd.

Stk. 3. Domsmænd deltager ikke i de i § 60, stk. 3, § 62, stk. 2, eller § 90, jf. § 85, omhandlede afgørelser eller i afgørelser vedrørende borgerlige krav, der rejses under en straffesag.

Fjerde bog.**Strafferetsplejen****Første afsnit.****Almindelige bestemmelser**

Kapitel 61

Strafferetsplejens område

§ 683. Alle spørgsmål om straf, som ikke i medfør af særlig hjemmel i lovgivningen afgøres uden særlig straffesag eller behandles i den borgerlige retsplejes former eller henhører under særlige domstole, behandles efter de i denne bog fastsatte regler. Det samme gælder sager om oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning, jf. kapitel 93 a.

§ 684. Efter denne bogs regler behandles endvidere, uden hensyn til, om der samtidig nedlægges påstand om straf, sager, hvorunder det offentlige nedlægger påstand om:

- 1) særlige følger, der til fyldestgørelse for det almene er fastsat for overtrædelser af love om politivæsenet, bygningsvæsenet, landbovæsenet, skattevæsenet og lignende love;
- 2) ophævelse af en forening;
- 3) nogen af de i straffelovens kapitel 9 foreskrevne retsfølger af strafbare handlinger eller tilsvarende retsfølger foreskrevne i andre love;
- 4) fortabelse af rang, titel, orden eller hæderstegn;
- 5) forbrydelse af arveret;
- 6) mortifikation eller godtgørelse i henhold til straffelovens § 273, når æresfornærmende sigtelser påtales offentlig.

Stk. 2. I de i straffelovens § 78, stk. 3, omhandlede sager om rettighedsfortabelse medvirker ikke domsmænd. Mundtlig forhandling finder altid sted for byretten og skal under kæremål til landsretten anordnes, når der fremsættes begæring herom. Efter begæring finder behandlingen – derunder kendelsens afsigelse – sted for lukkede døre. For så vidt den pågældende ikke giver møde ved advokat, beskikker retten ham en offentlig forsvarer. Beskikkelse kan dog efter den pågældendes begæring undlades.

§ 685. Borgerlige retskrav på den sigtede, som følger af strafbare handlinger, kan forfølges i forbindelse med straffesagen, overensstemmende med de i kapitel 89 givne nærmere regler.

Kapitel 62

Saglig kompetence

§ 686. Straffesager behandles i 1. instans ved byretterne.

Stk. 2. Domsmænd medvirker i straffesager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, medmindre andet følger af stk. 3 og 4. Domsmænd medvirker endvidere, hvis sådan behandling er foreskrevet efter regler i andre love.

Stk. 3. Domsmænd medvirker ikke i

- 1) straffesager, som fremmes efter § 831,
- 2) straffesager, som behandles under medvirken af sagkyndige efter § 20 b, stk. 1, og
- 3) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

Stk. 4. Nævninger medvirker i

- 1) straffesager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens § 40, stk. 1, og § 61,
- 2) straffesager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring i medfør af straffelovens § 70, og
- 3) straffesager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Stk. 5. Nævninger medvirker ikke i

- 1) straffesager vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173, 191, 286, 289 eller 290, medmindre sagen omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger, og
- 2) de i stk. 4, nr. 1, nævnte straffesager, som fremmes efter § 831.

§ 687. Tiltalte kan beslutte, at en straffesag, der skal behandles under medvirken af nævninger efter § 686, stk. 4, i stedet skal behandles under medvirken af domsmænd, jf. dog stk. 4.

Stk. 2. Tiltaltes beslutning skal træffes i et retsmøde eller meddeles retten skriftligt. Det skal fremgå af meddelelsen, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal retten beskikke en forsvarer for tiltalte, inden tiltalte beslutter, at sagen skal behandles som domsmandssag. Beslutningen skal meddeles senest 14 dage efter, at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Retten kan forlænge fristen efter anmodning fra anklagemyndigheden eller tiltalte.

Stk. 3. Tiltalte kan ikke tilbagekalde et afkald på nævningebehandling, når afkaldet er meddelt retten. Tiltaltes afkald har også virkning for straffesagens behandling under anke.

Stk. 4. Ved samtidig forfølgning mod flere tiltalte som delagtige i en eller flere forbrydelser, kan en tiltalt ikke for sit vedkommende træffe beslutning om sagens behandling under medvirken af domsmænd i medfør af stk. 1, medmindre enten alle tiltalte træffer beslutning i medfør af stk. 1 eller anklagemyndigheden samtykker i sådan behandling, for så vidt angår vedkommende tiltalte.

§ 688. (Ophævet)

§ 689. Ved landsretterne behandles afgørelser i anledning af anke eller kære af byretternes domme, kendelser og beslutninger i straffesager.

Stk. 2. Nævninger medvirker i straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Stk. 3. Domsmænd medvirker i

- 1) straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld,
- 2) straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af domsmænd, og
- 3) straffesager, hvor der for landsretten bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Stk. 4. Domsmænd medvirker ikke i

- 1) straffesager, som behandles under medvirken af sagkyndige efter § 20 b, stk. 2, og
- 2) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

§ 690. Under Højesteret hører alle afgørelser i anledning af anke eller kære af landsretternes domme, kendelser og beslutninger i straffesager.

Stk. 2. Nævninger og domsmænd medvirker ikke ved Højesterets behandling af straffesager, jf. § 3.

§ 691. Retten prøver af egen drift, om den har saglig kompetence til at behandle straffesagen, og om domsmænd eller nævninger skal medvirke ved sagens behandling. Er hovedforhandling under medvirken af domsmænd eller nævninger begyndt, selv om sagen burde have været behandlet uden disses medvirken, kan retten bestemme, at domsmænd eller nævninger fortsat skal medvirke.

Stk. 2. Afgørelser, hvorved en anmodning om behandling af en straffesag under medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres.

§§ 692–693. (Ophævet)

Kapitel 63

Værneting og forening af straffesager

§ 694. Retsmøder under efterforskningen på begæring af politiet kan afholdes ved retten i enhver kreds, hvor oplysning i sagen må antages at kunne tilvejebringes, jf. dog stk. 2, sidste pkt., og stk. 3.

Stk. 2. Begæring fra sigtede eller forsvareren om retsmøder under efterforskningen indgives til den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet. Ved samme ret afgøres tvistigheder mellem politiet og forsvaret om efterforskningsskridt.

Stk. 3. Retsmøder med henblik på sagens behandling i medfør af § 831 eller med henblik på sagens afslutning ved tiltalefrafald afholdes ved retten i den kreds, hvor sigtede bor eller opholder sig, eller ved gerningsstedets værneting. Kan intet af disse værneting anvendes, vil sagen kunne behandles, hvor den sigtede er pågrebet.

§ 695. (Ophævet)

§ 696. Hovedforhandling skal med hensyn til alle i kongeriget begåede forbrydelser i reglen foregå ved den ret, i hvis kreds handlingen er foretaget. Udkræves flere handlinger til forbrydelsens begreb, er den ret værneting, i hvis kreds den sidste af dem er foretaget. Udgør flere i forskellige retskredse foretagne straffbare handlinger, som hver især ville begrunde værneting efter foranstående regler, tilsammen én forbrydelse, eller er en forbrydelse begået på grænsen af flere retskredse, eller er det uvist, i hvilken af flere bestemte retskredse en forbrydelse er begået, kan forfølgning ske ved en hvilken som helst af de retter, om hvilke der på grund af de angivne omstændigheder opstår spørgsmål.

§ 697. Som gerningsstedets værneting ved forbrydelser, der begås uden for kongerigets søterritorium om bord på dansk skib, eller af personer, som hører til sådant skib, anses den ret, til hvis kreds skibet ved sin hjemkomst til kongeriget ankommer for at losse eller lade.

§ 698. Ved den ret, i hvis kreds sigtede bor eller, hvis han ikke har bolig i riget, ved forfølgningens begyndelse opholder sig, eller, hvis han ikke findes i riget, ved den ret, i hvis kreds han sidst havde bolig eller opholdt sig, kan følges:

- 1) de under de danske domstoles påkendelse hørende forbrydelser, som begås uden for kongerigets grænser,

2) lovovertrædelser, der ikke pådømmes under medvirken af nævninger eller domsmænd,

3) andre forbrydelser, når der mangler sådanne oplysninger, som betinger anvendelse af § 696.

Stk. 2. Danske i udlandet ansatte embedsmænd, der ikke er det pågældende lands domsmyndighed undergivne, og de til de danske gesandtskaber i fremmede stater hørende personer anses ved anvendelsen af ovenstående regel som havende bolig i København, for så vidt de ikke måtte have vedligeholdt bolig noget andet sted i riget. Det samme gælder om andre danske undersåtter, som ikke kan sagsøges i det land, hvor de har bopæl.

Stk. 3. Justitsministeren bestemmer, ved hvilken ret forbrydelser, begåede uden for den danske stat af personer, der hverken har eller har haft ophold i Danmark, vil være at forfølge.

§ 699. I de i § 698 ommeldte tilfælde kan sagen også forfølges ved den ret, i hvis kreds sigtede er blevet pågrebet.

§ 699 a. Sager, som er omfattet af § 20 b, stk. 1, og som har forbindelse med en hændelse, der har været genstand for søforklaring, kan forfølges ved den ret, for hvilken søforklaringen er afgivet.

§ 700. Forbrydelser, hvis påtale efter § 705 sker under én sag, forfølges under ét ved en ret, som er værneting for den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen.

§ 701. Sager mod en forening til dens ophævelse i medfør af grundlovens § 78 forfølges ved den ret, i hvis kreds foreningen eller dens bestyrelse har sit sæde, eller, når sådant ikke med sikkerhed kan udfindes, hvor et af bestyrelsens medlemmer bor.

Stk. 2. På sager, hvorunder påstand alene nedlægges om nogen af de øvrige i § 684 omhandlede følger, finder reglerne i §§ 696-99 tilsvarende anvendelse.

§ 702. Afvigelse fra reglerne om værneting kan, så længe hovedforhandling endnu ikke er påbegyndt, på begæring, når særegne grunde taler derfor, beslutes af landsretten, dersom spørgsmålet angår landsretsnevningekreds eller byretskreds i samme landsretskreds, og i andre tilfælde af Højesteret.

Stk. 2. Når byrettens forhold tilsiger det, kan landsrettens præsident efter anmodning fra byretten inden hovedforhandlingens begyndelse beslutte, at en sag skal behandles ved en anden byret i landsretsnevningekredsen eller, hvis omstændighederne taler for det, ved en anden byret i landsretskredsen. Tiltalte, anklagemyndigheden og den ret, hvortil sagen påtænkes overført, skal forinden have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet. Landsretspræsidentens afgørelse om, at en sag skal overføres, kan af tiltalte og anklagemyndigheden kæres til Højesteret.

§ 703. Efter begæring kan retten meddele tilladelse til, at en begyndt forfølgning overflyttes til en anden ret, som efter foranstående regler er lovligt værneting, når dette på grund af vidners bopæl eller af anden særlig grund skønnes hensigtsmæssigt til sagens fremme. Beslutning herom tages af den ret, ved hvilken forfølgningen er begyndt, når den anden ret deri er enig, og ellers af den fælles overordnede ret. En beslutning, hvorved en begæring om sagens overflytning til en anden ret nægtes, kan påkæres.

§ 704. Når sigtede møder, prøver retten ikke af egen drift, om sagen er indbragt for rette værneting. Indsigelse er udelukket, når sigtede, førend hovedforhandlingen er begyndt, har haft adgang til at fremsætte den, uden at dette er sket.

Stk. 2. At enkeltstående retshandlinger uden for hovedforhandling ikke er foregået ved rette værneting, berøver dem ikke deres gyldighed.

Stk. 3. Er der strid mellem flere retters afgørelser af et værnetingssspørgsmål, kan det af påtalemyndigheden indbringes til afgørelse for landsretten, hvis retterne hører til samme landsretskreds, og i andre tilfælde for Højesteret. Herved finder i øvrigt reglerne i kapitel 82, 83 og 85 anvendelse, således at der ved fristernes beregning tages hensyn til den sidste afgørelse.

§ 705. Samtidig forfølgning mod samme sigtede for flere forbrydelser eller mod flere sigtede som delagtige i en eller flere forbrydelser bør ske under én sag, hvis dette kan ske uden væsentlig forhaling eller vanskelighed.

Stk. 2. Forenes en straffesag, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, med en nævningesag, behandles sagen i sin helhed som nævningesag. Forenes en straffesag, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, i øvrigt med en straffesag, der ikke er omfattet af § 20 b, stk. 1, medvirker der sagkyndige efter § 20 b, stk. 1, hvis den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen, er omfattet af § 20 b, stk. 1. Retten kan dog bestemme, at der skal ske særskilt behandling af den del af sagen, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, hvis forening ikke findes hensigtsmæssig.

§ 706. Retten kan på begæring eller i embeds medfør beslutte adskillelse af de straffesager, som er forenede i henhold til § 705. Det beror på retten, om de sager, som kun på grund af foreningen forfølges for den, efter adskillelsen fremdeles skal behandles ved den eller ikke; samme regel gælder, når foreningen ophører af anden grund, såsom frafald af forfølgning.

§ 707. Retten kan forene flere selvstændige straffesager til én sag med parternes samtykke. Samtykke kræves dog ikke i de tilfælde, der er nævnt i § 705, stk. 1. Reglen i § 705, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Beslutningen tages af den ret, der skal behandle sagerne. Forfølges sagerne ved forskellige byretter i samme landsretskreds, og er der ikke enighed, tages beslutningen af landsretten. Forfølges sagerne ellers ved forskellige retter, og er der ikke enighed, tages beslutningen af Højesteret.

§ 708. Retten kan omgøre beslutninger, som den har truffet i medfør af §§ 706 og 707; dog kan en sags overgang til en anden ret kun beslattes overensstemmende med forskrifterne i § 707, stk. 2.

§ 709. Retterne er beføjede til i en fremmed retskreds, uden mellemkomst af retten i denne, at lade foretage forkyndelser samt at lade udføre anholdelsesbeslutninger, fængslingskendelser og befalinger om ved tvang at fremstille vidner eller syns- eller skønsmænd for retten. Når det i øvrigt til undersøgelsens fremme findes hensigtsmæssigt, kan retten foretage embedshandlinger i en fremmed retskreds med samtykke af retten i denne eller af højere ret, og i påtrængende tilfælde uden sådant samtykke. Fornøden meddelelse skal snarest muligt ske til retten i den pågældende kreds.

Kapitel 78

Hovedforhandling i 1. instans

§ 851. For hovedforhandling i straffesager i 1. instans gælder reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningesager eller i kapitel 80 om sager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere.

§ 852. Anklageren og den beskikkede forsvarer skal være til stede under hele hovedforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Det er dog ikke udelukket, at forskellige personer udfører anklagerens eller den beskikkede forsvarers hverv i sagen.

Stk. 2. Udebliver anklageren enten ved hovedforhandlingens begyndelse eller i løbet af denne, udsættes sagen. Det samme gælder, når den beskikkede forsvarer udebliver, eller når den valgte forsvarer ikke møder, medmindre omstændighederne måtte gøre det muligt at beskikke en forsvarer, som straks kan udføre hvervet.

§ 853. Medmindre andet er bestemt i loven, skal tiltalte personligt være til stede i retten under hele hovedforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Rettens formand kan dog tillade tiltalte at forlade retten, før sagen er optaget til dom, hvis det findes ubetænkeligt, at tiltalte ikke er til stede.

§ 854. Retten kan tillade, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis tiltaltes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig og der alene bliver spørgsmål om bøde eller fængsel indtil 1 år, konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangsbøder eller erstatning.

Stk. 2. Skal tiltalte afgive forklaring, finder reglen i § 192 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Har retten givet tilladelse som nævnt i stk. 1, skal forsvareren deltage i retsmødet på samme sted som tiltalte, medmindre retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten.

§ 855. Udebliver tiltalte ved begyndelsen eller i løbet af hovedforhandlingen, og kan den pågældende ikke straks bringes til stede, udsættes sagen, medmindre retten beslutter at fremme hovedforhandlingen helt eller delvis efter stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er tiltalte udeblevet trods lovlig indkaldelse og uden oplyst lovligt forfald, kan retten bestemme, at der skal ske afhøring af vidner og syns- og skønsmænd, der er mødt, hvis retten finder, at dette er foreneligt med hensynet til tiltalte, og hvis udsættelse af afhøringen vil være til væsentlig ulempe for de mødte eller medføre væsentlig udsættelse af sagen. Afhøring kan dog kun ske, hvis tiltaltes forsvarer er mødt.

Stk. 3. En hovedforhandling kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

- 1) når tiltalte er undvejet, efter at anklageskriftet er forkyndt for den pågældende,
- 2) når tiltalte efter at være mødt ved sagens begyndelse har forladt retten uden rettens tilladelse,
- 3) når der under sagen alene er spørgsmål om ubetinget fængselsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning og tiltalte har givet samtykke til gennemførelse af hovedforhandlingen,

4) når tiltalte ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder eller andre retsfølger end konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning, eller

5) når retten skønner, at behandlingen af sagen utvivlsomt vil føre til tiltaltes frifindelse.

Stk. 4. Medmindre tiltalte har samtykket heri, kan hovedforhandlingen kun gennemføres i medfør af stk. 3, nr. 4, hvis tiltalte har været lovligt indkaldt og det af indkaldelsen fremgår, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår.

§ 856. Rettens formand kan uden for de tilfælde, der er nævnt i stk. 2, nr. 2, beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Retten kan, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, på anmodning bestemme,

1) at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, eller

2) at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Stk. 3. Afgørelse efter stk. 2 træffes på grundlag af en samlet vurdering af sagens omstændigheder, herunder eventuelle oplysninger om vidnets forudgående tilknytning til tiltalte og oplysninger om sagens karakter.

Stk. 4. Er det truffet bestemmelse efter stk. 2, nr. 2, kan retten yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres.

Stk. 5. En polititjenestemand, der har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, kan afgive forklaring uden at oplyse sit eget navn og bopæl.

Stk. 6. Rettens formand kan bestemme, at navn og bopæl på en polititjenestemand, der afgiver forklaring som vidne, ikke skal oplyses, hvis afgørende hensyn til vidnets særlige tjenestefunktion taler for det og oplysningerne må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

Stk. 7. Rettens formand kan bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, når en polititjenestemand, der har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, eller en polititjenestemand med en særlig tjenestefunktion afhøres, hvis dette er påkrævet af hensyn til hemmeligholdelsen af polititjenestemandens identitet og det må antages at være uden væsentlig betydning for tiltaltes forsvar.

Stk. 8. Rettens formand afgør, om tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om anmodninger fremsat efter stk. 2, 4, 6 og 7.

Stk. 9. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1, 4 eller 7, ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring. Oplysning om vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl skal dog ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 2, nr. 1 eller 2. Oplysning om en polititjenestemands navn og bopæl skal endvidere ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 6.

Stk. 10. Afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, jf. stk. 2, nr. 2, og stk. 4, eller en polititjenestemands navn og bopæl, jf. stk. 6 og 7, træffes ved kendelse. I kendelsen anføres de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for hemmeligholdelse er opfyldt.

Kendelsen kan til enhver tid omgøres. Rettens afgørelse efter stk. 2, nr. 2, og stk. 4, 6 og 7, kan kæres.

§ 857. Når tiltalte fjernes fra retssalen i henhold til § 151, kan forhandlingen fortsættes, hvis rettens formand ikke finder en udsættelse nødvendig.

Stk. 2. Tiltalte skal, så snart tiltaltes adfærd gør det muligt, på ny føres ind i retslokalet. Rettens formand skal oplyse tiltalte om, hvad der er sket i tiltaltes fravær. Tiltalte skal endvidere, hvis det på dette tidspunkt af sagen endnu er muligt, have adgang til at udtale sig om det, der er kommet frem.

§ 858. Når hovedforhandlingen er begyndt, fortsættes den så vidt muligt uafbrudt, indtil retten har truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 2. Har hovedforhandlingen været afbrudt, bestemmer rettens formand, om og i hvilket omfang det, der allerede er foretaget, skal gentages, når hovedforhandlingen genoptages.

§ 859. Hvis en udsættelsesgrund indtræder, mens hovedforhandlingen er udsat, skal den, der ønsker udsættelse, snarest muligt underrette rettens formand, for at denne kan bestemme, om sagen skal udsættes yderligere. Hvis sagen udsættes, giver retten meddelelse til alle, der berøres af udsættelsen.

§ 860. Rettens formand indleder hovedforhandlingen med at oplyse, hvilken sag retten skal behandle. Derefter sikrer retten sig tiltaltes identitet.

§ 861. Anklageren oplæser anklageskriftet, hvorefter rettens formand gør tiltalte bekendt med, at tiltalte ikke har pligt til at udtale sig.

Stk. 2. Rettens formand spørger tiltalte, om denne kan erkende sig skyldig i eller nægter de forhold, som tiltalen angår.

Stk. 3. Retten kan pålægge anklageren at forelægge sagen.

§ 862. Hvis der opstår spørgsmål om, hvorvidt der foreligger fejl, som indebærer, at sagen ikke kan behandles, eller om, hvorvidt sagen er undergivet offentlig påtale, kan hovedforhandlingen begrænses til dette punkt, indtil spørgsmålet er afgjort.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis der rejses spørgsmål om, hvorvidt et forhold i anklageskriftet overhovedet er strafbart, eller om, hvorvidt straf er udelukket på grund af forældelse eller af anden, lignende grund. Er retten enig, kan den straks afsige frifindelsesdom.

Stk. 3. Retten bør, hvor det kan ske, tillade afhjælpning af fejl, der hindrer, at sagen kan behandles. Retten kan udsætte hovedforhandlingen med henblik på denne afhjælpning. Hvis fejlen kun skal tages i betragtning, når den gøres gældende af tiltalte, må tiltalte gøre indsigelse, så snart der er lejlighed til det.

Stk. 4. Selv om retten inden hovedforhandlingen har nægtet at imødekomme en anmodning om afvisning af sagen efter § 846, kan spørgsmålet rejses på ny under hovedforhandlingen.

§ 863. Bevisførelsen indledes med, at rettens formand spørger, om tiltalte er villig til at afgive forklaring. I bekræftende fald bestemmer formanden, på hvilket tidspunkt under bevisførelsen forklaringen skal afgives.

Stk. 2. Når tiltalte afgiver forklaring, sker det ved, at anklageren stiller tiltalte spørgsmål om sagen. Derefter kan forsvareren stille spørgsmål til tiltalte. Anklageren, forsvareren og enhver af dommerne, nævningerne, domsmændene

og de sagkyndige retsmedlemmer, jf. § 869, kan stille yderligere spørgsmål til tiltalte.

Stk. 3. Hvis tiltalte afgiver en fuldstændig tilståelse, afgør retten, om og i hvilken udstrækning yderligere bevisførelse skal finde sted.

§ 864. Retten kan beslutte at afslutte bevisførelsen enten i det hele eller om et enkelt punkt, inden alle beviserne er fremført. Retten kan endvidere beslutte at genoptage en sluttet bevisførelse.

Stk. 2. Hvis sagen omfatter flere lovovertrædelser, kan rettens formand lade hovedforhandlingen og rettens afgørelse af skyldsspørgsmålet foregå særskilt for hver enkelt lovovertrædelse.

§ 865. Bevisførelsen foregår i øvrigt først fra anklagemyndighedens og derefter fra forsvarerens side. Beviser, som retten af egen drift beslutter at føre, fremføres på det tidspunkt, som rettens formand bestemmer. Inden en part fører beviser, kan parten i korthed angive, hvilke beviser parten ønsker at føre, og hvad parten vil godtgøre med beviserne.

§ 866. Anklagemyndighedens vidner afhøres først af anklageren og derefter af forsvareren. Forsvarets vidner afhøres først af forsvareren eller af tiltalte og derefter af anklageren. Rettens formand kan træffe bestemmelse om en anden rækkefølge.

Stk. 2. Efter hvert enkelt vidnes forklaring og efter ethvert andet bevis har tiltalte adgang til at afgive forklaring, hvis beviset giver anledning til dette.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 og 2 gælder tilsvarende for afhøring af syns- og skønsmænd.

§ 867. Rettens formand er berettiget og forpligtet til at stille spørgsmål til den, som afhøres, når som helst der i sandhedens interesse er grund til dette.

§ 868. Vidner og syns- og skønsmænd, som afhøres efter rettens beslutning af egen drift i medfør af § 874, stk. 3, afhøres af rettens formand. Denne kan dog overlade afhøringen til parterne.

Stk. 2. Sker afhøringen ved rettens formand, kan parterne anmode om, at der stilles yderligere spørgsmål. Rettens formand kan overlade det til parterne selv at stille sådanne enkelte spørgsmål.

§ 869. En dommer, nævning eller domsmand eller et sagkyndigt retsmedlem er berettiget til at stille spørgsmål til vidner eller syns- og skønsmænd efter at have fået ordet af rettens formand.

§ 870. (Ophævet)

§ 871. Dokumenter, der påstås at have været genstand for eller at være frembragt ved forbrydelsen eller at have været brugt eller bestemt til dens udførelse, eller som yder umiddelbar oplysning om gerningen eller tiltaltes forhold til denne, skal oplæses, når bevisførelsen kræver det.

Stk. 2. Følgende dokumenter kan benyttes som bevismidler under hovedforhandlingen og skal da oplæses:

- 1) Tilførsler til retsbøger om ransagninger, beslaglæggelser, besigtigelser og syns- og skønsforretninger, som er foretaget uden for hovedforhandlingen, og erklæringer til retten fra syns- og skønsmænd,

- 2) tilførsler til retsbøger om forklaringer, som tiltalte har afgivet om sigtelsen, når tiltalte enten nu nægter at afgive forklaring eller den nu afgivne forklaring afviger fra den tidligere, eller når tiltalte er udeblevet, jf. § 855,
- 3) tilførsler til retsbøger om forklaringer, som vidner eller syns- og skøns- mænd har afgivet, når disse personer enten er døde eller af anden grund ikke kan afhøres på ny eller de i medfør af § 174, jf. § 209, er afhørt ved en anden ret end den, der nu behandler sagen, eller de er afhørt, uden at tiltalte har været til stede, jf. § 855, stk. 2, eller når den nu afgivne forklaring afviger fra den tidligere, eller når et vidne nægter at afgive forklaring og tvangsmidler efter § 178 ikke bør anvendes eller forgæves er anvendt,
- 4) tilførsler til retsbøger af forklaringer såvel som erklæringer, som er afgivet af personer omfattet af Danske Lov 1-2-1 eller af personer, der har eksterritorialitetsret, hvis de pågældende ikke møder i retten under hovedforhandlingen,
- 5) erklæringer og vidnesbyrd, som er udstedt i medfør af et offentligt hverv, herunder udskrifter af tiltaltes tidligere straffedomme, og
- 6) tilførsler til politiets rapporter om forklaringer, som tiltalte har afgivet til politiet om sigtelsen, når forsvareren begærer det, i sager, der fremmes i tiltaltes fravær i medfør af § 855, stk. 3, nr. 4.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at mundtlig afhøring af syns- og skønsmændene helt eller delvis skal træde i stedet for oplæsning af disses forklaringer eller skriftlige erklæringer efter stk. 2, nr. 1.

Stk. 4. Uden for de nævnte tilfælde kan dokumenter, som indeholder erklæringer eller vidnesbyrd, kun benyttes som bevismidler, hvis retten undtagelsesvis tillader dette. Udenretslige erklæringer om tiltaltes tidligereandel må under ingen omstændigheder benyttes.

Stk. 5. Et vidnes forklaring til politirapport kan herudover efter rettens bestemmelse benyttes som bevismiddel, hvis parterne er enige herom og vidnet ville være forpligtet til at afgive forklaring, hvis den pågældende var blevet indkaldt som vidne i retten.

Stk. 6. Retten kan efter høring af parterne beslutte, at oplæsning af omfattende sagkyndige erklæringer eller andre dokumenter i sagen kan undlades. Retsformanden skal i så fald sikre, at rettens medlemmer gennemlæser disse dokumenter. Det skal fremgå af retsbogen, hvilke af de fremlagte bilag der er behandlet efter denne bestemmelse. Retten kan bestemme, at der helt eller delvis skal gives en mundtlig sammenfatning i retten af dokumenter, hvor oplæsning er undladt.

§ 872. Politiets afhøring af et barn kan, når afhøringen er optaget på video (videoafhøring), benyttes som bevis under hovedforhandlingen.

§ 873. Oplæsning af tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af tiltalte, vidner eller syns- og skønsmænd, fordi de nu afgivne forklaringer er i uoverensstemmelse med de tidligere afgivne, bør kun finde sted, når den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig sammenhængende om det, som afhøringen vedrører, og der er stillet de yderligere spørgsmål, som den pågældende forklaring giver anledning til.

Stk. 2. Når dokumenter, der er nævnt i § 871, stk. 2, nr. 2 og 3, oplæses, skal grunden meddeles af rettens formand og tilføres retsbogen.

§ 874. Bevis, som er til stede, kan ikke nægtes ført med den begrundelse, at beviset ikke er anmeldt i så god tid, at modparten har haft tilstrækkelig tid til

at forberede sig. Er dette imidlertid ikke sket, og udsætter retten ikke af den grund bevisførelsen til et senere tidspunkt, kan modparten, efter at beviset er ført, forlange en passende udsættelse. Retten kan dog nægte udsættelse, hvis beviset er uden betydning for sagen eller en udsættelse i øvrigt ikke vil tjene noget berettiget formål.

Stk. 2. Retten kan udsætte sagen med henblik på at føre bevis, som ikke er til stede, når retten finder, at bevisførelsen er ønskelig for sagens oplysning.

Stk. 3. Retten kan, når den anser det for nødvendigt for sagens fuldstændige oplysning, beslutte, at beviser skal føres, som ingen af parterne har ønsket ført, eller som den, der har anmeldt beviset, har erklæret at ville frafalde. Retten kan i den anledning udsætte sagen. De foranstaltninger, som er nødvendige for at gennemføre bevisførelsen, træffes af retten eller efter dens pålæg af anklagemyndigheden.

Stk. 4. Retten kan foretage besigtigelse af personer, genstande og lokaliteter, når det findes nødvendigt eller hensigtsmæssigt for sagens oplysning. Besigtigelser skal overværes af de personer, som ellers skal være til stede under hovedforhandlingen.

§ 875. Rettens afgørelse i anledning af uenighed mellem parterne om bevisførelsen eller indsigelser fra vidner eller syns- og skøns mænd, træffes efter anmodning ved kendelse.

§ 876. Inden retten afsiger dom eller kendelse under hovedforhandlingen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig. Tiltalte har altid det sidste ord.

§ 877. Når bevisførelsen er sluttet, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om bevisførelsens resultat og om de retlige spørgsmål i sagen (proceduren). Når proceduren er afsluttet, optages sagen til dom.

§ 878. Parterne kan med rettens tilladelse helt eller delvis indlevere proceduren skriftligt til retten. I så fald skal parterne give en mundtlig sammenfatning af proceduren i retten.

Stk. 2. Retten kan i særlige tilfælde, hvor det under hensyn til sagens beskaffenhed findes hensigtsmæssigt, pålægge anklageren og forsvareren i forbindelse med proceduren at afgive en skriftlig oversigt over procedurens indhold med en angivelse af de hovedsynspunkter, der gøres gældende.

§ 879. Retten kan bestemme, at skyldsspørgsmålet skal behandles og afgøres først.

§ 880. Ved afgørelsen af, om noget er bevist eller ikke, tages alene hensyn til de beviser, som er ført under hovedforhandlingen. Rettens bedømmelse af bevisernes vægt er ikke bundet ved lovregler.

§ 881. Ved afstemninger har hver dommer og hver domsmand 1 stemme. I sager, der behandles efter § 12, stk. 8, har, hvis undtagelsesvis kun 1 dommer medvirker, denne 2 stemmer. På samme måde har hver domsmand $1\frac{1}{2}$ stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd.

Stk. 2. Ved afstemning skal skyldsspørgsmålet sondres fra spørgsmålet om straffen og bringes til afstemning først. Stemmes der særskilt om strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrunde, bliver stemmerne fra de medlemmer af

retten, som har erklæret sig mod tiltaltes skyld, men er forblevet i mindretal, at regne til gunst for tiltalte.

§ 882. Hovedforhandlingen afsluttes ved rettens dom i sagen. Sagen betragtes dog som verserende ved retten, indtil dommens fuldbyrdelse kan begynde, eller i tilfælde af anke indtil anklagemyndigheden har indbragt sagen for landsretten.

§ 883. Dommen skal, for så vidt den ikke går ud på sagens afvisning, enten domfælde eller frifinde.

Stk. 2. Frifindelse skal ske, når

- 1) forholdet ikke er undergivet offentlig påtale,
- 2) forfølgningen opgives,
- 3) forholdet er forældet eller
- 4) tiltalte ikke findes skyldig.

Stk. 3. Retten kan ikke domfælde for noget forhold, der ikke omfattes af tiltalen.

Stk. 4. Derimod er retten ikke udelukket fra at henføre det påtalte forhold under en anden strafbestemmelse end den, anklagemyndigheden har påstået anvendt. Retten kan også fravige tiltalen med hensyn til de med lovovertrædelsen forbundne omstændigheder (tid og sted m.v.). Dette kan dog kun ske, hvis retten med sikkerhed skønner, at tiltalte, også under forudsætning af sådan afvigelse fra tiltalen, har haft fyldestgørende adgang til forsvar. Finder retten, at dette ikke er tilfældet, eller nærer den tvivl i så henseende, skal den, inden dens afvigende bedømmelse lægges til grund for domfældelsen, give parterne lejlighed til at udtale sig og efter omstændighederne udsætte sagen i det tidsrum, der er nødvendigt for at varetage forsvaret.

§ 884. Domfældes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, som anses for bevist og lægges til grund for domfældelsen,
- 2) den regel, der er overtrådt, og
- 3) straffehjemmelen.

Stk. 2. Frifindes tiltalte, skal retten i begrundelsen angive

- 1) de omstændigheder, som er en betingelse for straf, og som anses for at mangle eller for ikke at være bevist, eller
- 2) de strafudelukkende omstændigheder, som anses for at foreligge, og
- 3) de lovbestemmelser, der er anvendt.

Stk. 3. Dommen skal endvidere indeholde en begrundelse for et eventuelt mindretals opfattelse. Reglerne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på denne begrundelse.

§ 885. Der er tavshedspligt med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c- 152 f.

Kapitel 79

Nævningesager

§ 886. Anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt af sagen, som skal indeholde de dokumenter, der er nævnt i § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1. Anklagemyndigheden sender ekstrakten til retten og forsvareren så vidt muligt se-

nest 2 uger før hovedforhandlingen. Domstolsstyrelsen fastsætter antallet af ekstrakter.

§ 887. Nævningerne indtager deres pladser i retslokalet i den rækkefølge, hvori de er udtaget, jf. § 79.

§ 888. Når nævningerne har indtaget deres pladser, udleverer anklageren en ekstrakt til hver af nævningerne. Ekstrakterne må ikke benyttes uden for retslokalet, før voteringen begynder.

§ 889. Rettens formand påmindrer nævningerne om, at de ikke må have samtale eller forbindelse med nogen uden for retslokalet om sagen, indtil dommen er afsagt, og at de i retslokalet ikke må have forbindelse eller samtale med andre end dommerne.

Stk. 2. Rettens formand foreholder nævningerne, at de på ære og samvittighed skal love opmærksomt som nævninger at følge forhandlingen i retten og dømme således, som de hver især finder rigtigt efter loven og beviserne i sagen. Herpå svarer nævningerne hver for sig stående: »Det lover jeg på ære og samvittighed«.

Stk. 3. Indsigelser, der går ud på, at nævningerne ikke på behørig måde har aflagt løfte, skal fremsættes, før anklageren redegør nærmere for tiltalen.

§ 890. Inden bevisførelsen og proceduren om skyldsspørgsmålet redegør anklageren nærmere for tiltalen (forelæggelsen).

Stk. 2. Reglerne i § 854, § 871, stk. 6, og § 878 finder ikke anvendelse i nævningesager.

§ 891. Når proceduren om skyldsspørgsmålet er afsluttet, får tiltalte ordet, hvorefter sagen optages til kendelse om dette spørgsmål. Rådslagning og afstemning foretages af nævningerne og dommerne i fællesskab under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal der ses bort fra, om tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand som nævnt i straffelovens § 16.

Stk. 3. Ved afstemningen om skyldsspørgsmålet har hver dommer og hver nævning 1 stemme. Nævningerne afgiver deres stemme først, idet retsformanden afkræver hver enkelt nævning dennes stemme i den rækkefølge, hvori nævningerne er udtaget. Dernæst stemmer dommerne, således at retsformanden afgiver sin stemme sidst.

Stk. 4. En afgørelse af skyldsspørgsmålet, der er ugunstig for tiltalte, kan kun vedtages med mindst 4 stemmer fra nævningerne og mindst 2 stemmer fra dommerne.

Stk. 5. Det skal fremgå af kendelsen om skyldsspørgsmålet, hvor mange henholdsvis nævninger og dommere der har stemt for henholdsvis frifindelse og domfældelse. Kendelsen skal endvidere indeholde en begrundelse for resultatet og, hvis der ikke er enighed, for eventuelle mindretals synspunkter. Reglen i § 884 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til begrundelse af kendelsen.

Stk. 6. Kendelsen, der skal foreligge i skriftlig form, afsiges i et offentligt retsmøde. Kendelsen skal udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer inden eventuel forhandling om fastsættelse af sanktionen.

§ 892. Hvis rettens kendelse efter § 891 går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, afsiger retten straks frifindelsesdom.

§ 893. Hvis tiltalte ved rettens kendelse efter § 891 er fundet skyldig, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen og andre punkter, der ikke tidligere har været grund til at inddrage i forhandlingen. Parterne skal endvidere have lejlighed til at føre de beviser, som er nødvendige i den forbindelse. Parternes udtalelser må ikke rejse tvivl om spørgsmål, som er afgjort ved rettens kendelse om skyldsspørgsmålet.

§ 894. Når forhandlingen om sanktionen er afsluttet, får tiltalte ordet, hvorefter sagen optages til dom. Nævninger og dommere træder på ny sammen til rådslagning og afstemning om fastsættelse af sanktionen under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet har hver nævning 1 stemme, mens dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer 1 stemme mindre end de øvrige, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere.

Stk. 3. Ved afgørelsen af sanktionen stemmer skiftevis 2 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. I øvrigt finder reglerne i §§ 214 og 216 tilsvarende anvendelse på rettens rådslagning og afstemning. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det for tiltalte gunstigste resultat.

Stk. 4. Et eventuelt spørgsmål om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand som nævnt i straffelovens § 16, afgøres efter reglerne i stk. 1-3 inden afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Er der stemmelighed om, hvorvidt tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, er retsformandens stemme afgørende.

Kapitel 80

Straffesager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere

§ 895. Hvis sigtede er til stede i retten, kan anklagemyndigheden med rettens tilladelse rejse tiltale mundtligt til retsbogen, og hovedforhandlingen kan foretages med det samme.

Stk. 2. I andre tilfælde rejser anklagemyndigheden tiltale ved et anlageskrift, der skal opfylde kravene i § 834.

§ 896. Anklagemyndigheden indleverer anlageskriftet til retten. Ved indleveringen er straffesagen indledt ved retten. Når anlageskriftet er indleveret, fastsætter retten tid og sted for hovedforhandlingen, medmindre sagen behandles efter § 896 a eller straks afvises efter § 846.

Stk. 2. Retten forkynder en indkaldelse til hovedforhandlingen for tiltalte med mindst 4 dages varsel. Retten kan dog fastsætte et kortere varsel. Ved forkyndelsen skal der udleveres en kopi af anlageskriftet til tiltalte.

Stk. 3. Indkaldelsen skal angive

- 1) tid og sted for hovedforhandlingen, og
- 2) at tiltaltes udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte anholdes, jf. § 757, eller at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår, uden mulighed for anke, jf. §§ 855 og 902.

Stk. 4. Forkyndelse kan undlades, når der under sagen ikke er spørgsmål om højere straf end bøde. I så fald sender retten indkaldelsen og en kopi af anklageskriftet til tiltalte senest 2 uger før hovedforhandlingen.

Stk. 5. Retten bestemmer, om vidner straks skal indkaldes, og om der skal træffes andre foranstaltninger med hensyn til bevisførelse. Ved tiltaltes møde i retten skal tiltalte have lejlighed til at angive de beviser, som tiltalte ønsker at føre.

§ 896 a. Retten kan uden afholdelse af retsmøde behandle sager, hvor der er udstedt bødeforelæg, hvis

- 1) det i bødeforelægget er angivet, at den pågældende, hvis bødeforelægget ikke vedtages, uden yderligere varsel kan blive dømt for det forhold, som bødeforelægget angår, uden mulighed for anke, jf. § 902, medmindre den pågældende inden for den frist, der er fastsat i bødeforelægget, har anmodet om, at sagen behandles ved et retsmøde, og
- 2) den pågældende ikke rettidigt har fremsat anmodning som nævnt i nr. 1.

§ 897. Når der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøde, kan retten, medmindre omstændighederne taler imod det, behandle sagen, som om tiltalte har tilstået det forhold, som den pågældende er tiltalt for, hvis tiltalte

- 1) udebliver fra hovedforhandlingen uden oplyst lovligt forfald,
- 2) nægter at afgive forklaring eller
- 3) har undladt at anmode om retsmøde, jf. § 896 a.

Stk. 2. En dom efter stk. 1 kan udfærdiges ved en påtegning på anklageskriftet.

Stk. 3. Hvis sagen behandles i en anden retskreds end den, som tiltalte bor eller opholder sig i, kan retten efter anmodning fra tiltalte, eller hvis tiltalte udebliver, bestemme, at tiltalte skal afhøres ved retten i den kreds, hvor tiltalte bor eller opholder sig.

Stk. 4. Hvis der i en sag, hvor der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, for tiltalte møder en person, der har skriftlig fuldmagt fra tiltalte og er villig til at meddele de nødvendige oplysninger, kan retten modtage den mødtes forklaringer og erklæringer og lægge dem til grund for afgørelsen, som om de var afgivet af tiltalte selv.

Stk. 5. Skal der afhøres vidner indkaldt af tiltalte i en sag, hvor hverken tiltalte eller en forsvarer er mødt, afhøres vidnerne af retten.

§ 898. Møder tiltalte og erkender sig skyldig i det forhold, der er rejst tiltale for, optages sagen til dom, uden at det i reglen er nødvendigt at tilvejebringe yderligere oplysninger.

Stk. 2. Nægter tiltalte sig skyldig, eller tilstår tiltalte kun delvis det forhold, der er rejst tiltalte for, eller finder retten det i øvrigt nødvendigt, føres bevis i sagen. Er tiltalte uden forsvarer, skal retten undersøge, om yderligere oplysninger bør tilvejebringes, og give tiltalte lejlighed til at komme med anmodninger om sagens behandling.

Stk. 3. Bevisførelsen sker for den ret, der behandler sagen, medmindre retten beslutter andet i medfør af §§ 174 og 209. Hvis bevisførelsen ikke kan ske straks, udsætter retten sagen til et senere retsmøde. Retten underretter parterne om tid og sted for nyt retsmøde og vejleder tiltalte om, at denne ikke kan forvente nogen anden indkaldelse til det nye retsmøde.

§ 899. En sag kan afgøres ved, at tiltalte i retten vedtager en nærmere bestemt bøde eller konfiskation af bestemte genstande eller et bestemt beløb, hvis

- 1) lovovertrædelsen efter loven kan straffes med bøde eller medføre konfiskation,
- 2) retten ikke finder grund til at betvivle tiltaltes skyld og
- 3) anklageren giver samtykke.

Stk. 2. Lovens fastsættelse af bødens størrelse er ikke bindende ved bødevedtagelse efter stk. 1.

Stk. 3. Hvis tiltalte vedtager en bøde eller konfiskation efter stk. 1, tilføres retsbogen oplysninger herom. En vedtagelse har samme virkning som en dom med hensyn til fuldbyrdelse og gentagelsesvirkning.

§ 900. En sag kan afgøres ved, at retten tildeler tiltalte en advarsel, hvis

- 1) retten finder, at tiltalte er skyldig,
- 2) sagen egner sig til afgørelse ved en advarsel på grund af lovovertrædelsens karakter, herunder navnlig fordi der er tale om et førstegangstilfælde af en ringe forseelse, og
- 3) tiltalte ikke protesterer.

Stk. 2. Oplysning om advarslen tilføres retsbogen.

Uddrag af straffeloven

(nr. 1062 gældende pr. 17. november 2011)

Almindelig del

6. kapitel

Straffene

§ 31. De almindelige straffe er fængsel og bøde.

§ 32. (Ophævet)

§ 33. Fængsel idømmes på livstid eller på tid, ikke under 7 dage og ikke over 16 år.

Stk. 2. I tilfælde, hvor der er hjemmel til at forhøje den straf, der er foreskrevet for en lovovertrædelse, kan der dog idømmes fængsel indtil 20 år.

Stk. 3. En gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført, kan ikke idømmes fængsel på livstid.

Stk. 4. Når fængsel idømmes for kortere tid end 3 måneder, fastsættes straffen i dage, ellers i måneder og år.

§§ 34-37. (Ophævet)

§ 38. Når to tredjedele af straffetiden, dog mindst 2 måneder, er udstået, afgør justitsministeren eller den, han bemyndiger dertil, om den dømte skal løslades på prøve.

Stk. 2. Løsladelse på prøve kan ske tidligere, når særlige omstændigheder taler derfor, og den dømte har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 2 måneder. Bestemmelse herom træffes af justitsministeren eller den, som han med hensyn til bestemte grupper af sager bemyndiger dertil.

Stk. 3. Prøveløsladelse kan i almindelighed ikke ske, når den resterende straffetid er mindre end 30 dage.

Stk. 4. Prøveløsladelse kan ikke ske med hensyn til den ubetingede del af en dom efter § 58, stk. 1.

Stk. 5. Løsladelse på prøve forudsætter, at den dømtes forhold ikke gør løsladelsen utilrådelig, at der er sikret ham passende ophold og arbejde eller andet underhold, og at han erklærer at ville overholde de vilkår for løsladelsen, som fastsættes efter § 39, stk. 2.

§ 39. Løsladelse betinges af, at den pågældende ikke i prøvetiden begår strafbart forhold. Prøvetiden kan ikke overstige 3 år. Hvis den resterende straffetid overstiger 3 år, kan der dog fastsættes en prøvetid på indtil 5 år.

Stk. 2. Det kan fastsættes som vilkår for løsladelsen, at den pågældende i hele prøvetiden eller en del af denne undergives tilsyn. Yderligere vilkår kan fastsættes efter reglerne i § 57. Vilkår om ophold i hjem, hospital eller anden institution har ikke gyldighed for længere tidsrum end den resterende straffetid.

§ 40. Begår den prøveløsladte nyt strafbart forhold i prøvetiden, og foretages der inden dennes udløb rettergangsskridt, hvorved han sigtes for forholdet, træffer retten afgørelse i overensstemmelse med § 61, stk. 2, således at

reststraffen ligestilles med en betinget dom. Har prøveløsladelse i medfør af § 40 a, stk. 3 eller 4, været forbundet med vilkår om samfundstjeneste, skal der ved fastsættelse af en fællesstraf tages hensyn til omfanget af den udførte samfundstjeneste.

Stk. 2. Overtræder den prøveløsladte i øvrigt de fastsatte vilkår, kan justitsministeren

- 1) tildele advarsel,
- 2) ændre vilkårene og forlænge prøvetiden inden for den i § 39 fastsatte længstetid eller
- 3) under særlige omstændigheder bestemme, at han skal indsættes til udståelse af reststraffen.

Stk. 3. Begår den prøveløsladte strafbart forhold i prøvetiden, uden at der rejses tiltale herfor, finder reglerne i stk. 2 tilsvarende anvendelse. Det samme gælder, såfremt den prøveløsladte i udlandet dømmes for strafbart forhold begået i prøvetiden, uden at der i forbindelse med dommen er taget stilling til spørgsmålet om fuldbyrdelse af reststraffen.

Stk. 4. Afgørelse efter stk. 2, jf. stk. 3, kan kun træffes inden prøvetidens udløb.

Stk. 5. Træffes der ikke bestemmelse om fuldbyrdelse af reststraffen efter stk. 1 eller stk. 2, jf. stk. 3, anses straffen for udstået på det tidspunkt, da prøveløsladelse fandt sted.

Stk. 6. Såfremt genindsættelse er bestemt i medfør af stk. 2, jf. stk. 3, kan fornyet prøveløsladelse ske, selv om de tidsmæssige betingelser i § 38, stk. 1 og 2, eller § 40 a, stk. 1, ikke er opfyldt med hensyn til reststraffen. Ved afgørelse efter 1. pkt. skal der tages hensyn til omfanget af samfundstjeneste, som den pågældende har udført i medfør af § 40 a, stk. 3 eller 4. Med hensyn til prøvetid efter sådan prøveløsladelse gælder de i § 39 fastsatte tider med fradrag af den tid, i hvilken den pågældende tidligere har været prøveløsladt.

§ 40 a. Når halvdelen af straffetiden, dog mindst 2 måneder, er udstået, kan justitsministeren eller den, ministeren bemyndiger dertil, ud over de i § 38, stk. 2, nævnte tilfælde beslutte, at den dømte skal løslades på prøve, hvis hensynet til retshåndhævelsen skønnes ikke at tale imod det, og

- 1) den dømte har ydet en særlig indsats for ikke på ny at begå kriminalitet, herunder ved at deltage i behandlingsforløb, uddannelsesforløb eller arbejdsstræning, eller
- 2) den dømtes forhold taler derfor.

Stk. 2. Det fastsættes som vilkår for prøveløsladelse efter stk. 1, at den dømte undergives tilsyn indtil det tidspunkt, hvor der er forløbet to tredjedele af straffetiden. Efter dette tidspunkt kan der fastsættes vilkår om, at den pågældende fortsat undergives tilsyn.

Stk. 3. Som vilkår for prøveløsladelse efter stk. 1, nr. 1, kan fastsættes et eller flere yderligere vilkår efter reglerne i § 57 og vilkår om, at den dømte skal udføre ulønnet samfundstjeneste.

Stk. 4. Som vilkår for prøveløsladelse efter stk. 1, nr. 2, fastsættes, at den dømte skal udføre ulønnet samfundstjeneste. Der kan fastsættes yderligere vilkår efter reglerne i § 57.

Stk. 5. Vilkår om samfundstjeneste kan ikke udstrækkes ud over to tredjedele af straffetiden. Tilsynsmyndigheden kan dog træffe afgørelse om, at vilkår om samfundstjeneste skal have en varighed ud over dette tidspunkt, hvis særlige grunde taler derfor, dog ikke ud over den samlede straffetid.

Stk. 6. Prøveløsladelse i medfør af denne bestemmelse forudsætter, at den dømtes forhold ikke gør løsladelse utilrådelig, at der er sikret den dømte passende ophold og arbejde eller andet underhold, samt at den dømte er egnet til og erklærer sig villig til at overholde de vilkår for løsladelsen, som fastsættes efter stk. 3 og 4.

Stk. 7. Bestemmelserne i § 38, stk. 4, § 39, stk. 1 og stk. 2, 3. pkt., § 40 og § 63, stk. 1, 1. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 41. Når 12 år af en straf af fængsel på livstid er udstået, afgør justitsministeren, om den dømte skal løslades på prøve.

Stk. 2. Løsladelse på prøve forudsætter, at den dømtes forhold ikke gør løsladelse utilrådelig, at der er sikret den pågældende passende ophold og arbejde eller andet underhold, og at den pågældende erklærer at ville overholde de vilkår for løsladelsen, som fastsættes efter stk. 3, 3. pkt.

Stk. 3. Løsladelse betinges af, at den dømte ikke i prøvetiden begår strafbart forhold, og at den pågældende overholder de vilkår, som måtte være fastsat. Prøvetiden kan ikke overstige 5 år. § 57 finder tilsvarende anvendelse.

§ 42. Begår den prøveløsladte nyt strafbart forhold i prøvetiden, og foretages der inden dennes udløb rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for forholdet, kan retten ved dom træffe afgørelse om, at den pågældende skal genindsættes til udståelse af livstidsstraffen. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet idømme straf alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med en ændring af vilkårene for prøveløsladelsen.

Stk. 2. Overtræder den prøveløsladte i øvrigt vilkårene, finder § 40, stk. 2-5, jf. § 41, stk. 3, tilsvarende anvendelse.

§ 43. Ved hel eller delvis eftergivelse af en straf ved betinget benådning kan det fastsættes som vilkår for benådningen, at bestemmelserne i § 40, stk. 1-5, eller § 42 finder tilsvarende anvendelse.

§§ 44-49. (Ophævet)

§ 50. Bøde tilfalder statskassen.

Stk. 2. Bøde kan idømmes som tillægsstraf til anden strafart, når tiltalte ved lovovertrædelsen har opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding for sig selv eller andre.

Stk. 3. Den bødefældte kan ikke kræve bøden betalt eller erstattet af andre.

§ 51. Når bøde i henhold til denne lov idømmes eller vedtages i retten, fastsættes bødestraffen i dagbøder. Dette gælder dog ikke bøder, der pålægges som tillægsstraf til anden retsfølge. Dagbødernes antal bestemmes under hensyn til lovovertrædelsens beskaffenhed og de i § 80 nævnte omstændigheder til mindst 1 og højst 60. Størrelsen af den enkelte dagbod fastsættes til et beløb svarende til den pågældendes gennemsnitlige dagsindtægt, idet der dog ved beløbets fastsættelse bør tages hensyn til bødefældtes livsvilkår, herunder hans formue, forsørgerpligter og andre forhold, der indvirker på betalingsevnen. Dagbøden kan dog ikke fastsættes til et lavere beløb end 2 kr.

Stk. 2. Når bøde skal fastsættes for en forseelse, hvorved den pågældende har opnået eller tilsigtet at opnå betydelig økonomisk vinding for sig selv eller andre, og anvendelsen af dagbøder vil medføre, at bødebeløbet ansættes lavere, end det skønnes rimeligt under hensyn til størrelsen af den fortjeneste, der

enten er eller kunne være opnået ved lovovertrædelsen, kan retten dog i stedet for dagbøder anvende anden straf af bøde.

Stk. 3. Ved fastsættelsen af andre bøder vil der inden for de grænser, som hensynet til lovovertrædelsens beskaffenhed og de i § 80 nævnte omstændigheder tilsteder, være at tage særligt hensyn til den skyldiges betalingsevne og til den opnåede eller tilsigtede fortjeneste eller besparelse.

Stk. 4. Politiet kan hos andre offentlige myndigheder indhente de oplysninger, der er nødvendige for bødefastsættelsen. Endvidere kan politiet fra registre, der føres af offentlige myndigheder, herunder domstolene, kræve de oplysninger om den pågældendes forhold, som findes af betydning for bødefastsættelsen. Oplysningerne meddeles skriftligt eller ved direkte dataoverførsel.

§ 52. (Ophævet)

§ 53. Indgår en bøde ikke, træder i dennes sted en forvandlingsstraf af fængsel.

§ 54. Når en bøde idømmes af eller vedtages for en domstol, træffer retten samtidig med bødens fastsættelse afgørelse om forvandlingsstraffens varighed. Når bøden er fastsat som dagbod, iagttages ved forvandlingsstraffens beregning, at 1 dags fængsel svarer til 1 dagbod, dog at forvandlingsstraffen ikke kan sættes lavere end 2 dage. Er bøden fastsat på anden måde, kan forvandlingsstraffen ikke sættes lavere end 2 dage og ikke højere end 60 dage. I særlige tilfælde kan forvandlingsstraffen dog forhøjes indtil 9 måneder.

Stk. 2. Er en del af bøden betalt, bliver forvandlingsstraffen forholdsvis at nedsætte, dog således, at en del af en dag regnes som en hel dag, og at forvandlingsstraffen ikke kan nedsættes under ovennævnte mindstetid. Er en del af bøden afsonet, men resten tilbydes betalt, tages ved beregningen af denne rest alene hensyn til de hele dage, hvori forvandlingsstraf er udstået.

Stk. 3. For bøder, der idømmes juridiske personer, fastsættes ingen forvandlingsstraf.

§ 55. Bøde på 10.000 kr. eller derunder, som er vedtaget efter tilkendegivelse fra politiet, afsones efter følgende skala:

Bøden:	Forvandlingsstraffen:
0 - 499 kr.	2 dage
500 - 999 kr.	4 dage
1.000 - 3.999 kr.	6 dage
4.000 - 5.999 kr.	8 dage
6.000 - 10.000 kr.	10 dage

For andre bøder, der ikke er idømt af eller vedtaget for en domstol, fastsættes forvandlingsstraffen af byretten i den retskreds, hvor den pågældende bor eller opholder sig.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 54, stk. 1, sidste punktum, og stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 56. Finder retten det upåkrævet, at straf kommer til fuldbyrdelse, bestemmes det i dommen, at spørgsmålet om straffastsættelse udsættes og bortfalder efter en prøvetid.

Stk. 2. Såfremt det må anses for mere formålstjenligt, kan retten fastsætte straffen og bestemme, at fuldbyrdelsen udsættes og bortfalder ved udløbet af prøvetiden.

Stk. 3. Udsættelsen betinges af, at den dømte ikke i prøvetiden begår strafbart forhold, og at han overholder de vilkår, som måtte være fastsat i medfør af § 57. Prøvetiden fastsættes af retten og kan i almindelighed ikke overstige 3 år. Under særlige omstændigheder kan dog fastsættes en prøvetid på indtil 5 år.

§ 57. Retten kan som vilkår for udsættelsen bestemme, at den dømte i hele prøvetiden eller en del af denne skal undergives tilsyn. Endvidere kan retten fastsætte andre vilkår, som findes formålstjenlige, herunder at den dømte

- 1) overholder særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer,
- 2) tager ophold i egnet hjem eller institution; for sådant ophold fastsættes ved dommen en længstetid, der i almindelighed ikke kan overstige 1 år,
- 3) afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter,
- 4) underkaster sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter, om fornødent på hospital eller i særlig institution,
- 5) underkaster sig en struktureret, kontrolleret alkoholistbehandling af mindst et års varighed,
- 6) underkaster sig psykiatrisk behandling, om fornødent på hospital,
- 7) retter sig efter tilsynsmyndighedens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og formue og om opfyldelse af økonomiske forpligtelser,
- 8) betaler erstatning for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen,
- 9) efter kommunens afgørelse undergives foranstaltninger efter § 52 i lov om social service, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, kommunen meddeler den pågældende.

§ 58. Skønnes anvendelse af ubetinget fængselsstraf påkrævet, men taler oplysningerne om tiltaltes personlige forhold for anvendelse af betinget dom efter § 56, kan retten bestemme, at en del af den forskyldte straf, dog højst 6 måneder, skal fuldbyrdes, medens dommen i øvrigt gøres betinget.

Stk. 2. I forbindelse med betinget dom kan der idømmes bøde, selv om sådan straf ikke er hjemlet for den pågældende lovovertrædelse.

§ 59. De i medfør af § 57 fastsatte vilkår kan senere ændres eller ophæves ved retskendelse efter begæring fra anklagemyndigheden eller den dømte. Begæring fra den dømte fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en begæring fra den dømte ikke til følge, kan han ikke fremsætte ny begæring, før der er forløbet et halvt år fra kendelsens afsigelse.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte spørgsmål indbringes for den byret, som har pådømt sagen i første instans, eller byretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig. Såfremt sagen er pådømt ved landsret i første instans, træf-

fes afgørelsen af byretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig.

§ 60. Hvis den dømte overtræder de i medfør af § 57 fastsatte vilkår, kan retten i den anledning

- 1) tildele advarsel,
  - 2) ved kendelse ændre vilkårene og forlænge prøvetiden inden for den i § 56, stk. 3, fastsatte længstetid,
  - 3) ved dom fastsætte straf eller anden retsfølge for den begåede lovovertrædelse eller - hvis straf er fastsat i den betingede dom - træffe afgørelse om fuldbyrdelse af denne straf. § 58, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse.
- Stk. 2.* Med hensyn til de i stk. 1 nævnte retsafgørelser finder § 59, stk. 2, tilsvarende anvendelse.

§ 61. Såfremt der inden prøvetidens udløb foretages rettergangsskridt mod den dømte, hvorved han sigtes for strafbart forhold, der er begået før den betingede dom, fastsætter retten retsfølgen for dette forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse.

Stk. 2. Begår den dømte nyt strafbart forhold i prøvetiden, og foretages der inden dennes udløb rettergangsskridt, hvorved han sigtes for forholdet, fastsætter retten en ubetinget straf eller anden retsfølge for dette forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse. Herved finder bestemmelserne i § 88, stk. 2-4, tilsvarende anvendelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet

- 1) idømme ubetinget straf alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med en ændring af vilkårene i den betingede dom, eller
- 2) afsige ny betinget dom vedrørende begge lovovertrædelser eller alene for det nye forhold i overensstemmelse med reglerne i dette eller det følgende kapitel.

§ 61 a. (Ophævet)

8. kapitel

Samfundstjeneste

§ 62. Såfremt betinget dom efter reglerne i §§ 56 og 57 ikke findes tilstrækkelig, kan retten, hvis tiltalte findes egnet hertil, afsige betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Stk. 2. Afgørelsen om udsættelse af fængselsstraf træffes efter reglerne i § 56, stk. 1 og 2.

Stk. 3. Udsættelsen betinges af, at den dømte ikke i en prøvetid begår strafbart forhold, og at han overholder de i medfør af § 63 fastsatte vilkår.

§ 63. Som vilkår for udsættelsen af fængselsstraf bestemmes, at den dømte skal udføre ulønnet samfundstjeneste i mindst 30 og højst 240 timer. Den fastsatte arbejdspligt skal opfyldes inden for en længstetid, der udmåles i forhold til antallet af arbejdstimer.

Stk. 2. Den i medfør af stk. 1 fastsatte længstetid kan af tilsynsmyndigheden forlænges, hvis særlige grunde taler derfor, dog ikke ud over prøvetiden. Tilsynsmyndighedens afgørelse om forlængelse af længstetiden indbringes efter anmodning fra den dømte for retten.

Stk. 3. I dommen fastsættes en prøvetid på højst 2 år. Det kan i dommen bestemmes, at prøvetiden ophører, når længstetiden for arbejdsforpligtelsens opfyldelse er udløbet.

Stk. 4. Den dømte undergives tilsyn i prøvetiden. Retten kan endvidere, hvis det findes formålstjenligt, fastsætte vilkår som nævnt i § 57. Tilsynet ophører, og eventuelle vilkår efter § 57 bortfalder, når længstetiden for arbejdspligtens opfyldelse er udløbet, medmindre andet er bestemt i dommen.

§ 64. I forbindelse med betinget dom med vilkår om samfundstjeneste kan der idømmes ubetinget fængselsstraf eller bøde efter reglerne i § 58. En i medfør af § 58, stk. 1, fastsat fængselsstraf kan dog ikke overstige 3 måneder.

§ 65. Bestemmelserne i § 59 om ændring eller ophævelse af vilkår finder tilsvarende anvendelse på de i medfør af § 63 truffne bestemmelser.

§ 66. Hvis den dømte overtræder vilkåret om samfundstjeneste eller andet vilkår, kan retten

- 1) træffe afgørelse om ubetinget fængselsstraf for den begåede lovovertrædelse eller
- 2) bestemme, at betinget dom skal opretholdes, eventuelt i forbindelse med en forlængelse af længstetiden for samfundstjeneste og af prøvetiden inden for den i § 63 nævnte grænse.

Stk. 2. Ved fastsættelse af ubetinget straf efter stk. 1, nr. 1, kan § 58, stk. 1, anvendes. En betinget delstraf efter denne bestemmelse træder da i stedet for dommen til samfundstjeneste, og hertil kan knyttes de i medfør af § 63, stk. 4, fastsatte vilkår. Uanset disse bestemmelser kan der i forbindelse med fortsat samfundstjeneste idømmes en ubetinget fængselsstraf på indtil 3 måneder.

Stk. 3. Ved fastsættelse af straf skal der tages hensyn til omfanget af den samfundstjeneste, som den dømte har udført. En i medfør af § 56, stk. 2, fastsat straf kan nedsættes.

Stk. 4. Afgørelser om fuldbyrdelse af en udsat straf træffes ved dom, andre afgørelser ved kendelse. § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 67. Reglerne i § 61 finder tilsvarende anvendelse i sager om personer, som efter betinget dom med vilkår om samfundstjeneste sigtes for et strafbart forhold begået før eller efter dommen.

Stk. 2. Såfremt en ubetinget delstraf idømmes efter § 58, stk. 1, eller § 61, stk. 2, nr. 1, træder for den øvrige strafs vedkommende en betinget dom efter 7. kapitel i stedet for dommen til samfundstjeneste. Uanset bestemmelsen i 1. pkt. kan der i forbindelse med fortsat samfundstjeneste idømmes en ubetinget frihedsstraf på indtil 3 måneder.

Stk. 3. § 66, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

9. kapitel

Andre retsfølger af den strafbare handling

§ 68. Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af § 16, kan retten træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Såfremt mindre indgribende foranstaltninger som tilsyn, bestemmelser vedrørende opholdssted eller arbej-

de, afvænningsbehandling, psykiatrisk behandling m.v. ikke findes tilstrækkelige, kan det bestemmes, at den pågældende skal anbringes i hospital for sindslidende, i institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller under tilsyn med mulighed for administrativ anbringelse eller i egnet hjem eller institution til særlig pleje eller forsorg. Anbringelse i forvaring kan ske under de betingelser, der er nævnt i § 70.

§ 68 a. Medfører en foranstaltning efter § 68 eller § 72, jf. § 68, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver foranstaltningen mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning. Længstetiden omfatter også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 68, og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse fastsætte en ny længstetid på 2 år.

Stk. 2. I de tilfælde, der er omhandlet i stk. 1, fastsættes dog i almindelighed ingen længstetid, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser. Er der ikke fastsat en længstetid, indbringer anklagemyndigheden spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år. Derefter forelægges spørgsmålet for retten mindst hvert andet år.

Stk. 3. Ved andre foranstaltninger end de i stk. 1 nævnte fastsættes en længstetid for foranstaltningen, der ikke kan overstige 3 år. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse forlænge længstetiden. Den samlede tid for foranstaltningen kan ikke overstige 5 år.

§ 69. Befandt gerningsmanden sig ved den strafbare handling foretaget i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed, kan retten, såfremt det findes formålstjenligt, i stedet for at idømme straf træffe bestemmelse om foranstaltninger som nævnt i § 68, 2. pkt.

§ 69 a. Medfører en foranstaltning efter § 69, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver foranstaltningen mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning og en længstetid for opholdet, der i almindelighed ikke kan overstige 1 år. Længstetiden på 5 år omfatter også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 69 og § 68, 2. pkt., og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse fastsætte en ny længstetid på 2 år for foranstaltningen eller en ny længstetid for opholdet.

Stk. 2. I de tilfælde, der er omhandlet i stk. 1, fastsættes dog i almindelighed ingen længstetid for foranstaltningen, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser. § 68 a, stk. 2, 2. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Ved andre foranstaltninger end de i stk. 1 nævnte fastsættes en længstetid for foranstaltningen, der ikke kan overstige 3 år. Under særlige

omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse forlænge længstetiden. Den samlede tid for foranstaltningen kan ikke overstige 5 år.

§ 70. En person kan dømmes til forvaring, hvis

- 1) han findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser, og
- 2) det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
- 3) anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Stk. 2. En person kan endvidere dømmes til forvaring, hvis

- 1) han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg herpå, og
- 2) det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
- 3) anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

§ 71. Såfremt der bliver tale om at dømme en tiltalt til anbringelse i institution eller i forvaring efter reglerne i §§ 68-70, kan der af retten beskikkes ham en bistandsvæрге, så vidt muligt en person af hans nærmeste pårørende, der sammen med den beskikkede forsvarer skal bistå tiltalte under sagen.

Stk. 2. Er tiltalte dømt til anbringelse som nævnt i stk. 1, eller giver afgørelsen mulighed for sådan anbringelse, skal der beskikkes ham en bistandsvæрге. Denne skal holde sig underrettet om den dømtes tilstand og drage omsorg for, at opholdet og andre foranstaltninger ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Beskikkelsen ophører, når foranstaltningen endeligt ophæves.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om antagelse og vederlæggelse af bistandsværgen samt om disses opgaver og nærmere beføjelser.

§ 72. Det påhviler anklagemyndigheden at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt.

Stk. 2. Bestemmelse om ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 træffes ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistandsværgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen. Anmodning fra den dømte, bistandsværgen, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en anmodning fra den dømte eller bistandsværgen ikke til følge, kan ny anmodning ikke fremsættes, før der er forløbet et halvt år fra kendelsens afsigelse.

Stk. 3. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på afgørelser efter stk. 2. Er der spørgsmål om ændring af foranstaltningen på grund af ny lovovertrædelse, afgøres spørgsmålet dog af den ret, der behandler sagen vedrørende overtrædelsen.

§ 73. Er den, der har begået en strafbar handling, efter dennes foretagelse, men før dom er afsagt, kommet i en ikke blot forbigående tilstand af den i § 16 eller § 69 nævnte art, afgør retten, om straf skal idømmes eller bortfalde. Hvis

det findes formålstjenligt, kan retten bestemme, at foranstaltninger efter § 68 eller § 69 skal anvendes i stedet for straf, eller indtil straffen måtte kunne fuldbyrdes.

Stk. 2. Bestemmelserne i §§ 71-72 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Såfremt en person, der idømmes straf, i medfør af stk. 1, 2. pkt., anbringes i institution, medregnes varigheden af sådant ophold i straffetiden.

§ 73 a. Justitsministeren kan efter forhandling med social- og integrationsministeren og ministeren for sundhed og forebyggelse fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er anbragt i hospital for sindslidende m.v. i henhold til en afgørelse truffet i medfør af §§ 68 eller 69. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 74. (Ophævet)

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulante behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med social- og integrationsministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 75. Udbyttet ved en strafbar handling eller et hertil svarende beløb kan helt eller delvis konfiskeres. Savnes der fornødent grundlag for at fastslå beløbets størrelse, kan der konfiskeres et beløb, som skønnes at svare til det indvundne udbytte.

Stk. 2. Såfremt det må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, eller særlige omstændigheder i øvrigt taler derfor, kan der ske konfiskation af

- 1) genstande, der har været brugt eller bestemt til at bruges ved en strafbar handling,

- 2) genstande, der er frembragt ved en strafbar handling, og
- 3) genstande, med hensyn til hvilke der i øvrigt er begået en strafbar handling.

Stk. 3. I stedet for konfiskation af de i stk. 2 nævnte genstande kan der konfiskeres et beløb svarende til deres værdi eller en del heraf.

Stk. 4. I stedet for konfiskation efter stk. 2 kan der træffes bestemmelse om foranstaltninger vedrørende genstandene til forebyggelse af yderligere lovovertrædelser.

Stk. 5. Når en forening opløses ved dom, kan dens formue, arkiv, protokoller og lignende konfiskeres.

§ 76. Konfiskation efter § 75, stk. 1, kan ske hos den, hvem udbyttet er tilfaldet umiddelbart ved den strafbare handling.

Stk. 2. Konfiskation af de i § 75, stk. 2 og 3, nævnte genstande og værdier kan ske hos den, der er ansvarlig for lovovertrædelsen, og hos den, på hvis vegne han har handlet.

Stk. 3. Særligt sikrede rettigheder over genstande, der konfiskeres, bortfalder kun efter rettens bestemmelse under betingelser svarende til de i stk. 2 anførte.

Stk. 4. Har en af de i stk. 1 og 2 nævnte personer efter den strafbare handling foretaget dispositioner over udbytte eller genstande af den i § 75, stk. 2, omhandlede beskaffenhed eller rettigheder herover, kan det overdragne eller dets værdi konfiskeres hos erhververen, såfremt denne var bekendt med det overdragnes forbindelse med den strafbare handling eller har udvist grov uagtsomhed i denne henseende, eller hvis overdragelsen er sket som gave.

Stk. 5. Såfremt en person, der har konfiskationsansvar efter stk. 1-4, dør, bortfalder hans ansvar. Dette gælder dog ikke konfiskation efter § 75, stk. 1.

§ 76 a. Der kan foretages hel eller delvis konfiskation af formuegoder, der tilhører en person, som findes skyldig i en strafbar handling, når

- 1) handlingen er af en sådan karakter, at den kan give betydeligt udbytte, og
- 2) den efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover eller er en overtrædelse af lovgivningen om euforiserende stoffer.

Stk. 2. Under betingelser som nævnt i stk. 1 kan der foretages hel eller delvis konfiskation af formuegoder, som den pågældendes ægtefælle eller samlever har erhvervet, medmindre

- 1) formuegodet er erhvervet mere end 5 år før den strafbare handling, som danner grundlag for konfiskation efter stk. 1, eller
- 2) ægteskabet eller samlivsforholdet ikke bestod på tidspunktet for erhvervelsen.

Stk. 3. Under betingelser som nævnt i stk. 1 kan der foretages hel eller delvis konfiskation af formuegoder overdraget til en juridisk person, som den pågældende alene eller sammen med sine nærmeste har en bestemmende indflydelse på. Det samme gælder, hvis den pågældende oppebærer en betydelig del af den juridiske persons indtægter. Konfiskation kan dog ikke ske, hvis formuegodet er overdraget til den juridiske person mere end 5 år før den strafbare handling, som danner grundlag for konfiskation efter stk. 1.

Stk. 4. Konfiskation efter stk. 1-3 kan ikke ske, hvis den pågældende sandsynliggør, at et formuegode er erhvervet på lovlig måde eller for lovligt erhvervede midler.

Stk. 5. I stedet for konfiskation af bestemte formuegoder efter stk. 1-3 kan der konfiskeres et beløb svarende til deres værdi eller en del heraf.

§ 77. Sker der konfiskation efter § 75, stk. 1, eller § 76 a, og har nogen erstatningskrav i anledning af lovovertrædelsen, kan det konfiskerede anvendes til dækning af erstatningskravet.

Stk. 2. Det samme gælder genstande og værdier konfiskeret efter § 75, stk. 2 og 3, såfremt der ved dommen træffes bestemmelse derom.

Stk. 3. Har den dømte i et af de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde betalt den forurettede erstatning efter dommen, nedsættes konfiskationsbeløbet tilsvarende.

§ 77 a. Genstande, som på grund af deres beskaffenhed i forbindelse med andre foreliggende omstændigheder må befrygtes at ville blive brugt ved en strafbar handling, kan konfiskeres, for så vidt det må anses for påkrævet for at forebygge den strafbare handling. Der kan under samme betingelser ske konfiskation af andre formuegoder, herunder penge. § 75, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse.

§ 78. Strafbart forhold medfører ikke tab af borgerlige rettigheder, herunder ret til virksomhed i henhold til almindeligt næringsbrev eller sønæringsbevis.

Stk. 2. Den, der er dømt for strafbart forhold, kan dog udelukkes fra at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet.

Stk. 3. Spørgsmål om, hvorvidt det udviste forhold er til hinder for udøvelse af en i stk. 2 omhandlet virksomhed, skal af anklagemyndigheden på begæring enten af den, der har fået afslag på ansøgning om sådan autorisation eller godkendelse, eller af vedkommende myndighed indbringes for retten. § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse. Afgørelsen træffes ved kendelse. Såfremt afgørelsen går ud på udelukkelse fra den pågældende virksomhed, kan spørgsmålet på ny indbringes for retten, dog tidligst efter 2 års forløb. Autorisation eller godkendelse kan også inden udløbet af denne frist meddeles af vedkommende myndighed.

§ 79. Den, som udøver en af de i § 78, stk. 2, omhandlede virksomheder, kan ved dom for strafbart forhold frakendes retten til fortsat at udøve den pågældende virksomhed eller til at udøve den under visse former, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen.

Stk. 2. Det samme gælder, når særlige omstændigheder taler derfor, om udøvelse af anden virksomhed. Efter samme regel kan der ske frakendelse af retten til at være stifter af eller direktør eller medlem af bestyrelsen i et selskab med begrænset ansvar, et selskab eller en forening, som kræver særlig offentlig godkendelse, eller en fond.

Stk. 3. Frakendelsen sker på tid fra 1 til 5 år, regnet fra endelig dom, eller indtil videre, i hvilket tilfælde spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra den pågældende virksomhed efter 5 års forløb kan indbringes for retten efter de i § 78, stk. 3, indeholdte regler. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan justitsministeren tillade, at indbringelse for retten sker, inden den i 1. pkt. nævnte 5 års frist er forløbet.

Stk. 4. Retten kan under behandlingen af de i stk. 1 og 2 nævnte sager ved kendelse udelukke den pågældende fra at udøve virksomheden, indtil sagen er

endeligt afgjort. Det kan ved dommen i sagen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

10. kapitel

Straffens fastsættelse

§ 80. Ved straffens fastsættelse skal der under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden.

Stk. 2. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.

§ 81. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som skærpende omstændighed,

- 1) at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen,
- 2) at gerningen er udført af flere i forening,
- 3) at gerningen er særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet,
- 4) at gerningsmanden tilsigtede, at gerningen skulle have betydelig alvorligere følger, end den fik,
- 5) at gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed,
- 6) at gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende,
- 7) at gerningen har baggrund i den forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat,
- 8) at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt,
- 9) at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,
- 10) at gerningsmanden har medvirket til kriminalitet udført af et barn under 14 år,
- 11) at gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling,
- 12) at gerningen er begået af en person, der udstår straf eller anden strafretlig retsfølge af frihedsberøvende karakter,
- 13) at gerningen er begået af en tidligere indsat over for institutionen eller en person med ansættelse ved institutionen.

§ 81 a. Den straf, der er foreskrevet i denne lovs §§ 119, 123 og 245, § 245, jf. § 247, § 246, jf. § 245, § 246, jf. § 245, jf. § 247, og § 252, stk. 1, kan forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i et gensidigt opgør, som foregår mellem grupper af personer, og hvor der flere gange som led i opgøret enten er anvendt skydevåben eller anvendt våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvoldte betydelig skade, eller er begået brandstiftelse omfattet af denne lovs § 180.

Stk. 2. Ved fastsættelse af straffen for overtrædelse af denne lovs § 180, § 183, stk. 2, og § 237 skal det i almindelighed indgå som en særdeles skær-

pende omstændighed, hvis lovovertrædelsen har baggrund i et gensidigt opgør som nævnt i stk. 1.

§ 82. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som formildende omstændighed,

- 1) at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført,
- 2) at gerningsmanden har høj alder, når anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig eller skadelig,
- 3) at gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund,
- 4) at gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om eller undskyldelig misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingens foretagelse,
- 5) at gerningen er udført i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse,
- 6) at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,
- 7) at gerningen er begået under indflydelse af stærk medfølelse eller sindsbevægelse, eller der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen,
- 8) at gerningsmanden frivilligt har afværget eller søgt at afværge den fare, der er forvoldt ved den strafbare handling,
- 9) at gerningsmanden frivilligt har angivet sig selv og aflagt fuldstændig tilståelse,
- 10) at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre,
- 11) at gerningsmanden har genoprettet eller søgt at genoprette den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling,
- 12) at gerningsmanden på grund af den strafbare handling fratages en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf,
- 13) at straffesagen mod gerningsmanden ikke er afgjort inden for en rimelig tid, uden at det kan bebrejdes gerningsmanden,
- 14) at der er gået så lang tid, siden den strafbare handling blev foretaget, at anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig.

§ 83. Straffen kan nedsættes under den foreskrevne strafferamme, når oplysninger om gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold afgørende taler herfor. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.

§ 84. Det er en betingelse for anvendelsen af bestemmelser om forhøjet straf eller andre retsfølger i gentagelsestilfælde, at gerningsmanden, inden den pågældende på ny forbrød sig, i den danske stat er fundet skyldig i en begået strafbar handling, som loven tillægger gentagelsesvirkning på den nu begåede, eller forsøg på eller medvirken til en sådan.

Stk. 2. Retten kan tillægge straffedomme afsagt uden for den danske stat samme gentagelsesvirkning som de her i landet afsagte.

Stk. 3. Gentagelsesvirkningen ophører, når der, førend den nye strafbare handling blev begået, er forløbet 10 år, efter at den tidligere straf er udstået,

endeligt eftergivet eller bortfaldet. Er den tidligere straf en bødestraf, regnes den nævnte frist fra datoen for den endelige dom eller bødens vedtagelse. Med hensyn til betingede domme regnes fristen fra den endelige dom.

§ 85. (Ophævet)

§ 86. Har den dømte været anholdt, varetægtsfængslet eller indlagt til mentalundersøgelse, afkortes et antal dage svarende til det antal påbegyndte døgn, frihedsberøvelsen eller indlæggelsen har varet, i den idømte fængselsstraf. Frihedsberøvelser, der ikke har varet i mindst 24 timer, medfører ikke afkorting. Har den dømte under frihedsberøvelsen været isoleret efter rettens bestemmelse, afkortes yderligere et antal dage svarende til en dag for hvert påbegyndt tidsrum af 3 døgn, hvor den dømte har været isoleret. Dommen skal indeholde oplysning om varigheden af frihedsberøvelser, indlæggelser og isolation, der medfører afkorting. Retten kan undtagelsesvis bestemme, at hele straffen skal anses for udstået, selv om den idømte straf er længere end den tid, hvori den dømte har været frihedsberøvet eller indlagt. Hvis en anke afvises eller frafalder, træffes en sådan afgørelse ved beslutning af den overordnede ret. Er bødestraf idømt, skal det i dommen bestemmes, at bøden eller en del af denne skal anses for udstået.

Stk. 2. Ved dom efter § 58, stk. 1, skal afkorting ske i den ubetingede del af straffen. Det kan dog i dommen bestemmes, at afkorting ikke eller kun delvis skal ske i den ubetingede del af straffen.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder også anvendelse ved retsafgørelser efter § 60, stk. 1, nr. 3, i tilfælde, hvor den betinget dømte før afgørelsen har været anholdt eller varetægtsfængslet.

Stk. 4. Har den dømte været anholdt, varetægtsfængslet eller indlagt til mentalundersøgelse i udlandet, bestemmer retten, i hvilket omfang der skal ske afkorting i den idømte straf.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1, 1. og 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse for personer, der indsættes til afsoning af fængselsstraf efter at have været anholdt eller varetægtsfængslet på grund af overtrædelse af vilkår for benådning eller prøveløsladelse.

§ 87. (Ophævet)

§ 88. Har nogen ved en eller flere handlinger begået flere lovovertrædelser, fastsættes der for disse en fælles straf inden for den foreskrevne strafferamme eller, hvis flere strafferammer kommer i betragtning, den strengeste af disse. Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve.

Stk. 2. Medfører en af lovovertrædelserne fængsel, en anden bøde, kan retten i stedet for en fælles fængselsstraf idømme bøde ved siden af fængsel.

Stk. 3. Medfører en af lovovertrædelserne dagbod, en anden af dem bødestraf af anden art, fastsætter retten en fælles straf af dagbod, medmindre det efter omstændighederne skønnes rettest at fastsætte straf for hver overtrædelse for sig.

Stk. 4. Medfører en af lovovertrædelserne foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, medens der for en anden er forskyldt straf, kan retten bestemme, at denne straf bortfalder.

§ 89. Findes nogen, som allerede er dømt til straf, yderligere skyldig i en forud for dommen begået strafbar handling, bliver en tillægsstraf at idømme, for så vidt samtidig påkendelse ville have medført forhøjelse af straffen. Tillægsstraf kan idømmes i kortere tid end foreskrevet i § 33. Dersom fuldbyrdelse af den tidligere idømte straf ikke er afsluttet, følges så vidt muligt reglerne i § 88.

§ 89 a. I forbindelse med en dom, hvorved en person idømmes foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, kan retten træffe bestemmelse om bortfald af en tidligere idømt straf, som ikke er fuldbyrdet.

Stk. 2. Idømmes en person, der er undergivet foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, straf, kan retten træffe bestemmelse om bortfald af den tidligere idømte foranstaltning.

§§ 90-91. (Ophævet)

11. kapitel

Ophør af den strafbare handling retsfølger

§ 92. En lovovertrædelse straffes ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94.

§ 93. Forældelsesfristen er

- 1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.
- 2) 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 3) 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 4) 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Stk. 2. Forældelsesfristen er i intet tilfælde mindre end 5 år for

- 1) overtrædelse af denne lovs § 296, stk. 2, § 297, stk. 2, og § 302, stk. 2,
- 2) overtrædelse af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen, hvorved der opnås eller kan opnås uberettiget vinding.

Stk. 3. For overtrædelse af denne lovs § 223, stk. 1, og §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1, er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 10 år.

Stk. 4. Har nogen ved samme handling begået flere lovovertrædelser, for hvilke der efter stk. 1-3 gælder forskellige forældelsesfrister, skal den længste af disse frister anvendes med hensyn til samtlige overtrædelser.

§ 93 a. Når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt, indtræder forældelse ikke.

§ 93 b. Når en lovovertrædelse er omfattet af denne lovs § 157 a, indtræder forældelse ikke.

§ 94. Forældelsesfristen regnes fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt.

Stk. 2. Når strafbarheden afhænger af eller påvirkes af en indtrådt følge eller anden senere begivenhed, regnes fristen dog først fra følgens eller begivenhedens indtræden.

Stk. 3. Er forholdet begået på et dansk skib uden for riget, regnes fristen fra den dag, da skibet er kommet til dansk havn. Fristens begyndelsestidspunkt kan dog ikke efter denne bestemmelse udskydes i mere end 1 år.

Stk. 4. For overtrædelse af denne lovs §§ 210, 216-220, 222, 223, 223 a, 228, § 229, stk. 1, § 235 a, stk. 1, § 245 a, § 246, jf. § 245 a, og § 262 a, stk. 2, regnes forældelsesfristen dog tidligst fra den dag, den forurettede fylder 18 år. Det samme gælder overtrædelse af denne lovs §§ 224 og 225, jf. §§ 216-220 og 222-223 a.

Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. Forældelsesfristen for en juridisk persons ansvar kan afbrydes over for en person, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelser på den juridiske persons vegne.

Stk. 6. Frafaldes forfølgningen, uden at beslutningen herom omgøres af overordnet anklagemyndighed inden for den almindelige omgørelsesfrist, løber forældelsesfristen videre, som om forfølgning ikke havde fundet sted. Dette gælder også, når forfølgning standses på ubestemt tid. Skyldes standsningsen, at sigtede har unddraget sig forfølgningen, medregnes forfølgningstiden dog ikke ved beregningen af forældelsesfristen.

§ 95. Når en handling på grund af forældelse ikke kan straffes, kan den heller ikke medføre retsfølger efter §§ 68-70, § 74 a, § 164, stk. 4, eller § 236, konfiskation eller frakendelse af rettigheder. For konfiskation er forældelsesfristen dog i intet tilfælde mindre end 5 år og for konfiskation efter § 75, stk. 1, ikke mindre end 10 år.

§ 96. Adgang til privat påtale og til at begære offentlig påtale bortfalder, når den berettigede ikke har anlagt sag eller fremsat begæring inden 6 måneder efter, at han har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller fremsættelse af påtalebegæring.

Stk. 2. Er der flere påtaleberettigede eller flere skyldige, regnes fristen særskilt for hver af dem. Såfremt fristen for begæring om offentlig påtale er overskredet for en af de skyldige, men ikke for de øvrige, beror det dog på anklagemyndighedens afgørelse, om en begæring om påtale mod disse skal tages til følge.

Stk. 3. Adgangen til at rejse privat påtale eller begære offentlig påtale bortfalder, når 6 måneder er forløbet efter den forurettedes død.

Stk. 4. Fører en privat påtalt sag ikke til afgørelse af strafpåstanden, løber fristen videre, således at den tid, hvori forfølgning har fundet sted, ikke medregnes.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-4 finder også anvendelse med hensyn til de retsfølger, der omtales i § 273, dog at forældelsesfristen er 3 år.

§ 97. Idømt fængselsstraf og andre retsfølger af frihedsberøvende karakter bortfalder ved forældelse efter reglerne i stk. 2-6.

Stk. 2. Forældelsesfristen er

- 1) 5 år for fængsel indtil 1 år samt for foranstaltninger efter § 74 a,
- 2) 10 år for fængsel i mere end 1 år, men ikke over 4 år, samt for foranstaltninger efter §§ 68 og 69,
- 3) 15 år for fængsel i mere end 4 år, men ikke over 8 år, samt for forvaring efter § 70 og
- 4) 20 år for fængsel på tid over 8 år.

Stk. 3. Forældelsesfristen regnes fra det tidspunkt, da dommen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes.

Stk. 4. I forældelsesfristen medregnes ikke den tid, i hvilken

- 1) fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning,
- 2) den pågældende udstår anden fængselsstraf eller er undergivet anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter, eller
- 3) iværksættelsen af fuldbyrdelsen hindres, fordi den pågældende unddrager sig fuldbyrdelsen.

Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når fuldbyrdelsen påbegyndes.

Stk. 6. Er der truffet bestemmelse om genindsættelse efter prøveløsladelse eller prøveudskrivning eller efter betinget benådning for en del af en straf, regnes forældelsesfristen for reststraffen eller den resterende del af anden retsfølge fra bestemmelsen om genindsættelse. Afbrydes fuldbyrdelsen på anden måde end ved prøveløsladelse, prøveudskrivning eller benådning, regnes fristen fra afbrydelsen, jf. dog stk. 4, nr. 3.

§ 97 a. Hvis der ikke forinden er indgivet anmodning om udlæg, bortfalder bøde og konfiskation efter

- 1) 5 år, når bøden eller konfiskationskravet ikke overstiger 10.000 kr., og
- 2) 10 år, når bøden eller konfiskationskravet overstiger 10.000 kr.

Stk. 2. Forvandlingsstraf for bøde bortfalder efter 3 år, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden. For bøde på over 10.000 kr. er fristen dog 5 år.

Stk. 3. De forældelsesfrister, der omtales i stk. 1, regnes fra det tidspunkt, da afgørelsen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes. I fristerne medregnes ikke den tid, i hvilken fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning.

§ 97 b. Strafferetlige retsfølger kan ikke fuldbyrdes efter den dømtes død.

Stk. 2. Anklagemyndigheden kan dog indbringe spørgsmålet om opretholdelse af en konfiskation for den ret, der har pådømt sagen i første instans. Konfiskationen kan kun opretholdes, for så vidt angår genstande eller beløb, der er indvundet som udbytte ved den strafbare handling, eller som svarer til sådant udbytte. Retten kan ændre bestemmelsen om konfiskation, således at der i stedet for genstande konfiskeres et beløb. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.

Stk. 3. Afgørelser efter § 164, stk. 4, og § 273, stk. 2, kan fuldbyrdes efter den dømtes død.

§ 97 c. På samme måde som for straf kan der benådes for konfiskation.

Særlig del

§ 119. Den, som med vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling, straffes med bøde eller fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, som, uden at forholdet falder ind under stk. 1, fremsætter trusler om vold, om frihedsberøvelse eller om sigtelse for

strafbart eller ærerørigt forhold mod nogen, der af det offentlige er tillagt domsmyndighed eller myndighed til at træffe afgørelse vedrørende retsforhold eller vedrørende håndhævelse af statens straffemyndighed, i anledning af udførelsen af tjenesten eller hvervet, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling.

Stk. 3. Lægger nogen ellers de nævnte personer hindringer i vejen for udførelsen af deres tjeneste eller hverv, straffes han med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Ved fastsættelse af straffen skal det indgå som en skærpende omstændighed, at forholdet er begået, mens eller i umiddelbar forlængelse af at der i området foregår grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted.

§ 121. Den, som med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder nogen af de i § 119 nævnte personer under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 123. Den, som med trussel om vold forulemper, eller som med vold, ulovlig tvang efter § 260, trusler efter § 266 eller på anden måde begår en strafbar handling mod en person, dennes nærmeste eller andre med tilknytning til denne i anledning af personens forventede eller allerede afgivne forklaring til politiet eller i retten, straffes med bøde eller fængsel indtil 8 år.

§ 158. Den, som afgiver falsk forklaring for retten, herunder ved anvendelse af telekommunikation, straffes med fængsel indtil 4 år. Bestemmelsen finder tillige anvendelse på falsk forklaring for en udenlandsk ret.

Stk. 2. Med samme straf anses den, der afgiver falsk forklaring for De Europæiske Fællesskabers Domstol.

Stk. 3. Angår det falske udsagn alene noget, som er uden betydning for det forhold, der søges oplyst, kan straffen gå ned til bøde.

§ 164. Den, der afgiver urigtige oplysninger til offentlig myndighed med forsæt til, at en uskyldig derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der tilintetgør, forvansker eller bortskaffer bevis eller tilvejebringer falsk bevis med forsæt til, at nogen derved sigtes eller dømmes for et strafbart forhold.

Stk. 3. Den, der foretager en handling som nævnt i stk. 1 og 2 med forsæt til, at han selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som han ikke har begået, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 4. Efter den forurettedes begæring kan det i dommen bestemmes, at domsslutningen og så meget af domsgrundene, som retten skønner fornødent, ved offentlig foranstaltning skal kundgøres i en eller flere offentlige tidender.

§ 165. Den, der til offentlig myndighed anmelder en strafbar handling, der ikke er begået, såvel som den, der til sådan myndighed indgiver falske klagemål, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 171. Den, der gør brug af et falsk dokument til at skuffe i retsforhold, straffes for dokumentfalsk.

Stk. 2. Ved et dokument forstås en skriftlig eller elektronisk med betegnelse af udstederen forsynet tilkendegivelse, der fremtræder som bestemt til at tjene som bevis.

Stk. 3. Et dokument er falsk, når det ikke hidrører fra den angivne udsteder, eller der er givet det et indhold, som ikke hidrører fra denne.

§ 172. Straffen for dokumentfalsk er bøde eller fængsel indtil 2 år.

Stk. 2. Er dokumentfalsk af særligt grov karakter, eller er et større antal forhold begået, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

§ 180. Sætter nogen ild til egen eller fremmed ejendom under sådanne omstændigheder, at han indser, at andres liv derved udsættes for overhængende fare, eller det sker med forsæt til at volde omfattende ødelæggelse af fremmed ejendom eller til at befordre oprør, plyndring eller anden sådan forstyrrelse af samfundsordenen, straffes han med fængsel indtil på livstid.

§ 181. Forvolder nogen ellers ildebrand på fremmed ejendom, straffes han med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der med forsæt til at besvige brandforsikringen eller krænke panthaveres rettigheder eller med lignende retsstridigt forsæt forvolder ildebrand på egen ejendom eller på andens ejendom med ejersens samtykke.

Stk. 3. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, hvis der foreligger særligt skærpende omstændigheder.

§ 191. Den, som i strid med lovgivningen om euforiserende stoffer til et større antal personer eller mod betydeligt vederlag eller under andre særligt skærpende omstændigheder overdrager euforiserende stoffer, straffes med fængsel indtil 10 år. Angår overdragelsen en betydelig mængde særligt farligt eller skadeligt stof, eller har overdragelsen af et sådant stof i øvrigt haft en særligt farlig karakter, kan straffen stige til fængsel i 16 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der i strid med lovgivningen om euforiserende stoffer indfører, udfører, køber, udleverer, modtager, fremstiller, forarbejder eller besidder sådanne stoffer med forsæt til at overdrage dem som nævnt i stk. 1.

§ 192 a. Med fængsel fra 1 år indtil 6 år straffes den, der overtræder lovgivningen om våben og eksplosivstoffer ved under særligt skærpende omstændigheder at indføre, udføre, transportere, erhverve, overdrage, besidde, bære, anvende, tilvirke, udvikle eller med henblik på udvikling forsøge i

1) skydevåben eller

2) andre våben eller eksplosivstoffer, når våbnet eller eksplosivstofferne på grund af deres særdeles farlige karakter er egnede til at forvolde betydelig skade.

Stk. 2. Den, der i øvrigt overtræder lovgivningen om våben og eksplosivstoffer under særligt skærpende omstændigheder, straffes med fængsel indtil 6 år.

§ 210. Den, der har samleje med en slægtning i nedstigende linje, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Den, der har samleje med sin broder eller søster, straffes med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn og med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

§ 216. Den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en særligt farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

§ 217. Den, som skaffer sig samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, end vold eller trussel om vold, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 222. Den, som har samleje med et barn under 15 år, straffes med fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. Har barnet været under 12 år, eller har gerningsmanden skaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler, kan straffen stige til fængsel indtil 12 år.

Stk. 3. Ved fastsættelse af straffen efter stk. 1 og stk. 2, 1. led, skal det indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

§ 224. Bestemmelserne i §§ 216-223 a finder tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

§ 225. Bestemmelserne i §§ 216-220 og 222-223 a finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

§ 232. Den, som ved uterligt forhold krænker blufærdigheden eller giver offentlig forargelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år.

§ 235. Den, som udbreder utugtige fotografier eller film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som særligt skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der for-

voldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter.

Stk. 2. Den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med utugtige fotografier eller film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 omfatter ikke besiddelse af utugtige billeder af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende har givet sit samtykke til besiddelsen.

§ 237. Den, som dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid.

§ 241. Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år. Er forholdet begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel, anses dette som en særligt skærpende omstændighed.

§ 244. Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.

§ 245. Den, som udøver et legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, straffes med fængsel indtil 6 år. Har et sådant legemsangreb haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge, skal dette betragtes som en særligt skærpende omstændighed.

Stk. 2. Den, som uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde tilføjer en anden person skade på legeme eller helbred, straffes med fængsel indtil 6 år.

§ 246. Har et legemsangreb, der er omfattet af § 245 eller § 245 a, været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

§ 247. Begås nogen af de lovovertrædelser, der er nævnt i §§ 244-246, af en person, der tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb eller for en forbrydelse, der har været forbundet med forsætlig vold, kan straffen forhøjes med indtil det halve.

Stk. 2. Det samme gælder, når en lovovertrædelse som nævnt i §§ 244-246 begås over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold.

§ 248. For legemsangreb under slagsmål, eller når den angrebne har øvet gengæld mod angriberen, kan straffen under særlig formildende omstændigheder bortfalde.

§ 249. Den, som uagtsomt tilføjer nogen betydelig skade på legeme eller helbred, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt

skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år. Er forholdet begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel, anses dette som en særligt skærpende omstændighed.

§ 253. Med bøde eller fængsel indtil 2 år straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader

- 1) efter evne at hjælpe nogen, der er i øjensynlig livsfare, eller
- 2) at træffe de foranstaltninger, som af omstændighederne kræves til redning af nogen tilsyneladende livløs, eller som er påbudt til omsorg for personer, der er ramt af skibbrud eller anden tilsvarende ulykke.

Stk. 2. Med fængsel indtil 2 år straffes den, som overtræder stk. 1 i forbindelse med flugt fra et færdselsuheld, hvorved nogen er tilføjet betydelig personskade.

§ 260. Med bøde eller fængsel indtil 2 år straffes for ulovlig tvang den, som

- 1) ved vold eller ved trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget,
- 2) ved trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingelsen ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår.

Stk. 2. Tvinges nogen til at indgå ægteskab, kan straffen stige til fængsel indtil 4 år.

Stk. 3. Tvinges nogen til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt, kan straffen stige til fængsel indtil 4 år.

§ 261. Den, som berøver en anden friheden, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. Sker det for vindings skyld, eller har frihedsberøvelsen været langvarig eller bestået i, at nogen uberettiget holdes i forvaring som sindssyg eller mentalt retarderet eller bringes i fremmed krigstjeneste eller i fangenskab eller anden afhængighed i fremmed land, er straffen fængsel indtil 12 år.

Stk. 3. Den, som ved grov uagtsomhed forvolder en frihedsberøvelse af den i stk. 2 nævnte art, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 264. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som uberettiget

- 1) skaffer sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted,
- 2) undlader at forlade fremmed grund efter at være opfordret dertil.

Stk. 2. Begås det i stk. 1, nr. 1, nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder, eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år. Som særligt skærpende omstændighed anses navnlig tilfælde, hvor forholdet er begået under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor.

§ 266. Den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en strafbar handling, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

§ 276. For tyveri straffes den, som uden besidderens samtykke borttager en fremmed rørlig ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse. Med rørlig ting sidestilles her og i det følgende en energimængde, der er fremstillet, opbevaret eller taget i brug til frembringelse af lys, varme, kraft eller bevægelse eller i andet økonomisk øjemed.

§ 277. For ulovlig omgang med hittegods straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding tilegner sig en fremmed rørlig ting, som ikke er i nogens varetægt, eller som ved ejerens forglemmelse eller på lignende tilfældig måde er kommet i gerningsmandens varetægt.

§ 278. For underslæb straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding

1) tilegner sig en fremmed rørlig ting, der er i hans varetægt, uden at forholdet falder ind under § 277,

2) fragår modtagelsen af pengelån eller andet lån til eje eller af en ydelse, for hvilken der skal svares vederlag,

3) uretmæssig forbruger ham betroede penge, selv om han ikke var forpligtet til at holde disse afsondrede fra sin egen formue.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1, nr. 1, omfatter ikke dispositioner over købte genstande, med hensyn til hvilke en sælger har forbeholdt sig ejendomsret, indtil købesummen er betalt.

§ 279. For bedrageri straffes den, som, for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, ved retsstridigt at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmer en anden til en handling eller unkladelse, hvorved der påføres denne eller nogen, for hvem handlingen eller unkladelsen bliver afgørende, et formuetab.

§ 279 a. For databedrageri straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling eller i øvrigt retsstridigt søger at påvirke resultatet af sådan databehandling.

§ 280. For mandatsvig straffes, for så vidt forholdet ikke falder ind under §§ 276-279 a, den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding påfører en anden formuetab

1) ved misbrug af en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for denne eller

2) ved i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden, at handle mod dennes tarv.

§ 281. For afpresning straffes, for så vidt forholdet ikke falder ind under § 288,

1) den, som, for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, truer nogen med vold, betydelig skade på gods eller frihedsberøvelse, med at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller åbenbare privatlivet tilhørende forhold,

2) den, som truer nogen med at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller med at fremsætte sande ærerørige beskyldninger for derigennem at skaffe sig eller andre en vinding, der ikke er tilbørligt begrundet ved det forhold, som har givet anledning til truslens fremsættelse.

§ 283. For skyldnersvig straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding

1) afhænder, pantsætter eller på anden måde råder over ham tilhørende gods, hvorover tredjemand har erhvervet en rettighed, med hvilken handlingen er uforenelig,

2) efter at hans bo er taget under konkursbehandling, eller rekonstruktionsbehandling er indledt, foretager handlinger, der går ud på, at boets ejendele og fordringer ikke kommer fordringshaverne til gode,

3) ved falske foregivender, forstikkelse, proformaretshandler, betydelige gaver, uforholdsmæssigt forbrug, salg til underpris, betaling af eller sikkerhedsstillelse for uforfaldne gældsposter eller på anden lignende måde unddrager sine ejendele eller fordringer fra at tjene sine fordringshavere eller nogen enkelt af disse til fyldestgørelse.

Stk. 2. Er handlinger af den under nr. 3 angivne art foretaget til begunstigelse af en fordringshaver, bliver denne dog kun at straffe, hvis han på en tid, da han forudså, at skyldnerens konkurs eller rekonstruktionsbehandling var umiddelbart forestående, har bestemt skyldneren til at yde ham sådan begunstigelse.

§ 285. De i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser straffes med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegoods straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

§ 286. Straffen kan stige til fængsel indtil 6 år, når de i §§ 276, 281 og 282 nævnte forbrydelser er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller på grund af de stjalne genstandes betydelige værdi eller de forhold, under hvilke de befandt sig, eller fordi der er tale om tyveri begået som led i organiseret indbrudskriminalitet, eller når et større antal forbrydelser er begået.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel indtil 8 år, når de i §§ 278-280 og 283 nævnte forbrydelser er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.

§ 287. Er nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-283, af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.

Stk. 2. Forsøg på forbrydelse, der er omfattet af stk. 1, er strafbart.

§ 288. For røveri straffes med fængsel indtil 6 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold

- 1) fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting,
- 2) bringer en stjålet ting i sikkerhed eller
- 3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, når et røveri er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller fordi gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri, eller når et større antal forbrydelser er begået.

§ 289. Med fængsel indtil 8 år straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding gør sig skyldig i overtrædelse af særligt grov karakter af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen eller af § 289 a.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder kun anvendelse, hvis der i den i stk. 1 nævnte lovgivning er henvist til denne bestemmelse.

§ 290. For hæleri straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet af en strafbar lovovertrædelse.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når hæleriet er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af forbrydelsens erhvervsmæssige eller professionelle karakter eller som følge af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.

Stk. 3. Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.

§ 291. Den, der ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

Stk. 2. Øves der hærværk af betydeligt omfang eller af mere systematisk eller organiseret karakter, eller er gerningsmanden tidligere fundet skyldig efter nærværende paragraf eller efter § 180, § 181, § 183, stk. 1 og 2, § 184, stk. 1, § 193 eller § 194, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 3. Forvoldes skaden under de i stk. 2 nævnte omstændigheder af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 4. Ved fastsættelse af straffen efter stk. 1 og 2 skal det indgå som en skærpende omstændighed, at forholdet er begået, mens eller i umiddelbar forlængelse af at der i området foregår grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted.

§ 293. Den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år, medmindre forholdet er omfattet af § 293 a. Under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen, kan straffen stige til fængsel i 2 år.

Stk. 2. Den, der uberettiget hindrer en anden i helt eller delvis at råde over ting, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år. Straffen kan stige til fængsel i 2 år, hvor der er tale om overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

§ 293 a. For brugstyveri af motorkøretøj straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, der uberettiget bruger et motorkøretøj, der tilhører en anden. Under særligt skærpende omstændigheder, herunder navnlig i gentagelsestilfælde, kan straffen stige til fængsel i 4 år.

/s. n-j